

Αφιέρωμα ΔΙΚΤΥΟΥ

ESG & AI Ο ρόλος των Επιχειρήσεων στη Βιώσιμη Ανάπτυξη

*Κριτήρια ESG και
Τεχνητή Νοημοσύνη*

*Η συνεισφορά του
ψηφιακού μετασχηματισμού*

ΔΙΚΤΥΟ
ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

1	<i>Άννα Διαμαντοπούλου</i> Πρόλογος	6
2	Εισαγωγή <i>Βασιλική Μπέσιου</i> <i>Δημοσθένης Κόλλιας</i>	8 11
3	ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΟΡΟΣΗΜΑ	13
	Τί είναι η βιώσιμη ανάπτυξη, πότε αποτυπώθηκε ως όρος και ποιοι οι στόχοι της;	13
	3.1. Διεθνές πλαίσιο και ορόσημα για το κλίμα	14
	3.1.1. Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών	15
	3.1.2. Συμφωνία του Παρισιού	16
	3.1.3. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία	16
	3.2. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs)	16
	3.2.1. Ανάλυση 17 στόχων Ατζέντας 2030 (SDGs).....	18
	3.2.2. Ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη	20
	3.3. High Level Political Forum / Υψηλού Επιπέδου Πολιτικό Φόρουμ (HLPF) –Voluntary National Reports / Εθελοντικές Εθνικές Αναθεωρήσεις (VNR)	22
	3.3.1. High Level Political Forum (HLPF).....	22
	3.3.2. Voluntary National Reports (VNR)	23
	3.3.3. Υφιστάμενη κατάσταση – Ελλάδα	25

+30 210 9247814

info@todiktio.eu

www.todiktio.eu

@todiktio

facebook.com/todiktio

instagram.com/diktio_eu/

linkedin.com/company/diktio-network/

YouTube: https://www.youtube.com/channel/UC2t7TPNByfdk_k1jV9NcznA

**ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ Ευρώπη**
Αθανάσιου Διάκου 20,
11743, Αθήνα,
Ελλάδα

4	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ESG	29
	ESG Ιστορία	31
4.1.	Έννοιες.....	31
4.2.	Επίδοση στα κριτήρια ESG και Οικονομική Αξία.....	34
4.3.	Επενδυτικοί οίκοι και οι οίκοι αξιολόγησης – INDEXES.....	38
4.3.1.	Nasdaq-100 ESG Index	38
4.3.2.	S&P 500 ESG Index.....	38
4.3.3.	Dow Jones Sustainability Index.....	39
4.3.4.	Δείκτης FTSE4Good.....	39
4.3.5.	Δείκτης ESG της Ευρωζώνης.....	39
4.3.6.	Χρηματιστηριακός δείκτης ESG στο ελληνικό χρηματιστήριο	40
4.4.	Πρότυπα και τυποποίηση	40
4.5.	Σημαντικά Ορόσημα	49
4.6.	Το πρόβλημα του Greenwashing.....	50

5	ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	53
5.1.	Ευρωπαϊκό πλαίσιο.....	53
5.1.1.	Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία	54
5.1.2.	Το επενδυτικό σχέδιο «Βιώσιμη Ευρώπη».....	56
5.1.3.	Κανονισμός EU Taxonomy 2020/852/EE	56
5.1.4.	Οδηγία NFRD 2014/95/EE	58
5.1.5.	Κανονισμός SFDR 2019/2088/EE	59
5.1.6.	Κανονισμός 2019/2089/EE	59
5.1.7.	Οδηγία CSRD 2022/2464 της ΕΕ	60
5.2.	Εθνικό πλαίσιο.....	62
5.2.1.	Εθνικός Κλιματικός Νόμος 4936/2022.....	62
5.2.2.	Νόμος 4548/2018 - Αναμόρφωση Δικαίου Ανωνύμων Εταιρειών	64
5.2.3.	Νόμος 4706/2020 - Εταιρική διακυβέρνηση ανωνύμων εταιρειών.....	64
5.2.4.	Εγκύκλιος υπ' αριθ. 62784/06-06-2017 του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης	65
5.2.5.	Δείκτης ATHEX ESG.....	65
5.2.6.	Ελληνικός Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης	66
5.2.7.	Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας.....	68

6	ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ	69
6.1.	Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης	69
6.2.	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ).....	71
6.3.	Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Fund - RRF)	71
6.4.	Νέος Αναπτυξιακός Νόμος	73
6.5.	Στρατηγικός Αναπτυξιακός Νόμος	73

7	ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΚΑΤΑΛΥΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ESG & Digital Transformation	75
7.1.	Interesting case studies / best practices.....	77
7.1.1.	Green IT Denmark	77
7.1.2.	Εσθονικό σύστημα ανταλλαγής δεδομένων X-Road	79
7.1.3.	Πράσινη Νέα Συμφωνία της Νέας Υόρκης	80
7.1.4.	Κώδικας Πράσινων Προτύπων Δόμησης της Καλιφόρνια	81
7.1.5.	Green Deal Circular Buildings - Ολλανδία	82

8	ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ	86
8.1.	Η εποχή των προκλήσεων - Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Εταιρική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα	86
8.2.	ΣΕΒ ΚΑΙ ESG	89
8.3.	Βιώσιμη χρηματοδότηση: Η νέα μεγάλη πρόκληση	91
8.4.	Η σημασία της αλυσίδας αξίας για επιτυχημένους δείκτες ESG	94
8.5.	Η Βιώσιμη Ανάπτυξη στη ΔΕΗ.....	97
8.6.	Πολιτική της TÜV HELLAS (TÜV NORD) για τη βιωσιμότητα	99
8.7.	Κοινωνία της Πληροφορίας ως κόμβος της ψηφιακά βιώσιμης ανάπτυξης	102
8.8.	Ελληνικό Σύμφωνο Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας – ΕΣΒΕ.....	105
8.9.	Αποτυπώνοντας την ευκαιρία της Ελλάδας για βιώσιμη ανάπτυξη	107
8.10.	Μελέτη Περίπτωσης από την Ολλανδία - Συμφωνία Υπεύθυνης Επιχειρηματικής Συμπεριφοράς για τα Συνταξιοδοτικά Ταμεία.....	111

Αφιέρωμα ΔΙΚΤΥΟΥ

Συμμετέχοντες

86 **Αλεξάνδρα Σδούκου**
Υφυπουργός
Περιβάλλοντος και Ενέργειας

89 **Ευθύμιος Ο. Βιδάλης**
Πρόεδρος Εκτελεστικής
Επιτροπής Σ.Ε.Β.

91 **Βασιλική Λαζαράκου**
Πρόεδρος της
Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς

94 **Κιάρρα Κόντη**
Εταίρος, Επικεφαλής Υπηρεσιών
Κλιματικής Αλλαγής και Βιώσιμης
Ανάπτυξης της ΕΥ Ελλάδος και στην
περιοχή της Κεντρικής, Ανατολικής,
Νοτιοανατολικής Ευρώπης και Κεντρικής
Ασίας (CESA)

97 **Αχιλλέας Ιωακειμίδης**
Διευθυντής Βιώσιμης
Ανάπτυξης Δ.Ε.Η.

99 **Σάββας Πελτέκης**
Διευθύνων
Σύμβουλος TUV Hellas

102 **Ελένη Δέδε**
Διευθύντρια Επικοινωνίας
Κοινωνία της Πληροφορίας
(ΚτΠ) ΜΑΕ

105 **Μαρία Αλεξίου**
Πρόεδρος Δ.Σ. CSR HELLAS
(Ελληνικό Δίκτυο για την
Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη)

107 **Meghan Sheehan**
KEKST CNC, Director and Head of
ESG And Sustainability

111 **Jeroen Verburg**
Senior Policy Officer of Ministry of
Foreign Affairs, Netherlands

1 Πρόλογος

Αννα Διαμαντοπούλου

*Πρόεδρος ΔΙΚΤΥΟΥ για τη ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
στην Ελλάδα και την Ευρώπη -*

Πρ. Επίτροπος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή -

Πρ. Υπουργός

Η κλιματική κρίση και ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι δύο από τις μεγαλύτερες προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα, στις οποίες καλούνται να απαντήσουν οι διεθνείς οργανισμοί, οι κυβερνήσεις, τα πανεπιστήμια, οι επιχειρήσεις.

Όσον αφορά ειδικά στις επιχειρήσεις, η διαμόρφωση στρατηγικής για τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί μεταξύ των άλλων μετρήσιμα και συγκρίσιμα μέγεθρα ώστε να μπορούν να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις των λειτουργιών τους και των προϊόντων τους στο περιβάλλον, στην οικονομία και στη κοινωνία. Αυτός είναι ο ρόλος των κριτηρίων ESG.

Οι επιχειρήσεις έχουν προφανώς ως στόχο την κερδοφορία, αλλά έχει γίνει σαφές ότι το θετικό τους αποτύπωμα στο κόσμο που τους περιβάλλει, είναι αφενός μια αναγκαιότητα, αφετέρου επιφέρει και στις ίδιες θετικά αποτελέσματα.

Το Δίκτυο για τη Μεταρρύθμιση στην Ελλάδα και την Ευρώπη με συνεργάτες του στην Ελλάδα αλλά και σε άλλες χώρες και με την συμμετοχή σημαντικών προσώπων της πολιτικής και των επιχειρήσεων, επιχειρεί σε μια μελέτη 120 σελίδων να αποτυπώσει τη νέα αυτή πραγματικότητα στην οικονομία.

Όλες οι επιχειρήσεις αλλά κυρίως οι μικρομεσαίες και οι μικρές έχουν ανάγκη να κατανοήσουν και να πληροφορηθούν με οργανωμένο τρόπο:

- Τι είναι τα κριτήρια ESG,

- Πως είναι ενταγμένα στο παγκόσμιο ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο,
- Ποια είναι τα χρηματοδοτικά εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιήσουν,
- Πως ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η Τεχνητή Νοημοσύνη είναι κρίσιμα εργαλεία στην υλοποίηση πολιτικών για το περιβάλλον (environment), την κοινωνική ευθύνη (social responsibility) και την διακυβέρνηση (governance).

Στόχος μας είναι μετά την παρουσίαση της μελέτης αυτής να προχωρήσουμε σε εκδηλώσεις με παρουσίαση παραδειγμάτων κυβερνήσεων και επιχειρήσεων στην Ευρώπη αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο και να αναδείξουμε τις ελληνικές επιχειρήσεις που με την μέχρι τώρα δράση τους μπορούν να δημιουργήσουν υποδείγματα.

Οι πολύ σημαντικοί κλάδοι της Ελλάδας ο τουρισμός, η ενέργεια, η ναυτιλία, τα αγροτικά προϊόντα βρίσκονται στο στόχαστρο της κλιματικής αλλαγής.

Οι διεθνείς και ευρωπαϊκοί κανονισμοί, τα επενδυτικά κριτήρια, οι εμπορικές σχέσεις, οι πολιτικές των τραπεζών δίνουν ήδη προτεραιότητα στα κριτήρια ESG.

Στην Ελλάδα η κυβέρνηση και οι ελληνικές επιχειρήσεις πρέπει να προσαρμοστούν σε αυτές τις νέες διεθνείς απαιτήσεις και αυτό πρέπει να γίνει τώρα.

Σ'αυτή την ανάγκη ελπίζουμε ότι το ΔΙΚΤΥΟ συνεισφέρει.

2 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βασιλική Μπέσιου

Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου Δικτύου – Πολιτικός Μηχανικός / Sustainability and Climate Change Adaptation Expert - Συντονίστρια του αφιερώματος

8

Αρκετά χρόνια πριν, το 1987, σε μια περίοδο όπου πολλά από τα σημερινά παγκόσμια προβλήματα δεν είχαν διαφανεί, η πρώτη πρωθυπουργός της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland, παρέδωσε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, την αναφορά της, με τίτλο «Το Κοινό μας Μέλλον», γνωστή ως “Brundtland report”. Στο κείμενο αυτό ήταν η πρώτη φορά που έκανε την εμφάνισή του ο όρος της βιώσιμης ανάπτυξης ο οποίος αποτυπώθηκε ως **«η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες»**.

Από το 1992 στη Διεθνή Συνδιάσκεψη του Ρίο όπου και διατυπώθηκαν για πρώτη φορά οι αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης έως και το 2015, όπου και υιοθετήθηκε η Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ, πέρα-

σαν αρκετά χρόνια με πολλά από τα κρίσιμα ζητήματα σε παγκόσμιο επίπεδο να αντιμετωπίζονται μεμονωμένα ή πολλές φορές και χωρίς την απαιτούμενη προσοχή.

Την τελευταία δεκαετία, βιώνουμε αλλαγές που εξελίσσονται ή επιταχύνονται με πρωτοφανή ρυθμό, με επιπτώσεις που επηρεάζουν κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας, διαμορφώνοντας μια νέα παγκόσμια συνθήκη. Από την πανδημία του COVID-19 και μια σειρά γεωπολιτικών και κοινωνικών αλλαγών έως την κλιματική αλλαγή, (ο Ιούλιος και ο Σεπτέμβριος του 2023 είναι ενδεικτικοί για τη χώρα μας) ο κίνδυνος έναντι της διασφάλισης ενός βιώσιμου μέλλοντος για τις επόμενες γενιές είναι υπαρκτός και χρίζει σοβαρής και αποτελεσματικής αντιμετώπισης.

Σε αυτό το πλαίσιο, η **Βιώσιμη Ανάπτυξη** ως μία συνεχής πορεία αλλαγής και προσαρμογής μπορεί να ενσωματώσει όλες αυτές τις ανάγκες και να βοηθήσει την παγκόσμια κοινότητα να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος μέσα από μια βέλτιστη και ισότιμη αναφορά στους πυλώνες της Οικονομίας, του Περιβάλλοντος και της Κοινωνίας.

Και αν οι αρχές και οι Στόχοι της Βιώσιμης ανάπτυξης είναι το υπόβαθρο για το σχεδιασμό λύσεων και τη διαμόρφωση στρατηγικής, τα **κριτήρια ESG (Environmental –Social – Governance)** είναι αυτά που μας οδηγούν από το θεωρητικό πλαίσιο στην καταγραφή μετρήσιμων και κυρίως συγκρίσιμων μεγεθών – σε εταιρικό προς το παρόν επίπεδο- αξιολογώντας τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων και των λειτουργιών μας στο περιβάλλον και την κοινωνία.

Σημαντική παράμετρος για να μπορέσει αυτή η λογική να ενσωματωθεί τόσο στη φιλοσοφία των κρατών όσο και στην αντίληψη των πολιτών αλλά και των επιχειρήσεων, είναι αρχικά η **γνώση** των εννοιών όσο και η κατανόηση της δυναμικής και της δυνατότητας που μπορεί μια τέτοια προσέγγιση να έχει στις διάφορες πτυχές της ανθρωπογενούς δραστηριότητας.

Καταλυτικός είναι και ο ρόλος του κράτους και των Θεσμών για την υποστήριξη της βιωσιμότητας, την ενσωμάτωση των κριτηρίων ESG στις επιχειρήσεις αλλά και τη διαμόρφωση κοινής κουλτούρας ανάμεσα στις επιχειρήσεις και στους πολίτες. Εκτός από

τη θεσμοθέτηση των απαραίτητων διαδικασιών αλλά και την δι-
αμόρφωση και υλοποίηση στρατηγικών και σχεδίων δράσης, το
κράτος μπορεί να ενισχύσει σημαντικά και την αντίληψη των πο-
λιτών, μέσα από εκπαιδευτικές δράσεις και δράσεις ενημέρωσης.

Φυσικά, όταν χρονικό το πλαίσιο μέσα στο οποίο συζητάμε είναι
η εποχή της **4^{ης} (προς 5^{ης}) Βιομηχανικής Επανάστασης**, δεν
θα μπορούσε από την εξίσωση να απουσιάζει η μεταβλητή των
νέων τεχνολογιών και του ψηφιακού μετασχηματισμού, καθώς και
η αξία των δεδομένων για τη διαχείριση μετρήσιμων στόχων.

Με ποιο τρόπο μπορούν τα κράτη αλλά και η Διεθνής Κοινότητα
να υποστηρίξει και να ενισχύσει την υλοποίηση στρατηγικών και
δράσεων στον άξονα της βιώσιμης ανάπτυξης;

Πώς τα κριτήρια ESG θα μπορούσαν να έχουν ευρύτερη εφαρμογή
στον ιδιωτικό και το δημόσιο τομέα;

Μπορεί ο ψηφιακός μετασχηματισμός και οι τεχνολογίες αιχμής
να δράσουν ως καταλύτης σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης αλλά
και να διαμορφώσουν πιο αποδοτικούς και ουσιαστικούς τρόπους
παρακολούθησης και καταγραφής ESG δεικτών;

Μήπως και ο ίδιος ο τεχνολογικός κλάδος χρειάζεται να ενσωματώσει
πιο διακριτά τα ESG στον πυρήνα της δραστηριότητάς έτσι ώστε
να γίνει πιο αποδοτικός, πιο ανθεκτικός και να δημιουργεί αξία σε
ζητήματα κοινωνικά αλλά και περιβαλλοντικά;

Στο παρόν αφιέρωμα λοιπόν, με τίτλο Βιώσιμη ανάπτυξη και **ESG
-Ευκαιρίες και προκλήσεις για την Ελλάδα- Η συνεισφορά
του ψηφιακού μετασχηματισμού**» θα προσπαθήσουμε
να προσεγγίσουμε τα παραπάνω ερωτήματα και μέσα από
την καταγραφή χρήσιμων στοιχείων αλλά και απόψεων να
διαμορφώσουμε μια «εργαλειοθήκη» γνώσης και προβληματισμού
για ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, κριτηρίων ESG και ψηφιακών
τεχνολογιών και να διερευνήσουμε τις ευκαιρίες και προκλήσεις
της Ελλάδας για τα επόμενα χρόνια.

Δημοσθένης Κόλλιας

Οικονομολόγος - Ερευνητής,
Επιστημονικός συνεργάτης του Δικτύου

Το παρόν αφιέρωμα φιλοδοξεί να καλύψει το κενό που υπάρχει σχετικά με τους άξονες που αφορούν τα θέματα ESG (κριτήρια για περιβάλλον - κοινωνική ευθύνη - διακυβέρνηση): ζητήματα ορισμού, τρόπος μέτρησης, αλλά και παρουσίαση της σχετικής ελληνικής, ευρωπαϊκής και διεθνούς νομοθεσίας.

Είναι γεγονός πως τα κριτήρια ESG είναι περισσότερο γνωστά ως ακρωνύμιο, παρά ως ουσιαστικό πλαίσιο που περιγράφει την απόδοση των επιχειρήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, εμείς αποφασίσαμε να συμβάλλουμε δημιουργώντας το κείμενο που ακολουθεί, το οποίο μπορεί κάλλιστα να διαβαστεί ως "οδηγός" για στελέχη επιχειρήσεων τα οποία θέλουν να εμβαθύνουν στην κατανόηση των κριτηρίων, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο αποδίδονται οι σχετικές βαθμολογίες. Ζητήματα τα οποία συχνά προκαλούν σύγχυση στο δημόσιο διάλογο.

Βάζοντας μια πιο θεωρητική νότα, κατά την άποψή μου τα κριτήρια ESG έχουν συναρπαστικό ενδιαφέρον καθώς αποτελούν μία απόπειρα του καπιταλισμού να αυτό-ρυθμιστεί, επιβάλλοντας όρια στον εαυτό του χρησιμοποιώντας τους μηχανισμούς της αγοράς. Είναι σαφές ότι το δυτικό consensus πλέον ενσωματώνει προβληματισμούς κοινωνικής δικαιοσύνης και περιβαλλοντικού αποτυπώματος ως κομβικούς παράγοντες για τη μακροχρόνια ευημερία και οικονομική μεγέθυνση. Θέματα καθόλου αυτονόητα, αν κανείς κοιτάξει προς τον 20^ο αιώνα.

Υπό αυτό το πρίσμα, καθώς η ελληνική οικονομία εξέρχεται πλέον της εποπτείας των θεσμών και διεκδικεί με αξιώσεις την εξωστρέφειά της, θα πρέπει οι εξαγωγικές Κι όχι μόνο επιχειρήσεις να λάβουν υπόψη τους τις διεθνείς τάσεις. Έχοντας αυτό υπόψη, στο κείμενο γίνεται εκτενής αναφορά στους μη-

χανισμούς μέσω των οποίων η συμμόρφωση με τα κριτήρια ESG δύναται να οδηγήσει σε περισσότερες ευκαιρίες για πρόσβαση σε τραπεζικά και επενδυτικά κεφάλαια, αλλά και σε καλύτερες οικονομικές αποδόσεις εντός της αγοράς.

Με δεδομένη τη στενότητα των παγκόσμιων πόρων και τη συνεχιζόμενη αύξηση του ενδιαφέροντος για συμπερίληψη των κριτηρίων ESG στις επενδυτικές αποφάσεις, είναι σαφές ότι οι επιχειρήσεις που θα αποτύχουν να συμμορφωθούν με τις επιταγές των καιρών θα ανταγωνίζονται για ένα συνεχώς συρρικνωμένο μερίδιο της αγοράς κεφαλαίων.

3 ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΟΡΟΣΗΜΑ

Τί είναι η βιώσιμη ανάπτυξη, πότε αποτυπώθηκε ως όρος και ποιοι οι στόχοι της;

Ο γνωστότερος ορισμός της Βιώσιμης Ανάπτυξης ανήκει στην πρώτη πρωθυπουργό της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland. Ως πρόεδρος της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, η κ. Brundtland παρέδωσε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1987, την αναφορά της, με τίτλο «Το Κοινό μας Μέλλον», γνωστή ως “Brundtland report”¹, στην

οποία η βιώσιμη ανάπτυξη ορίζεται ως: **η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες.**

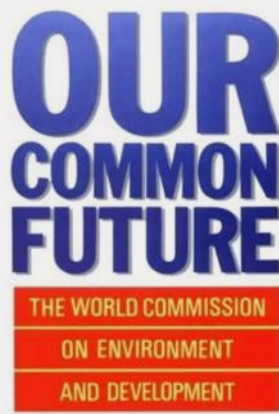
Στη Διεθνή Συνδιάσκεψη του Ρίο, το 1992, διατυπώθηκαν για πρώτη φορά και επίσημα οι αρχές της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Εκεί, η Βιώσιμη Ανάπτυξη ορίζεται ως: η ανάπτυξη που παρέχει μακροπρόθεσμα οικονομικά, κοινωνικά και

περιβαλλοντικά οφέλη φροντίζοντας τις ανάγκες της παρούσας και των μελλοντικών γενεών. Οι συνθήκες του Maastricht το **1992**, του Amsterdam το **1997** και η Διεθνή Συνδιάσκεψη του Johannesburg το **2002**, δέκα χρόνια μετά το Ρίο, επιβεβαίωσαν την αναγκαιότητα της βιωσιμότητας και την καθιέρωσαν τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και διεθνώς.

UNITED NATIONS

“Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs.”

1. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> “Our common future” Gro Harlem Brundtland, 1987

Σύμφωνα με τη Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, όπως αυτή υιοθετήθηκε για πρώτη φορά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Goeteborg το 2001² και όπως αναπτύσσεται και σε μεταγενέστερα σχετικά κείμενα: Η Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι μία συνεχής πορεία αλλαγής και προσαρμογής, και όχι μία στατική κατάσταση, με στόχο την ικανοποίηση των αναγκών του παρόντος, χωρίς όμως να μειώνεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν και τις δικές τους ανάγκες, μέσα από την ισόρροπη και ισότιμη επιδίωξη και των τριών πυλώνων της Βιώσιμης Ανάπτυξης: Οικονομία – Περιβάλλον – Κοινωνία. Μέσα από τη συμπόρευση, δηλαδή, της οικονομικής ανάπτυξης, της περιβαλλοντικής προστασίας και της κοινωνικής συνοχής, όπως παραστατικά απεικονίζεται με το γνωστό ισόπλευρο τρίγωνο της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Για τη συμπόρευση των τριών πυλώνων της Βιώσιμης Ανάπτυξης απαιτούνται με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία:

- Συνδυασμένες σταθμίσεις πολλών παραγόντων σε διαφορετικά επίπεδα, συχνά μεταξύ αντιτιθέμενων ενδιαφερόντων και συμφερόντων, σε συνάρτηση και με τον παράγοντα χρόνο.
- Ειλικρινής, τεκμηριωμένος και εποικοδομητικός διάλογος και διαβούλευση μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, που προϋποθέτει τη δημιουργία πλαισίων και τη θέσπιση κανόνων μέσα στα οποία να μπορούν τα ενδιαφερόμενα μέρη να συνομιλούν και να συνδιαλέγονται.
- Συντονισμένες ενέργειες με τη συμμετοχή και την ενεργοποίηση όλων των εμπλεκόμενων, Πολιτεία, επιχειρήσεις, μη-κυβερνητικές οργανώσεις και φορείς που εκπροσωπούν γενικότερα την κοινωνία των πολιτών.

3.1. Διεθνές πλαίσιο και ορόσημα για το κλίμα

Όσον αφορά στο Διεθνές πλαίσιο για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, τα σημαντικότερα διεθνή ορόσημα εντοπίζονται στη Συμφωνία του Παρισιού, την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία καθώς και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Χρονικά το ζήτημα της βιωσιμότητας στοχοθετήθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο

2. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0264&from=EL> «A Sustainable Europe for a Better World: A European Union Strategy for Sustainable Development», 2001

το 2015, όταν οι παγκόσμιοι ηγέτες ενέκριναν ομόφωνα την Ατζέντα 2030 του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Έχοντας ως βάση την Ατζέντα 2030 και τους ποιοτικούς και ποσοτικούς στόχους που περιλαμβάνει, κράτη και ηγέτες αποδίδονται έκτοτε σε έναν αγώνα δρόμου για την ανάληψη δράσεων που εναρμονίζονται με τους 17 στόχους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτός από την ισχυρή δέσμευσή της στην Ατζέντα του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη, έχει θέσει και δικούς της φιλόδοξους στόχους να γίνει ή ίδια κλιματικά ουδέτερη έως το 2050, μία οικονομία με καθαρές μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Και στον στόχο αυτό της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας -European Green Deal- καλούνται όλοι οι τομείς της ευρωπαϊκής κοινωνίας και οικονομίας να συνεισφέρουν άμεσα.

Αυτό κατά αρχήν σημαίνει ότι τόσο κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2021-2027 όσο και κατά τις μελλοντικές οι κοινοτικές δράσεις πλέον αποδίδουν βαρύνουσα σημασία στη βιωσιμότητα και την οικονομική ανάπτυξη με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος. Τα κοινοτικά κονδύλια έχουν σαφή προσανατολισμό προς τον πράσινο μετασχηματισμό ενώ περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια τίθενται ή πρόκειται να τεθούν στο σύνολο των χρηματοδοτήσεων μέσω ΕΣΠΑ και λοιπών κοινοτικών προγραμμάτων. Άρα δράσεις και επενδύσεις που τεκμηριώνουν σαφώς περιβαλλοντικά και κοινωνικά οφέλη αναμένεται να προσελκύσουν ευκολότερη και προνομιακή χρηματοδότηση από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, από τις τράπεζες και το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα.

3.1.1. Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών

Η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, που εγκρίθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη το 2015, είναι ένα σχέδιο δράσης για τους ανθρώπους, τον πλανήτη και την ευημερία. Περιλαμβάνει 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) που αποτελούν επείγουσα έκκληση για δράση από όλες τις χώρες για την προώθηση της ευημερίας προστατεύοντας παράλληλα τον πλανήτη. Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι αλληλένδετοι και στοχεύουν στον τερματισμό της φτώχειας, την προστασία του πλανήτη και τη διασφάλιση ότι όλοι οι άνθρωποι απολαμβάνουν ειρήνη και ευημερία έως το 2030.

3.1.2. Συμφωνία του Παρισιού

Η **Συμφωνία του Παρισιού**, που εγκρίθηκε το 2015 στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή, είναι μια νομικά δεσμευτική συμφωνία βάσει της σύμβασης-πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) με στόχο την ενίσχυση της ικανότητας των χωρών να αντιμετωπίζουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και να εντατικοποιήσουν τις ενέργειες και τις επενδύσεις που απαιτούνται για ένα βιώσιμο μέλλον χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Η συμφωνία στοχεύει να διατηρήσει την παγκόσμια αύξηση της θερμοκρασίας πολύ κάτω από τους 2 βαθμούς Κελσίου πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα και να συνεχίσει τις προσπάθειες για περιορισμό της αύξησης στους 1,5 βαθμούς.

3.1.3. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία THE EUROPEAN **GREEN DEAL**

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία³ ανακοινώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2019, είναι ένα σύνολο πρωτοβουλιών πολιτικής που στοχεύουν να καταστήσουν την οικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης βιώσιμη μετατρέποντας τις κλιματικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις σε ευκαιρίες. Η Πράσινη Συμφωνία επικεντρώνεται στην επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 και περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, την αύξηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την προώθηση βιώσιμων μεταφορών και γεωργίας.

3.2. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs)

Η υιοθέτηση της Ατζέντας 2030 και των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) με τους 169 υπο-στόχους (targets) τους, τον Σεπτέμβριο του 2015, από όλα τα κράτη-μέλη του ΟΗΕ, αποτελεί ορόσημο για τη διεθνή κοινότητα καθώς για πρώτη φορά τέθηκαν διεθνώς «οικουμενικοί» στόχοι, τους οποίους καλούνται να υλοποιήσουν όλες οι χώρες από κοινού, τόσο ανεπτυγμένες όσο και αναπτυσσόμενες.

3. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

Στο πλαίσιο αυτό, η Agenda 2030 αποτελεί το Θεματολόγιο της διεθνούς κοινότητας για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης για όλους -δηλαδή μίας οικονομικής ανάπτυξης, που θα εγγυάται την κοινωνική ευημερία χωρίς αποκλεισμούς και την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, προς όφελος όχι μόνο των σημερινών αλλά και των μελλοντικών γενεών- έως το 2030.

Υπό αυτό το πρίσμα, όλοι οι SDGs είναι μεταξύ τους αλληλένδετοι και, ως εκ τούτου, απαιτούν μία πολύ πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση όλων των τομέων πολιτικής.

Για την Ελλάδα, οι SDGs παρέχουν μία σημαντική ευκαιρία για την ανάκαμψη και μετάβαση προς ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης, με ισορροπία μεταξύ των τριών πυλώνων – οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού. Η υλοποίησή τους, δε, ξεπερνά τα όρια και αρμοδιότητες της Κυβέρνησης και των Υπουργείων, και αφορά στο σύνολο των κοινωνικών εταίρων, από τον ιδιωτικό τομέα και την τοπική αυτοδιοίκηση, έως την Ακαδημαϊκή κοινότητα, τις ΜΚΟ και τις οργανώσεις πολιτών, οι οποίοι θα πρέπει να συμπράξουν για την επίτευξή τους.

Η διεθνής κοινότητα παραμένει σταθερά προσηλωμένη στην επίτευξη των SDGs έως το 2030, καθώς οι Στόχοι εστιάζουν στο να μην «μείνει κανείς πίσω» («leaving no one behind») και στην άρση των ανισοτήτων κάθε είδους. Ως εκ τούτου, κατά την πρώτη Σύνοδο του Φόρουμ Υψηλού Πολιτικού Επιπέδου του ΟΗΕ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (UN HLPF) σε επίπεδο Πρωθυπουργών, στο πλαίσιο της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (SDG Summit, Σεπτέμβριος 2019), υιοθετήθηκε Πολιτική Διακήρυξη που ορίζει την δεκαετία 2020-2030 ως «Δεκαετία Δράσης για την επίτευξη της Βιώσιμης Ανάπτυξης και των SDGs», δίνοντας πρωτίστως έμφαση στους Στόχους εκείνους με καταληκτική ημερομηνία το 2020, οι περισσότεροι εκ των οποίων είναι περιβαλλοντικοί και σχετίζονται με τη θάλασσα και χερσαία βιοποικιλότητα (υποστόχοι των SDGs 14 και 15).

Σε επίπεδο ΕΕ, οι SDGs αποτελούν κεντρική συνιστώσα της νέας Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (EU Green Deal), η οποία θα παρέχει επιπλέον και το πλαίσιο των προγραμμάτων ανάκαμψης από την πανδημία προς την κατεύθυνση μίας «πράσινης» και βιώσιμης ανάκαμψης για όλα τα κράτη-μέλη («build back better and greener»). Παράλληλα, ενσωματώνονται πλήρως στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο (βλ. Ετήσια Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη 2020) ενώ πλέον το παράρτημα Ε των ετήσιων Εθνικών Εκ-

θέσεων είναι αφιερωμένο στην πορεία επίτευξης των Στόχων σε κάθε κράτος-μέλος, με παρουσίαση ποσοτικών δεδομένων/δεικτών της Eurostat (βλ. Έκθεση για την Ελλάδα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου – 2020). Τέλος, καταβάλλεται προσπάθεια ώστε να εκπονηθεί μία ολοκληρωμένη Στρατηγική από την νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με χρονοδιαγράμματα, πλέγμα πολιτικών, χρηματοδοτικά και νομοθετικά εργαλεία κλπ, προκειμένου να εξασφαλισθεί η επίτευξη των SDGs από την ΕΕ (εντός ΕΕ αλλά και εκτός), έως το 2030.

3.2.1. Ανάλυση 17 στόχων Ατζέντας 2030 (SDGs)

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) εγκρίθηκαν από τα Ηνωμένα Έθνη το 2015 ως μέρος της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Αποτελούν μια καθολική έκκληση για δράση για τον τερματισμό της φτώχειας, την προστασία του πλανήτη και τη διασφάλιση της ειρήνης και της ευημερίας για όλους. Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) είναι αλληλεξαρτώμενοι και διασυνδεδεμένοι και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων βιώσιμης ανάπτυξης, όπως:

1. **Όχι φτώχεια:** για την εξάλειψη της ακραίας φτώχειας και τη μείωση της ανισότητας.
2. **Μηδενική πείνα:** για τον τερματισμό της πείνας και τη βελτίωση της πρόσβασης σε τρόφιμα.
3. **Καλή Υγεία και Ευημερία:** για τη διασφάλιση υγιών ζώων και την προώθηση της ευημερίας για όλους.
4. **Ποιοτική Εκπαίδευση:** παροχή εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και δίκαιη ποιότητα και προώθηση ευκαιριών δια βίου μάθησης.
5. **Ισότητα των φύλων:** εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων λόγω φύλου.
6. **Καθαρό νερό και αποχέτευση:** για να εξασφαλιστεί η διαθεσιμότητα και η βιώσιμη διαχείριση του νερού και της αποχέτευσης για όλους.
7. **Προσιτή και καθαρή ενέργεια:** για να εξασφαλιστεί η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή, αξιόπιστη και σύγχρονη ενέργεια για όλους.
8. **Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη:** για την προώθηση της βιώσιμης, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, της πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους.

9. **Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομή:** για τη δημιουργία ανθεκτικών υποδομών, την προώθηση της βιώσιμης εκβιομηχάνισης και την προώθηση της καινοτομίας.
10. **Μειωμένες ανισότητες:** για τη μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων εντός και μεταξύ των χωρών.
11. **Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες:** να γίνουν οι πόλεις και οι ανθρώπινοι οικισμοί χωρίς αποκλεισμούς, ασφαλείς, ανθεκτικές και βιώσιμες.
12. **Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή:** διασφάλιση βιώσιμων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.
13. **Δράση για το κλίμα:** λήψη επείγουσας δράσης για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της.
14. **Ζωή κάτω από το νερό:** για διατήρηση και βιώσιμη χρήση των ωκεανών, των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων για βιώσιμη ανάπτυξη.
15. **Ζωή στην στεριά:** για την προστασία, την αποκατάσταση και την προώθηση της βιώσιμης χρήσης των χερσαίων οικοσυστημάτων, των δασών και της βιοποικιλότητας.
16. **Ειρήνη, δικαιοσύνη και ισχυροί θεσμοί:** προώθηση ειρηνικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες, παροχή πρόσβασης στη δικαιοσύνη και ενίσχυση των θεσμών.
17. **Συνεργασίες για τους Στόχους:** ενίσχυση των μέσων υλοποίησης και αναζωογόνηση της παγκόσμιας εταιρικής σχέσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Figure 1 Sustainable Development Goals (SDGs) - <https://www.un.org/>

3.2.2. Ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ενσωματώσει πλήρως τις απαιτήσεις της Ατζέντας 2030 στη στρατηγική της, εστιάζοντας τις προσπάθειές της στην υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων που θα επιφέρουν απτή πρόοδο στους τομείς των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Οι πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές και τα ετήσια προγράμματα εργασίας της Επιτροπής αποτελούν τη στρατηγική της παρούσας Επιτροπής για την υλοποίηση των ΣΒΑ. Αξίζει να σημειωθεί πως σημαντικό ορόσημο αποτέλεσε το 2020 και η «Ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2020»⁴.

Το πολιτικό πρόγραμμα ενσωματώνει τους ΣΒΑ σε όλες τις προτάσεις, τις πολιτικές και τις στρατηγικές της Επιτροπής. Και οι 17 ΣΒΑ περιλαμβάνονται σε μία ή περισσότερες από τις έξι πρωταρχικές φιλοδοξίες που ανακοινώθηκαν στις πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές της παρούσας πολιτικής ηγεσίας της Ε.Ε., όπως απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Εικόνα 1. Προτεραιότητες Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (πηγή: EU Commission)

4. EUR-Lex - 52019DC0650 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Πρωτοβουλίες που ενέκρινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το έτος 2020

- ανακοίνωση για την **Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία**: μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική για τον μετασχηματισμό της ΕΕ σε μια δίκαιη, συμπεριληπτική και ευημερούσα κοινωνία που διαθέτει μια οικονομία σύγχρονη, βασιζόμενη στη γνώση, ανταγωνιστική και αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων, στην οποία ως το 2050 έχουν μηδενιστεί οι καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, η οποία προστατεύει, διατηρεί και ενισχύει το φυσικό κεφάλαιο της ΕΕ και προστατεύει την υγεία και την ευημερία των πολιτών από περιβαλλοντικούς κινδύνους
- ανακοίνωση για την **ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2020**, η οποία εγκαινίασε τον κύκλο εποπτείας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και αποτέλεσε το πρώτο βήμα για την ενσωμάτωση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης
- ανακοίνωση για το **επενδυτικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας**: η στρατηγική της ΕΕ για την τόνωση της βιώσιμης χρηματοδότησης από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα κατά την επόμενη δεκαετία
- πρόταση για τη θέσπιση **Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης**
- ανακοίνωση για μία **ισχυρή κοινωνική Ευρώπη για δίκαιες μεταβάσεις**
- ανακοίνωση για τη **διαμόρφωση του ψηφιακού μέλλοντος της Ευρώπης**
- πρόταση για την κατοχύρωση στη νομοθεσία του στόχου για την επίτευξη **κλιματικής ουδετερότητας της ΕΕ έως το 2050**
- συντονισμός μιας **κοινής ευρωπαϊκής αντίδρασης στην έξαρση της νόσου COVID-19** για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης και την άμβλυση των επιπτώσεων αυτού του οικονομικού πλήγματος και το σχέδιο δράσης **ERAvsCORONA**
- ανακοίνωση με τίτλο **«Μια Ένωση Ισότητας – Στρατηγική για την Ισότητα των φύλων 2020-2025»**
- ανακοίνωση για μια **νέα βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη**
- **νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία** με στόχο μια πιο καθαρή και πιο ανταγωνιστική Ευρώπη
- ανακοίνωση σχετικά με τη **στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030**
- ανακοίνωση σχετικά με τη **στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο»** για ένα δίκαιο, υγιές και φιλικό προς το περιβάλλον σύστημα τροφίμων
- κοινή ανακοίνωση και **σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία για την περίοδο 2020-2024**
- ανακοίνωση σχετικά με το **ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα**
- δέσμη μέτρων για δίκαιη και απλή φορολόγηση, συμπεριλαμβανομένης της ανακοίνωσης για ένα **σχέδιο δράσης για δίκαιη και απλή φορολόγηση που στηρίζει τη στρατηγική ανάκαμψης** και της ανακοίνωσης σχετικά με τη **χρηστή φορολογική διακυβέρνηση εντός και εκτός της ΕΕ**
- ανακοίνωση με τίτλο **«Ενίσχυση της κλιματικής φιλοδοξίας της Ευρώπης για το 2030 – Επενδύουμε σε ένα κλιματικά ουδέτερο μέλλον προς όφελος των πολιτών μας»**
- **νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο** και συνοδευτικές νομοθετικές προτάσεις και συστάσεις
- ανακοίνωση σχετικά με την **υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης έως το 2025**
- ανακοίνωση για έναν νέο **Ευρωπαϊκό Χώρο Έρευνας**
- πρόταση για τη θέσπιση του **8ου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον**
- ανακοίνωση σχετικά με το **κύμα ανακαινίσεων**
- ανακοίνωση σχετικά με τη **στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων**
- πρόταση **οδηγίας για επαρκείς κατώτατους μισθούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση**.

3.3. High Level Political Forum / Υψηλού Επιπέδου Πολιτικό Φόρουμ (HLPF) –Voluntary National Reports / Εθελοντικές Εθνικές Αναθεωρήσεις (VNR)

Για την ομαλή και αποδοτική επίτευξη των στόχων της Ατζέντας 2030, σημαντική είναι η συστηματική και στοχευμένη παρακολούθησή τους από τα κράτη και τις κυβερνήσεις τους.

Μέσω της διαδικασίας παρακολούθησης και επανεξέτασης, διαμορφώνεται ο τρόπος και το πλαίσιο με τον οποίο λογοδοτούν οι κυβερνήσεις, παρακολουθείται η πρόοδος, και προσδιορίζονται οι τομείς όπου απαιτείται περαιτέρω δράση. Η παρακολούθηση παρέχει επίσης την ευκαιρία να προβληματιστούμε για τις επιτυχίες και τις προκλήσεις, να μοιραστούμε βέλτιστες πρακτικές και διδάγματα και να κινητοποιήσουμε πόρους για την υποστήριξη της υλοποίησης των ΣΒΑ. Συνολικά, η παρακολούθηση των ΣΒΑ είναι ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση ότι ο κόσμος θα γίνει ένα πιο βιώσιμο και δίκαιο μέρος για όλους.

3.3.1. High Level Political Forum (HLPF)

Το High Level Political Forum (HLPF)⁵, Υπό την αιγίδα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ECOSOC), είναι η κεντρική πλατφόρμα των Ηνωμένων Εθνών για την παρακολούθηση της Ατζέντας 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) σε παγκόσμιο επίπεδο. Αποτελεί την κορυφή της αρχιτεκτονικής για την παρακολούθηση και την αναθεώρηση της που καθορίστηκε από την Ατζέντα του 2030 και το ψήφισμα 70/299 της Γενικής Συνέλευσης. Το Φόρουμ εγκρίνει πολιτικές δηλώσεις υπό διακυβερνητικές διαπραγματεύσεις. Η Γενική Συνέλευση στο ψήφισμά της 67/290 αποφάσισε ότι το Φόρουμ συνέρχεται ετησίως υπό την αιγίδα του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου για οκτώ ημέρες, συμπεριλαμβανομένου ενός τριήμερου υπουργικού τμήματος και κάθε τέσσερα χρόνια σε επίπεδο αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων υπό την αιγίδα της Γενικής Συνέλευσης για δύο ημέρες.

Η πρώτη συνεδρίαση του φόρουμ πραγματοποιήθηκε στις 24 Σεπτεμβρίου 2013. Αντικατέστησε την Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, η οποία συνεδρίαζε ετησίως από το 1993.

5. <https://hlpf.un.org/>

Ως μέρος των μηχανισμών παρακολούθησης και αναθεώρησης, η Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να «διεξάγουν τακτικές και χωρίς αποκλεισμούς αναθεωρήσεις της προόδου σε εθνικό και υποεθνικό επίπεδο, τα οποία καθοδηγούνται και εφαρμόζονται από την εκάστοτε χώρα».

3.3.2. Voluntary National Reports (VNR)

Οι εθελοντικές εθνικές αναθεωρήσεις **Voluntary National Reports (VNR)**, στο πλαίσιο του **HLPF**, στοχεύουν στη διευκόλυνση της ανταλλαγής εμπειριών, συμπεριλαμβανομένων των επιτυχιών, των προκλήσεων και των διδαγμάτων, με σκοπό την επιτάχυνση της εφαρμογής της Ατζέντας 2030. Τα VNR επιδιώκουν επίσης να ενισχύσουν τις πολιτικές και τους θεσμούς των κυβερνήσεων και να κινητοποιήσουν πολυμερή υποστήριξη και συνεργασίες για την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Αυτές οι εθνικές ανασκοπήσεις αναμένεται να χρησιμεύσουν ως βάση για τις τακτικές αναθεωρήσεις από το πολιτικό φόρουμ υψηλού επιπέδου (HLPF), που συνεδριάζει υπό την αιγίδα του ECOSOC. Όπως ορίζεται στην παράγραφο 84 της Ατζέντας 2030, οι τακτικές αναθεωρήσεις από το **HLPF** πρέπει να είναι εθελοντικές, υπό την ηγεσία του κράτους, να αναλαμβάνονται τόσο από τις ανεπτυγμένες όσο και από τις αναπτυσσόμενες χώρες και να περιλαμβάνουν πολλούς ενδιαφερόμενους φορείς.

Ως εργαλείο λογοδοσίας, η διαδικασία VNR μπορεί να ενισχύσει την εθνική δέσμευση στους ΣΒΑ, να προωθήσει τη διαφάνεια, τη συμπερίληψη και τη συμμετοχή στην υποβολή εκθέσεων σχετικά

με τους ΣΒΑ και να υποστηρίξει την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της Ατζέντας 2030

Συνολικά 187 χώρες έχουν πραγματοποιήσει τουλάχιστον ένα VNR, με συνολικά 292 VNR που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια του HLPF από το 2016. Μετά από επτά χρόνια αναφοράς, είναι προφανές ότι η έκδοση VNR δημιουργεί διαύλους για την ανταλλαγή γνώσεων και χρησιμεύει για την υποστήριξη του συνεργατικού έργου των κυβερνήσεων, αναπτυξιακούς εταίρους, ομάδες ενδιαφερομένων και τοπικές κοινότητες για να κατανοήσουν πώς να χτίσουν καλύτερα, μεταξύ άλλων με την ανάπτυξη των τοπικών πρωτοβουλιών και την προσαρμογή των εθνικών αναπτυξιακών πολιτικών και σχεδίων.

Η Ελλάδα, Υπό τον συντονισμό της πρώην Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης (πλέον Προεδρία της Κυβέρνησης σύμφωνα με τον ν. 4622/2019 (ΦΕΚ Α' 133/7.8.2019), έχει εκπονήσει 2 Εθελοντικές Εθνικές Αναθεωρήσεις⁶, VNR, το 2018 και το 2022, στις οποίες αναλύεται λεπτομερώς η πορεία της χώρας σε σχέση με την επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης.

Πλαίσια παρακολούθησης – Διακυβέρνηση

Τα κράτη μέλη περιέγραψαν τις προσεγγίσεις τους για την εθνική οικειοποίηση της Ατζέντας 2030. Οι χώρες μοιράστηκαν τα θεσμικά πλαίσια και την επίβλεψη για την εφαρμογή της Ατζέντας 2030 στο εθνικό τους πλαίσιο. Σε χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιορδανία, το Λεσόθο ή η Ισημερινή Γουινέα ο συντονισμός της εφαρμογής της Ατζέντας 2030 βρίσκεται στο ανώτατο πολιτικό επίπεδο, όπως το **Γραφείο Προέδρου ή Πρωθυπουργού**. Σε άλλες χώρες, ο συντονισμός των ΣΒΑ υπόκειται στο εποπτεία ειδικού αρμόδιου υπουργείου, όπως τα υπουργεία Οικονομικών, Οικονομίας και Σχεδιασμού. Αρκετές χώρες ανέφεραν επίσης ότι είχαν δημιουργηθεί εθνικά συμβούλια, συντονιστικά όργανα ή διευθύνουσες επιτροπές για να συντονίζουν και να παρέχουν επίβλεψη για την εφαρμογή των ΣΒΑ (Αργεντινή, Μποτσουάνα, Ηνωμένες Πολιτείες Αραβικά Εμιράτα, Ελ Σαλβαδόρ, Τζιμπουτί, Λουξεμβούργο, Ισημερινή Γουινέα). Οι χώρες συζήτησαν επίσης τον αυξανόμενο ρόλο που διαδραματίζουν τα κοινοβούλιά τους στην παροχή εποπτείας, νομοθεσίας, κινητοποίησης πόρων και υπεράσπιση των ΣΒΑ (Φιλιππίνες, Πακιστάν, Ελβετία). Κάποιοι ανέφεραν επίσης δέσμευση με ανώτατα ελεγκτικά ιδρύματα για να αξιολογήσουν την εφαρμογή της χώρας και την εθνική.

6. <https://hlpf.un.org/countries/greece>

3.3.3. Υφιστάμενη κατάσταση – Ελλάδα

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια αποκτά κεντρικό ρόλο σε εθνικό επίπεδο όχι μόνο για τη μεγέθυνση της Οικονομίας και την παραγωγή νέου πλούτου, αλλά συγχρόνως και για την επίτευξη των στόχων της Κοινωνικής Ευημερίας και της Περιβαλλοντικής Προστασίας και Ακεραιότητας.

Στην Ελλάδα αναγνωρίζεται η σημαντική συμβολή των ΣΒΑ στην προαγωγή, μεταξύ άλλων, της κοινωνικής ευημερίας, την εξάλειψη της φτώχειας και τη δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, αποκτά ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα μας η κινητοποίηση των δυνάμεών της προκειμένου να θέσει τις προτεραιότητές της αναφορικά με την Ατζέντα 2030 και να εφαρμόσει αποτελεσματικά τους ΣΒΑ μέσα από την κατάλληλη προσαρμογή τους στις εθνικές προτεραιότητες και ανάγκες.

Με βάση την τελευταία Εθελοντική Εθνική Αναθεώρηση του 2022⁷, (VNR), τα επόμενα βήματα της χώρας προς την υλοποίηση των ΣΒΑ θα πρέπει να βρίσκονται σε τουλάχιστον τρεις προτεραιότητες/ πεδία:

Πρώτον, η οικοδόμηση αποτελεσματικών, υπεύθυνων και χωρίς αποκλεισμούς θεσμών είναι απαραίτητη. Σχεδιάζονται προσαρμογές για την ενσωμάτωση και παρακολούθηση των ΣΒΑ στις δημόσιες πολιτικές και την κοινωνικοοικονομική δραστηριότητα. Μια πιο ενεργή και ενήμερη δέσμευση για τους ΣΒΑ σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο είναι σημαντική.

Δεύτερον, η χώρα θα στοχεύσει να συνεχίσει την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων πολιτικής με στόχο να μην αφήσει κανέναν πίσω, μέσα από μια ολιστική προσέγγιση στα κοινωνικά ζητήματα και τον προγραμματισμό με βάση τις ανάγκες. Εκτός από την προστασία των παιδιών, η ύψιστη σημασία για την Ελλάδα είναι η χρόνια χαμηλή επίδοση σε σημαντικούς δείκτες νεολαίας. Είναι προφανές ότι ούτε η ανθεκτικότητα ούτε η βιώσιμη ανάπτυξη μπορούν να επιτευχθούν χωρίς την ένταξη των νέων. Ένα επερχόμενο συνεκτικό πλαίσιο πολιτικής για τη νεολαία, η χώρα θα αντικαταστήσει δραστικά τις δυσλειτουργικές πρακτικές σε μια προσπάθεια να ακούσουν τους νέους και να τους δημιουργήσουν προβολή. Μια σειρά από πολιτικές ενίσχυσης της αυτονομίας τους μέσω, μεταξύ άλλων, της εκπαίδευσης, της ΕΕΚ, της εργασίας, των υπηρεσι-

7. <https://hlpf.un.org/countries/greece/voluntary-national-review-2022>

ών ψυχικής υγείας, της στέγασης και του πολιτισμού στοχεύει να τους υποστηρίξει ώστε να εκπληρώσουν τις δυνατότητές τους.

Τρίτον, περιγράφοντας ένα σχέδιο για τους ΣΒΑ, πρέπει να γίνουν βήματα προς την ενίσχυση της συνεργασίας. Αυτό είναι τόσο ανάγκη όσο και φιλοδοξία για τους πολίτες, τους ενδιαφερόμενους φορείς και τους δημόσιους φορείς που εντάσσονται στη βιωσιμότητα. Η Ελλάδα θα μπορούσε να επωφεληθεί από έναν σταθερό και προσαρμοστικό μηχανισμό για τη διευκόλυνση του κοινωνικού διαλόγου για τη βιώσιμη ανάπτυξη, όχι μόνο για την ενίσχυση της επικοινωνίας μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και της κυβέρνησης, αλλά και να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερομένων. Ένα τέτοιο πλαίσιο αναμένεται να προωθήσει επίσης την πολιτιστική αλλαγή. Η ατζέντα, που είναι η συνδεσιμότητα. Εκτός από τη διεξαγωγή των θεματικών διασυνδέσεων των ΣΒΑ, είναι ζωτικής σημασίας για την αξιοποίηση των ευκαιριών που απορρέουν από την πραγματική κατάσταση που οι πολίτες, οι οργανισμοί, οι θεσμοί, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι χώρες συνδέονται. Χτίζοντας σε θετικά δίκτυα, σε όλα τα επίπεδα, είναι μια βασική επιλογή για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους και η Ελλάδα φιλοδοξεί να επενδύσει σε αυτό στο μέλλον.

Ελλάδα και Διεθνείς Συμφωνίες

Η Ελλάδα είναι αρκετά προσηλωμένη στην πλήρη εφαρμογή όλων των διεθνών συμφωνιών και πλαισίων πολιτικής που στοχεύουν στην προώθηση, με συνεκτικό και ισορροπημένο τρόπο, της βιώσιμης ανάπτυξης, συμπεριλαμβάνοντας: την **Ατζέντα 2030** για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και των Στόχων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (SDGs), τη **Συμφωνία του Παρισιού**, την **Ατζέντα Δράσης της Αντίς Αμπέμπα** (2015), το Πλαίσιο **Sendai** για τη Μείωση Κινδύνου Καταστροφών (2015-2030) και τη **Νέα Αστική Ατζέντα** που συμφωνήθηκε το 2016 στο πλαίσιο της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τη στέγαση και τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη (Habitat III).

Όσον αφορά στους **δείκτες παρακολούθησης** των 193 μελών κρατών των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, όπως αυτοί προκύπτουν από το τελευταίο Sustainable Development Report 2022⁸, η **Ελλάδα βρίσκεται 32^η** ανάμεσα σε 193 χώρες μέλη των Ηνωμένων Εθνών (163 έχουν διαθέσιμα σχετικά στοι-

8. Sustainable Development Report 2022: From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond, Cambridge University - 2022-sustainable-development-report.pdf

χεία). Στην Εικόνα 5 αποτυπώνεται η πρόοδος της χώρας ως προς την επίτευξη των στόχων.

Μεγάλες και βασικές προκλήσεις αφορούν κυρίως τους στόχους 8,12,13 και 14 ενώ ακολουθούν σημαντικές ανάγκες δράσης για τους στόχους 2,4,5,7,9,11,15 και 17.

Οι στόχοι 1,3,6,10 και 16 έχουν αποτυπώσει την καλύτερη πρόοδο ενώ αξίζει να σημειωθεί πως η χώρα δεν έχει ολοκληρώσει την επίτευξη κάποιου από τους 17 στόχους μέχρι σήμερα.

Εικόνα 5. Greece Country profile (Πηγή: <https://dashboards.sdgindex.org/>)

Βασικά σημεία Εθελοντικής Εθνικής Αναθεώρησης 2022 (Voluntary National Review - Greece)

Η διαδικασία του VNR καθοδηγήθηκε από μια καθορισμένη Ομάδα Εργασίας που συστάθηκε το 2021 στο πλαίσιο της Προεδρίας της Κυβέρνησης, σε στενή συνεργασία και διαβούλευση με όλα τα υπουργεία, την Ελληνική Στατιστική Αρχή και βασικούς ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένου του Ελληνικού Κοινοβουλίου, των περιφερειακών/τοπικών αρχών, των κοινωνικών εταίρων, αλλά και εκπροσώπους της κοινωνία των πολιτών.

Το δεύτερο VNR της Ελλάδας αντικατοπτρίζει τις προκλήσεις και τις στρατηγικές που σχετίζονται με τρεις κρίσεις: τον απόηχο μιας δεκαετούς εθνικής ύφεσης, με επίμονα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, τη διαδοχική πανδημία COVID-19 που ασκεί σημαντική πίεση στο εθνικό σύστημα υγείας και την οικονομία και τις επιπτώσεις ενός ξεσπάσματος πολέμου στην ευρωπαϊκή ήπειρο που προκαλεί βαθιά παγκόσμια ανησυχία.

Η εφαρμογή των ΣΒΑ στην Ελλάδα επηρεάστηκε από την πανδημία, αν και όχι με την ίδια επίδραση σε όλους τους τομείς. Τα σχέδια για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών υγείας επηρεάστηκαν αρνητικά, ενώ οι πολιτικές για την καθαρή ενέργεια προχώρησαν ως επί το πλείστον απρόσκοπτα και η ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών επιταχύνθηκε σε μεγάλο βαθμό. Ιδιαίτερη ανησυχία καταγράφεται πως προκαλούν τα αδύναμα δημογραφικά ποσοστά, η υψηλότερη ανεργία των γυναικών και των νέων και το χαμηλό ιστορικό στην ισότητα των φύλων. Τα συστήματα δικαιοσύνης και διαχείρισης απορριμμάτων έχουν υπερβεί το όριο λειτουργίας τους προκαλώντας επιπλοκές στην κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.

Οι συστημικές προκλήσεις που κλιμακώνονται εδώ και δεκαετίες δεν ευνοούνται από τις κρίσεις. Ωστόσο, αρκετές μακροχρόνιες προκλήσεις για τη χώρα παρουσίασαν σημαντική πρόοδο, μεταξύ άλλων, η κακή στέγαση, η υγιεινή, οι εισοδηματικές ανισότητες, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, η συμμετοχή των γυναικών στα ανώτερα στελέχη, το μερίδιο των ΑΠΕ στην κατανάλωση ενέργειας, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, οι θάνατοι από τροχαία ατυχήματα κ.α..

Η Ελλάδα καταγράφεται πως έχει ενσωματώσει την αρχή της βιωσιμότητας και τους ΣΒΑ στην ατζέντα για τη βελτίωση της νομοθεσίας, στην εθνική δημοσιονομική διαδικασία και στο συνολικό χρηματοδοτικό πλαίσιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Σημαντική βαρύτητα αποτυπώνεται πως αποτελεί το Ελληνικό Σχεδίο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας μέσω του οποίου εισάγονται μακροπρόθεσμες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις με στόχο την επιτάχυνση της μετάβασης προς ένα μοντέλο βιώσιμης ανάπτυξης και την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και θεσμικής ανθεκτικότητάς του. Υποστηρίζεται οικονομικά από προϋπολογισμό 31,164 δισεκατομμυρίων ευρώ έως το 2026 και διαρθρώνεται γύρω από τέσσερις βασικούς πυλώνες που συνδέονται άρρηκτα με τις βασικές προτεραιότητες των ΣΒΑ, όπως: (i) η πράσινη μετάβαση, (ii) η ψηφιακή μετάβαση, (iii) η απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή, και (iv) ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός. Όλοι οι ΣΒΑ εξυπηρετούνται σημαντικά από το εθνικό σχέδιο, αν και εύλογα δίνεται έμφαση στη βιωσιμότητα της υγειονομικής περίθαλψης και στην οικονομική παραγωγικότητα, που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19.

4 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ESG

Η βιώσιμη ανάπτυξη, όπως ήδη αποτυπώθηκε, αποτελεί παγκόσμια προτεραιότητα που κινητοποιεί τις κυβερνήσεις, αλλά και την κοινωνία των πολιτών. Με τη θέσπιση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών ωστόσο έχει διαμορφωθεί μια νέα αντίληψη σχετικά και με το ρόλο των εταιρειών. Όλο και περισσότερες επιχειρήσεις προβαίνουν στη μέτρηση, τη δημοσιοποίηση και τη διαχείριση των κινδύνων και των ευκαιριών που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Πως όμως από αυτό το θεωρητικό πλαίσιο είναι εφικτό να οδηγηθούμε στην καταγραφή μετρήσιμων και κυρίως συγκρίσιμων μεγεθών σε εταιρικό επίπεδο; Προφανώς τίθεται η ανάγκη για θέσπιση κανόνων και δεικτών αξιολόγησης σχετικών με τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων και των λειτουργιών των επιχειρήσεων στην κοινωνία και το περιβάλλον και αντιστρόφως.

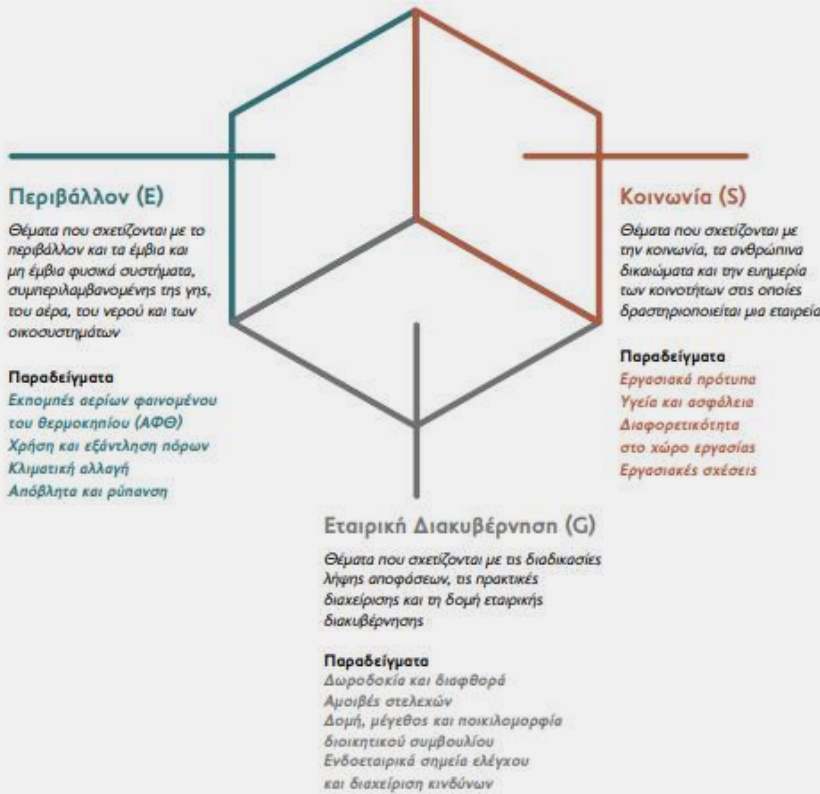
Ακριβώς αυτό τον σκοπό έρχονται να επιτελέσουν τα κριτήρια ESG (**Environmental –Social Governance**), τα οποία αξιολογούν τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων και των λειτουργιών των επιχειρήσεων στην κοινωνία και το περιβάλλον. Ουσιαστικά αποτελούν παρουσίαση ποιοτικών, μη χρηματοοικονομικών δεδομέ-

ων της επιχειρηματικής δραστηριότητας, λαμβάνοντας υπόψη την ορθή διακυβέρνηση. Ταυτόχρονα αναδεικνύουν τον κίνδυνο βιωσιμότητας που συνιστά ένα γεγονός ή περίσταση στον περιβαλλοντικό ή κοινωνικό τομέα ή στον τομέα της διακυβέρνησης που, εάν επέλθει, θα μπορούσε να έχει πραγματικές ή δυνητικές σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην αξία της επένδυσης.

Τι σημαίνει ESG;

Ο όρος «ESG» αναφέρεται σε θέματα περιβάλλοντος, κοινωνίας και εταιρικής διακυβέρνησης που μπορούν να επηρεάσουν την ικανότητα μιας εταιρείας να παράγει αξία. Σε εταιρικό πλαίσιο, αναφέρεται στην ενσωμάτωση μη χρηματοοικονομικών παραγόντων στην επιχειρηματική στρατηγική και τη λήψη αποφάσεων. Παρόλο που οι δείκτες ESG συχνά αποκαλούνται «μη χρηματοοικονομικοί», συνδέονται με την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και ο τρόπος διαχείρισής τους από μια εταιρεία ενδέχεται να έχει χρηματοοικονομικές συνέπειες.

Εικόνα 2. Ανάλυση συνιστωσών ESG (Πηγή: ATHEX Χρηματιστήριο Αθηνών, Οδηγός Δημοσιοποίησης Πληροφοριών ESG, 2022)

ESG Ιστορία

Ο όρος ESG εμφανίστηκε για πρώτη φορά σε μια έκθεση του ΟΗΕ για το Global Compact (Global Compact) με τίτλο «Who Cares Wins - Connecting Financial Markets to a Changing World»⁹ το 2004, για το οποίο ο τότε Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ κάλεσε μια κοινή πρωτοβουλία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων «να αναπτύξουν κατευθυντήριες γραμμές και συστάσεις για την καλύτερη ενσωμάτωση θεμάτων περιβαλλοντικής, κοινωνικής και εταιρικής διακυβέρνησης στη διαχείριση περιουσιακών στοιχείων (asset management), στις υπηρεσίες χρηματιστηριακών τίτλων (securities brokerage services) και στις συναφείς λειτουργίες»¹⁰. Η τελική έκθεση εγκρίθηκε από μια ομάδα 20 χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένων μεγάλων τραπεζών (όπως η BNP Paribas, HSBC και Morgan Stanley), ιδιοκτήτες περιουσιακών στοιχείων (συμπεριλαμβανομένων των Allianz SE και Aviva PLC), διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων (όπως η Henderson Global Investors), και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη (όπως η Innovest).

Η «Έκθεση Freshfield»¹¹ της Οικονομικής Πρωτοβουλίας των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα (UNEP-FI)¹², που δημοσιεύθηκε μόλις ένα χρόνο αργότερα, το 2005, έδωσε τα πρώτα στοιχεία για τη χρηματοοικονομική συνάφεια των ζητημάτων ESG και έθεσε το θέμα της χρήσης ESG πληροφοριών στις επενδυτικές αποφάσεις. Οι δύο εκθέσεις θεωρούνται ως το θεμέλιο¹³ των Αρχών Υπεύθυνων Επενδύσεων (Social Responsible Investing)¹⁴ που υποστηρίζονται από τον ΟΗΕ, οι οποίες θεμελιώθηκαν το 2004 και έχουν προσελκύσει παγκόσμια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ως υπογράφοντες (signatories) που συλλογικά αντιπροσωπεύουν περιουσιακά στοιχεία άνω των 89 τρισεκατομμυρίων δολαρίων ΗΠΑ.

4.1. Έννοιες

Όπως αναφέρθηκε, οι μετρήσεις ESG (Environmental, Social and Governance) χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της απόδο-

9. The Global Compact (2004), "Who Cares Wins", [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021], https://d306pr3pise04h.cloudfront.net/docs/issues_doc%2FFinancial_markets%2Fwho_cares_who_wins.pdf signatories
10. United Nations (2004), Global Compact Leaders' Summit, Final Report, United Nations Headquarters 24 Ιουλίου 2004, Σελ. 5
11. UNEP (2005), "A legal framework for the integration of environmental, social and governance issues into institutional investment", UNEP Financial Initiative
12. United Nations (2021), "Working with Banks, Insurers, and Investors to create a Sustainable Finance Sector", [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021], <https://www.unepfi.org/>
13. Georg Kell (2018), "The Remarkable Rise Of ESG", Forbes 2018, [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021], <https://www.forbes.com/sites/georgkell/2018/07/11/the-remarkable-rise-of-esg/?sh=5143850f1695>
14. PRI (2021), "Signatories", [Πρόσβαση Οκτώβριος 2021], <https://www.unpri.org/>

σης ενός οργανισμού σε μια σειρά περιβαλλοντικών, κοινωνικών θεμάτων και ζητημάτων διακυβέρνησης. Αυτές οι μετρήσεις γίνονται ολοένα και πιο σημαντικές για τους επενδυτές και άλλους ενδιαφερόμενους, καθώς συνδέονται στενά με τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης. Πολλές εταιρείες ενσωματώνουν τώρα τις εκτιμήσεις ESG στις λειτουργίες τους και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων προκειμένου να διαχειριστούν τους κινδύνους και να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η ενσωμάτωση των κινδύνων βιωσιμότητας στις διαδικασίες λήψης επενδυτικών αποφάσεων αποβλέπει στο να εντοπίζονται έγκαιρα τα περιστατικά αυτών των κινδύνων και να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να μετριάζεται η επίπτωση στις επενδύσεις.

Βασικό κριτήριο για την επιτυχή δημοσιοποίηση πληροφοριών ESG είναι ο καθορισμός των παραγόντων που συνδέονται με την ικανότητα μιας επιχείρησης να δημιουργεί αξία και είναι, επομένως, είναι ουσιαστικοί για την επιχείρηση και τους μετόχους της. Οι εταιρείες πρέπει να εντοπίζουν, να ιεραρχούν και να δημοσιοποιούν τα θέματα ESG που είναι περισσότερο ουσιαστικά για τη λειτουργία τους, καθώς και να εξηγούν τον τρόπο με τον οποίο τα θέματα αυτά επηρεάζουν την εταιρική τους επίδοση και την ικανότητά τους να εφαρμόζουν τη στρατηγική τους.

Οι επενδυτές χρησιμοποιούν τις πληροφορίες ESG προκειμένου να εκτιμήσουν πόσο ανθεκτική και έτοιμη είναι μια εταιρεία να διαχειριστεί τις αλλαγές στο περιβάλλον που δραστηριοποιείται. Τα δεδομένα ESG, σε συνδυασμό με τα χρηματοοικονομικά στοιχεία, επιτρέπουν στους επενδυτές να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα της κάθε εταιρείας, να κατανοήσουν την ανταγωνιστική της θέση και την αποτελεσματικότητα με την οποία μπορεί να αξιοποιεί νέες ευκαιρίες. Πέραν της μείωσης φαινομένων ασύμμετρης πληροφόρησης, η δημοσιοποίηση και η αποτελεσματική διαχείριση των θεμάτων ESG μπορούν να αποφέρουν σημαντικά οφέλη για τις εταιρείες.

- Βελτιωμένη πρόσβαση σε κεφάλαια
- Συμμόρφωση με κανονιστικές αλλαγές
- Ενίσχυση της εταιρικής επίδοσης
- Ενίσχυση της εταιρικής φήμης και της συνεργασίας με τα ενδιαφερόμενα μέρη

Για την καλύτερη αντίληψη σχετικά με τα κριτήρια ESG, δίνεται στη συνέχεια μια ανάλυση των τριών συνιστωσών του όρου ESG.

E: Περιβάλλον

Ο τομέας του περιβάλλοντος αφορά, κυρίως, τη σχέση της επιχείρησης με τους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον. Πιο ειδικά, εξετάζεται όχι μόνο η μεταχείριση του περιβάλλοντος, αλλά και ο βαθμός ετοιμότητας της εταιρείας στο άμεσο μέλλον απέναντι στην κλιματική αλλαγή, όπως και στις κυβερνητικές ρυθμίσεις που αυτή συνεπάγεται. Συνεκτιμώνται τόσο οι παράγοντες ενδιαφέροντος όπως ο βαθμός ρύπανσης, ποιες πηγές ενέργειας τροφοδοτούν το έργο της, όπως και οι εκτιμήσεις του βαθμού στον οποίο είναι εκτεθειμένη από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, και κατά πόσο το επιχειρηματικό της μοντέλο κρίνεται ως έτοιμο για τη μετάβαση σε μία οικονομία μηδενικών ρύπων.

Ο ορισμός δεν περιορίζεται στις άμεσες δράσεις της, αλλά και στις σχετικές πολιτικές που εφαρμόζονται από τα μέρη της εφοδιαστικής της αλυσίδας. Ο τρόπος που η εταιρεία μεταχειρίζεται, λόγου χάρη, τα απόβλητά της, όπως και οι τυχούσες προσπάθειες για μείωση του περιβαλλοντικού της αποτυπώματος, αποτελούν σημεία ενδιαφέροντος για τη μέτρηση των δεικτών ESG¹⁵.

S: Κοινωνία

Ο τομέας αυτός αφορά την ποιότητα των σχέσεων της εταιρείας με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders). Εδώ αποτυπώνεται η συμβολή των δεικτών ESG στη μετάβαση από έναν καπιταλισμό των μετόχων (shareholder capitalism) σε ένα οικονομικό σύστημα που συμπεριλαμβάνει όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders: στελεχιακό δυναμικό, τοπικές κοινότητες, καταναλωτές). Δίνεται λοιπόν έμφαση στο κατά πόσο οι εργαζόμενοι της υπό εξέταση εταιρείας προέρχονται από διαφορετικά περιβάλλοντα (diverse backgrounds), αν δηλώνουν ικανοποιημένοι από το εργασιακό περιβάλλον, ή αν η ίδια η εταιρεία φροντίζει να ανταποδίδει την εμπιστοσύνη της κοινωνίας στο πρόσωπό της μέσω φιλανθρωπικών δράσεων.¹⁶

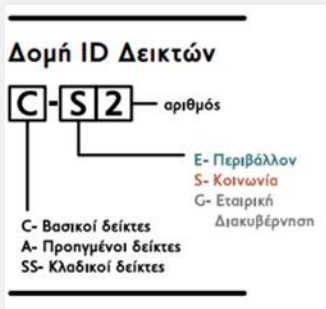
15. <https://www.spglobal.com/en/research-insights/articles/understanding-the-e-in-esg>

16. <https://www.spglobal.com/en/research-insights/articles/what-is-the-s-in-esg>

G: Εταιρική Διακυβέρνηση

Ο τομέας αυτός αφορά τον τρόπο και τους μηχανισμούς με τους οποίους ασκείται η διοίκηση της εταιρείας. Εδώ εξετάζεται η φιλοσοφία ηγεσίας που επικρατεί στην εταιρεία, όπως αυτή εκφράζεται, παραδείγματος χάρη, από τη σύνθεση του διοικητικού της συμβουλίου, από την ύπαρξη ανεξάρτητων ελεγκτών, αλλά και το μέγεθος της αποζημίωσης των ηγετικών στελεχών. Ιδιαίτερη έμφαση τοποθετείται στην αξιολόγηση του κατά πόσο η ηγετική ομάδα προσανατολίζεται στη μακροπρόθεσμη δημιουργία αξίας, σε αντίθεση με τη βραχυπρόθεσμη ονομαστική της μεγιστοποίηση.¹⁷

Περιβάλλον	C-E1	Άμεσες εκπομπές (Scope 1)
	C-E2	Έμμεσες εκπομπές (Scope 2)
	C-E3	Ενεργειακή κατανάλωση και παραγωγή
Κοινωνία	C-S1	Συμμετοχή ενδιαφερόμενων μερών
	C-S2	Ύψιστες εργαζόμενες
	C-S3	Ύψιστες εργαζόμενες σε διευθυντικές θέσεις
	C-S4	Κινητικότητα προσωπικού
	C-S5	Κατάρτιση εργαζόμενων
	C-S6	Πολιτική ανθρωπίνων δικαιωμάτων
	C-S7	Σύλλογικές συμβάσεις εργασίας
	C-S8	Αξιολόγηση προμηθευτών
Εταιρική Διακυβέρνηση	C-G1	Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου
	C-G2	Επιστομία βιώσιμης ανάπτυξης
	C-G3	Ουσιαστικά θέματα
	C-G4	Πολιτική βιωσιμότητας
	C-G5	Πολιτική επιχειρηματικής δεοντολογίας
	C-G6	Πολιτική ασφάλειας δεδομένων

Εικόνα 3 Δομή Δεικτών ESG και βασικοί δείκτες (Πηγή: ATHEX Χρηματιστήριο Αθηνών, Οδηγός Δημοσιοποίησης Πληροφοριών ESG, 2022)

4.2. Επίδοση στα κριτήρια ESG και Οικονομική Αξία

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, το 1/3 των επιχειρηματικών κερδών απειλείται από τις μελλοντικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις του κράτους (Henisz et al., 2019). Αν και το ποσοστό αυτό διαφοροποιείται σημαντικά ανά κλάδο, η ουσία παραμένει: οι επιχειρήσεις που θα καθυστερήσουν να προσαρμοστούν θα κινδυνεύσουν να εκτοπιστούν από την αγορά. Υπό αυτό το πρίσμα, οι πρώτοι που θα προσαρμοστούν (early adopters) στην τεχνογνωσία και νοοτροπία ESG, θα έχουν σημαντικά οφέλη. Στα προηγούμενα μέρη του κειμένου συζητήσαμε για τα κριτήρια ESG, όπως και ορίσαμε σημαντικές πτυχές τους. Ακόμη, όμως, δεν απαντήσαμε στο ίσως κομβικότερο ερώτημα: υπάρχει κάποιο όφελος για τις επιχειρήσεις, αν έχουν καλές επιδόσεις στους δείκτες ESG, και αν ναι, ποιο

17. <https://www.spglobal.com/en/research-insights/articles/what-is-the-g-in-esg>

είναι; Υπάρχει, επίσης, κάποιο όφελος για τις εταιρείες που δεν υπάγονται στους νόμους περί υποχρεωτικής δημοσιοποίησης τέτοιων δεδομένων, από την εθελούσια ανακοίνωσή τους;

Το ιερό δισκοπότηρο της έρευνας πάνω στα ζητήματα ESG είναι η εύρεση της συσχέτισης μεταξύ αποτελεσματικότητας στους δείκτες ESG και οικονομικού αποτελέσματος. Οι απόψεις δίστανονται ως προς αυτό. Ενώ στην πλειοψηφία τους οι μετά-αναλύσεις προκρίνουν θετική σχέση (Whelan et al., 2021), ένα μη αμελητέο σώμα έρευνας αποτυπώνει ουδέτερη συσχέτιση και, πιο σπάνια, αρνητική (Friede et al., 2015). Συνεπώς, υπάρχει εκτενής συναίνεση ως προς τη μη αρνητική απόδοση για την επιχείρηση, κάτι το οποίο είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Αν οι εταιρείες μπορούν να μεγιστοποιούν τα οφέλη για την κοινωνία και το περιβάλλον, ενώ παράλληλα διατηρούν σταθερή ή και αυξάνουν την κερδοφορία τους, αυτή είναι μία win-win κατάσταση.

Οι μηχανισμοί με τους οποίους δύναται οι επιδόσεις στους δείκτες ESG να οδηγούν σε καλύτερη απόδοση αποτελούν αντικείμενο εκτεταμένων ερευνών. Φυσικά, για να προκύψει συσχέτιση μεταξύ οικονομικής απόδοσης και δεικτών ESG δεν αρκεί η απλή παράλληλη πορεία των αριθμών/δεικτών, αλλά πρέπει να βρεθούν οι τομείς που κατευθύνουν αυτή τη σχέση. Τελευταία, έχει παρατηρηθεί αύξηση στις έρευνες που μελετούν τη σχέση των ουσιαστικών (material) ESG παραγόντων ανά βιομηχανία, με την οικονομική απόδοση. Φαίνεται ότι οι εταιρείες με καλές αποδόσεις στους ουσιαστικούς δείκτες έχουν σημαντικά καλύτερα αποτελέσματα από αυτές με χειρότερες επιδόσεις στους ίδιους δείκτες (Khan et al., 2016). Η συμπερίληψη στη βαθμολογία ESG των μη ουσιαστικών παραγόντων ελλοχεύει τον κίνδυνο δημιουργίας πλασματικής εικόνας, δεδομένου ότι θα συμπεριλαμβάνονται παράγοντες που δεν επηρεάζουν το οικονομικό αποτέλεσμα, και μάλιστα με την ίδια βαρύτητα στον υπολογισμό της αθροιστικής βαθμολογίας με τους ουσιαστικούς. Πέραν τούτου, η συμπερίληψη μη ουσιαστικών παραγόντων συνεπάγεται δαπάνες παρακολούθησης και συνεχούς βελτίωσης της επίδοσης, κάτι που οδηγεί σε χρήση πόρων, οικονομικών και μη, για παραμέτρους που δεν επιδρούν στην επιχείρηση. Επίσης, τα ουσιαστικά ESG σκορ μπορεί να έχουν πολύ καλύτερη προβλεπτική ικανότητα, σε σχέση με τα συνολικά σκορ (Steinbarth and Bennett, 2018).

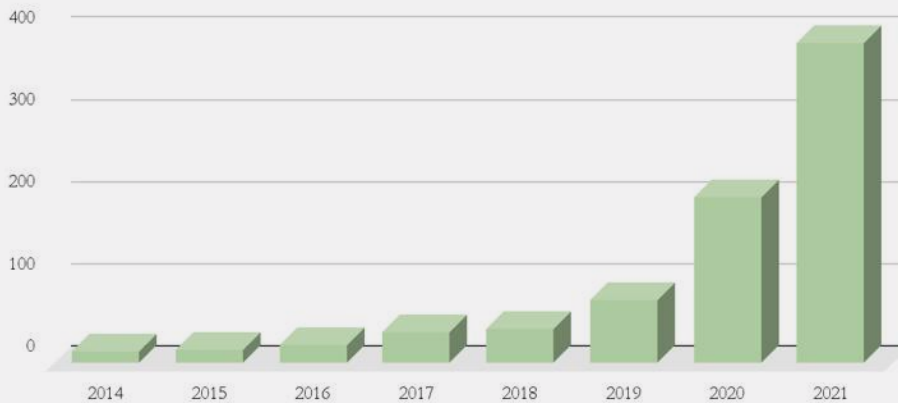
Ο πιο άμεσος μηχανισμός διάδρασης μεταξύ ESG βαθμολογίας και οικονομικού οφέλους έχει να κάνει με την καλύτερη πρόσβαση σε κεφάλαια. Αυτή η διαδικασία συμβαίνει μέσω πολλών καναλιών. Αρχικά, η δημοσιοποίηση των δεικτών, πόσο μάλλον η καλή

επίδοση σε αυτούς, συνεπάγεται παροχή επιπλέον πληροφοριών για τους επενδυτές. Στην περίπτωση, για παράδειγμα, δύο μη εισηγμένων εταιρειών με παρόμοια οικονομικά αποτελέσματα, η εθελούσια δημοσιοποίηση των δεικτών συνεπάγεται επιπλέον πληροφορίες, και ως εκ τούτου αυξημένη ασφάλεια, για τους επόμενους επενδυτές.

Ο μηχανισμός δε σταματά εκεί. Οι θεσμικοί επενδυτές, ανταποκρινόμενοι στη ζήτηση του κοινού, προσφέρουν πλέον επενδυτικά χαρτοφυλάκια, η συμμετοχή στα οποία περιλαμβάνει κάποιου είδους κριτήρια με βάση τις επιδόσεις ESG. Ενδεικτικά αναφέρονται τα Διαπραγματεύσιμα Αμοιβαία Κεφάλαια (ETF) που χρησιμοποιούν κριτήρια ESG, η δημοφιλία των οποίων έχει εκτοξευθεί τα τελευταία έτη. Μέχρι το 2025, προβλέπεται ότι το σύνολο των προϊόντων αυτών θα ξεπερνά το 1 τρισεκατομμύριο δολάριο σε αξία διαχείρισης¹⁸. Στην Ευρώπη, τη διετία 2019-2020, τα περιουσιακά στοιχεία των Διαπραγματεύσιμων Αμοιβαίων Κεφαλαίων ESG αυξήθηκαν κατά 137% (Morningstar, 2020).

Περιουσιακά στοιχεία των Διαπραγματεύσιμων Αμοιβαίων Κεφαλαίων ESG

Πηγή: <https://www.statista.com/statistics/1297487/assets-of-esg-etfs-worldwide/>

Ένα Διαπραγματεύσιμο Αμοιβαίο Κεφάλαιο ESG είναι ένα σύνολο προϊόντων - που μπορεί να αποτελείται από μετοχές, ομόλογα, ή άλλα στοιχεία, ή ακόμη και να ακολουθεί τις επιδόσεις ενός χρηματοοικονομικού δείκτη - το οποίο προσφέρεται στην αγορά προς ενδιαφερόμενους επενδυτές. Ο επενδυτής, προσφέρει ένα οικονομικό κεφάλαιο στο Διαπραγματεύσιμο Αμοιβαίο Κεφάλαιο,

18. <https://www.bloomberg.com/company/press/esg-assets-rising-to-50-trillion-will-reshape-140-5-trillion-of-global-aum-by-2025-finds-bloomberg-intelligence/>

το οποίο επενδύεται σύμφωνα με τις προσυμφωνημένες αρχές. Ένα τέτοιο παράδειγμα Διαπραγματεύσιμου Αμοιβαίου Κεφαλαίου ESG είναι το BlackRock ESG Multi-Asset Growth Portfolio UCITS ETF¹⁹. Εν προκειμένω, τουλάχιστον το 80% του προσφερόμενου χαρτοφυλακίου επενδύεται σε προϊόντα που πληρούν ορισμένα ESG κριτήρια, τα οποία παρατίθενται στην ιστοσελίδα. Συνεπώς, εταιρείες που έχουν καλές επιδόσεις στους δείκτες ESG είναι υποψήφια για εισροή κεφαλαίων από τα οποία αποκλείονται οι υπόλοιπες εταιρείες. Με δεδομένη τη στενότητα των παγκόσμιων πόρων και τη συνεχόμενη αύξηση του ενδιαφέροντος για συμπερίληψη των κριτηρίων ESG στις επενδυτικές αποφάσεις, είναι σαφές ότι οι επιχειρήσεις που θα αποτύχουν να συμμορφωθούν με τις επιταγές των καιρών θα ανταγωνίζονται για ένα συνεχώς συρρικνώμενο μερίδιο της αγοράς κεφαλαίων.

Οι εξελίξεις αυτές δεν περιορίζονται στο εξωτερικό. Αν και ακόμη σε πρώιμο στάδιο, υφίστανται Διαπραγματεύσιμα Αμοιβαία Κεφάλαια ESG και στην Ελλάδα. Οι τράπεζες άλλωστε μπορούν να διαδραματίσουν εξέχοντα ρόλο στην πράσινη μετάβαση (Kyriakourou, 2019). Στην Ελλάδα, η Eurobank προσφέρει ορισμένα επενδυτικά χαρτοφυλάκια που επενδύουν αποκλειστικά σε ελληνικές εταιρείες, εισηγμένες και μη, χρησιμοποιώντας ESG κριτήρια και επιδόσεις, όπως π.χ. το GF Greek Equities ESG Μετοχικό Εσωτερικού²⁰. Το ίδιο ισχύει και με άλλες συστημικές τράπεζες, όπως η Τράπεζα Πειραιώς²¹. Επιπροσθέτως, έχουν εμφανιστεί χρηματοδοτικά εργαλεία που επίσης χρησιμοποιούν κριτήρια ESG. Ενδεικτικά αναφέρεται η πρωτοβουλία της Τράπεζας Πειραιώς για την περίοδο 2022-2025, που αφορά χαρτοφυλάκιο δανείων και επενδύσεων ύψους 9 δισεκατομμυρίων ευρώ²², όπως επίσης και η πολιτική δανειοδότησης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, που περιλαμβάνει κριτήρια βιωσιμότητας και κλιματικών στόχων²³.

19. <https://www.blackrock.com/uk/individual/products/313190/blackrock-esg-multi-asset-growth-portfolio-ucits-etf>

20. <https://www.eurobank.gr/-/media/eurobank/retail/proionta-kai-upiresies/proionta/ependuseis/amoibaia-kefalaia/pdf/esoterikou/greek-equities-metoxiko-esoterikou/gf-greek-equities-kiid-gr.pdf>

21. <https://www.piraeusbank.gr/el/idiwtes/ependyseis/amoivaia-kefalaia/piraeus-esg-dinamikon-epixeiriseon-elliniko-metoxiko>

22. <https://www.kathimerini.gr/economy/561878533/trapeza-peiraios-daneia-kai-ependyseis-9-dis-me-kritiria-esg/>

23. <https://www.nbg.gr/-/jssmedia/Files/Group/esg/Ektheseis/Principles-for-Responsible-Banking.pdf?rev=e1efe36eca17484d809c3f4c245ef875&hash=6>

Παράλληλα, διεθνώς αναπτύσσεται η τάση οι καταναλωτές να επιλέγουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που αγοράζουν, έχοντας ως κριτήριο παράγοντες που συνυπολογίζονται στις επιδόσεις ESG, όπως πχ η σχέση μιας εταιρείας με τις τοπικές κοινότητες στις οποίες δραστηριοποιείται, η θέση της εταιρείας για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, και εάν παρατηρείται μισθολογικό χάσμα.

Ακόμη, πρέπει να προστεθεί στην ανάλυση το φάσμα ερευνών που συνδέει τη θετική εξωτερική εικόνα μιας εταιρείας και την υιοθέτηση ορισμένων στάσεων-αξιών, με πιο χαρούμενους και ικανοποιημένους εργαζομένους (Macassa, McGrath, Tomaselli, Buttigieg, 2021)²⁴. Η καλή επίδοση στα κριτήρια ESG, δηλαδή, βοηθάει στη δημιουργία θετικής ταυτότητας και συσχέτισης μεταξύ εργαζομένου και εταιρείας, κάτι που φυσικά έχει θετική επίδραση και στην παραγωγικότητα.

4.3. Επενδυτικοί οίκοι και οι οίκοι αξιολόγησης – INDEXES

4.3.1. Nasdaq-100 ESG Index

Ο δείκτης Nasdaq-100 ESG, που κυκλοφόρησε στις 21 Ιουνίου 2021, έχει σχεδιαστεί για τη μέτρηση της απόδοσης των εταιρειών που περιλαμβάνονται στον δείκτη Nasdaq-100 που πληρούν όλα τα μέτρα ESG. Σε σύγκριση με τους άλλους δείκτες ESG, ο δείκτης Nasdaq-100 ESG παρουσιάζει μεγάλη ομοιότητα με τον μητρικό του δείκτη, Nasdaq-100, ως προς τα συστατικά του. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό επειδή ο ίδιος ο δείκτης Nasdaq-100 έχει ισχυρή βάση στο ESG και η πλειονότητα των συστατικών που υπάρχουν στο Nasdaq-100 έχουν ήδη υγιείς βαθμολογίες ESG. Ο δείκτης ESG έχει μια διαδικασία ελέγχου που εξετάζει 15 προβληματικούς τομείς επιχειρηματικής δραστηριότητας σε εταιρικό επίπεδο. Κατά τη διάρκεια του 2021, η έκδοση ESG σημείωσε αποδόσεις 30,57%.

4.3.2. S&P 500 ESG Index

Ο δείκτης S&P 500 ESG είναι ένας ευρείας βάσης, σταθμισμένος δείκτης κεφαλαιοποίησης που έχει σχεδιαστεί για τη μέτρηση της απόδοσης τίτλων που πληρούν τα κριτήρια βιωσιμότητας, διατη-

[FE7F9EC0B0C46F10E072607A8A3A5C6](https://www.nasdaq.com/esg)

24. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32856071/>

ρώντας παράλληλα παρόμοια βαρύτητα συνολικών βιομηχανικών ομίλων με τον S&P 500.

4.3.3. Dow Jones Sustainability Index

Ο Dow Jones Sustainability Index ήταν το πρώτο σημείο αναφοράς βιωσιμότητας για την παρακολούθηση της απόδοσης των μετοχών των κορυφαίων εταιρειών μέσω κριτηρίων ESG. Χρησιμοποιεί ένα σύνολο κριτηρίων ειδικά για τον κλάδο που θεωρούνται σημαντικά για τους επενδυτές και αντιπροσωπεύουν μια ισορροπία περιβαλλοντικών, κοινωνικών δεικτών και δεικτών διακυβέρνησης. Η απόδοση βιωσιμότητας μιας εταιρείας απονέμεται με βαθμολογία μεταξύ μηδέν και 100 από την επιτροπή ευρετηρίου, η οποία θεωρεί επίσης τα μέσα που σχετίζονται με την εταιρεία, τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Ο σκοπός του δείκτη είναι να κατευθύνει τους επενδυτές προς πιο βιώσιμες επενδύσεις. Φέτος, περισσότερες από 7.500 εισηγμένες εταιρείες αναφέρθηκαν στην αξιολόγηση, και μόνο οι καλύτερες στους αντίστοιχους κλάδους προκρίθηκαν για τον δείκτη.

4.3.4. Δείκτης FTSE4Good

Η σειρά δεικτών FTSE4Good συνιστά ένα εργαλείο για τους επενδυτές που στοχεύουν να επενδύσουν σε εταιρείες σύμφωνα με την αντιμετώπιση των κινδύνων ESG και την παρουσίαση κορυφαίων πρακτικών διαχείρισης. Υπολογίζει την απόδοση των εταιρειών ως προς την υλοποίηση ουσιαστικών πρακτικών πρακτικών στους τομείς του Περιβάλλοντος, της Κοινωνίας και της Διακυβέρνησης. Οι Δείκτες FTSE4Good αξιοποιούνται από παράγοντες της αγοράς για τη παραγωγή και αποτίμηση κοινωνικά υπεύθυνων επενδυτικών κεφαλαίων και άλλων προϊόντων. Ο δείκτης εξαιρεί εταιρείες λόγω της εμπλοκής τους στην παραγωγή καπνού, πυρηνικά όπλα, συμβατικά οπλικά συστήματα ή βιομηχανία άνθρακα και βαθμολογεί εταιρείες για περιβαλλοντική βιωσιμότητα με βάση την ένταξη, σχέσεις με τους ενδιαφερόμενους φορείς, στάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, πρότυπα εργασίας της εφοδιαστικής αλυσίδας και την καταπολέμηση της δωροδοκίας.

4.3.5. Δείκτης ESG της Ευρωζώνης

Ο δείκτης Refinitiv Eurozone ESG Select καταγράφει την απόδοση των μετοχών ευρωπαϊκών εταιρειών σε επιλεγμένες χώρες που επενδύουν ενεργά και προωθούν περιβαλλοντικές, κοινωνικές και

διακυβέρνησης (ESG) αξίες και αρχές στη λειτουργία των επιχειρήσεών τους.

4.3.6. Χρηματιστηριακός δείκτης ESG στο ελληνικό χρηματιστήριο

Το Χρηματιστήριο Αθηνών έθεσε σε εφαρμογή έναν καινούριο δείκτη (Δείκτης ATHEX ESG) με τον οποίο επιχειρεί να επιβλέπει την χρηματιστηριακή απόδοση των εισηγμένων εταιρειών που ενσωματώνουν και προβάλλουν τις πρακτικές τους σε θέματα περιβάλλοντος, κοινωνίας και εταιρικής διακυβέρνησης. Η κατάρτιση του στοχεύει να ενισχύσει το έργο των εταιρειών και ως αποτέλεσμα της Ελληνικής Χρηματιστηριακής Αγοράς εκφράζοντας τις προσπάθειες συστηματικής ενίσχυσης των πρωτοβουλιών ESG ενώ το κανονιστικό περιβάλλον της μη χρηματοοικονομικής πληροφόρησης θα προχωρά. Κατά συνέπεια, έχει ενεργοποιηθεί μία συγκεκριμένη μεθοδολογία βαθμολόγησης (ESG scoring) των εισηγμένων εταιρειών σύμφωνα με τα δεδομένα που προσδιορίζονται στον Οδηγό Δημοσιοποίησης μη Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών που εξέδωσε το 2019 το Χρηματιστήριο Αθηνών.

4.4. Πρότυπα και τυποποίηση

Μια κρίσιμη παράμετρος που καθορίζει την αξιοπιστία των Net Zero στόχων είναι ο τρόπος με τον οποίο οι Οργανισμοί επικοινωνούν τους στόχους σε εξωτερικούς ενδιαφερόμενους. Τα τελευταία χρόνια, πολλοί ανεξάρτητοι φορείς άρχισαν να επαναπροσδιορίζουν το εύρος των στοιχείων της χρηματοοικονομικής γνωστοποίησης εισάγοντας διάφορα πρότυπα που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα. Στα σημαντικά πλαίσια περιλαμβάνονται εκείνα που παρέχονται από την Task-Force on Climate-related Financial Disclosure (TCFD), το πλαίσιο του Συμβουλίου Λογιστικών Προτύπων Αειφορίας - Sustainability Accounting Standards Board (SASB), το Συμβούλιο Διεθνών Προτύπων Αειφορίας - International Sustainability Standards Board (ISSB), τ Science-Based Targets Initiative (SBTi) και την Πρωτοβουλία Παγκόσμιας Αναφοράς - Global Reporting Initiative (GRI).

- Έχει αποδειχθεί ότι ένα σαφές και κατανοητό θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο ενισχύει την ικανότητα των εταιριών να ανταποκριθούν σε θέματα βιωσιμότητας αλλά και σε θέματα reporting. Όταν διαμορφώνονται εθνικά σχέδια δράσης αυξάνεται η επένδυση σε θέματα ESG (eg. Iceland +39%, South Korea +22%, UAE +22%).
- **96% των G250** εταιριών δημοσιεύουν εκθέσεις βιωσιμότητας και ESG δεικτών²⁵
- 100% των N100 εταιριών στις Η.Π.Α. παρέχουν γνωστοποιήσεις στοιχείων ESG.

Organization	Κύριος Στόχος
TCFD	Αύξηση και βελτίωση του επιπέδου της αναφοράς των οικονομικών πληροφοριών που σχετίζονται με το κλίμα με την ανάπτυξη συστάσεων γνωστοποίησης.
SASB	Προσδιορισμός των ζητημάτων ESG που σχετίζονται περισσότερο με την οικονομική απόδοση σε κάθε έναν από τους 77 κλάδους που ορίζει και δημιουργία προτύπων γνωστοποίησης γύρω από αυτά
ISSB	Παροχή μιας ολοκληρωμένης παγκόσμιας βασικής γραμμής προτύπων γνωστοποίησης που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα
SBTI	Σύνδεση στόχων για μείωση εταιρικών εκπομπών με αντίστοιχες λύσεις οι οποίες εδράζονται σε επιστημονικό υπόβαθρο
GRI	Παροχή πληροφοριών με το υψηλότερο επίπεδο διαφάνειας για επιπτώσεις στην οικονομία, το περιβάλλον και τους ανθρώπους
PRI	Βέλτιστες πρακτικές για τη βιωσιμότητα μεταξύ των μελών της επενδυτικής κοινότητας

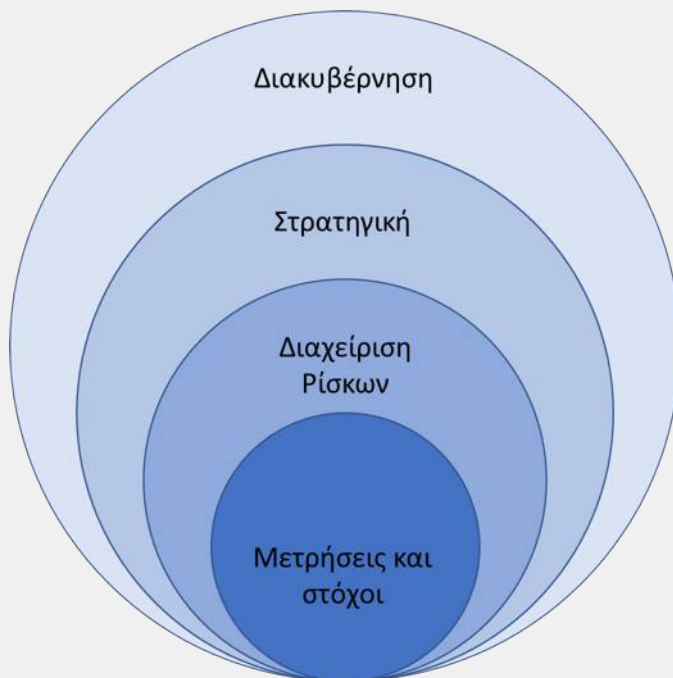
1. TCFD - Task Force on Climate-related Financial Disclosures

Στον τομέα των γνωστοποιήσεων για τους κλιματικούς κινδύνους, το TCFD έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια ως η κορυφαίος πάροχος πληροφορίας και καθορισμού κοινής γραμμής. Από το 2021, περισσότεροι από 2600 οργανισμοί με αθροιστικής χρηματιστηριακή αξία 25 τρις USD, υποστήριζαν δημόσια το TCFD. Έξι χώρες (Βραζιλία, Ιαπωνία, Νέα Ζηλανδία, Σιγκαπούρη, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο), το Χονγκ Κονγκ και η ΕΕ, έχουν προβεί σε ανακοινώσεις να καταστήσουν υποχρεωτική την υποβολή εκθέσεων ευθυγραμμισμένων με το TCFD, με περισσότερες δικαιοδο-

25. Big shifts, small steps, KPMG International, October 2022.

σίες να ακολουθήσουν (TCFD, 2021). Για παράδειγμα, τον Μάρτιο του 2022 η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των ΗΠΑ (SEC) δημοσίευσε μια πρόταση να καταστήσει υποχρεωτική την υποβολή εκθέσεων σχετικά με το κλίμα. Οι προτεινόμενοι κανόνες βασίστηκαν σε μεγάλο βαθμό στις συστάσεις του TCFD.

Αναφορικά με το θέμα των μεταβάσεων σε **μοντέλα μηδενικών εκπομπών**, τα πρότυπα γνωστοποίησης μόλις αρχίζουν να εμφανίζονται τώρα. Στα τέλη του 2021, η TCFD συμπεριέλαβε αρχικά στις συστάσεις της καθοδήγηση υψηλού επιπέδου σχετικά με τα σχέδια μετάβασης. Σύμφωνα με το TCFD, και μετά το COP26, το Glasgow Financial Alliance for Net Zero (GFANZ) καθώς και οι Sustainability Disclosure Requirements (SDR) του Ηνωμένου Βασιλείου έχουν επίσης δεσμευτεί να ενθαρρύνουν και να εισάγουν απαιτήσεις αποκάλυψης σχεδίου μετάβασης για μέλη και εταιρείες. Πράγματι, το Ηνωμένο Βασίλειο, έχει ανακοινώσει ότι η προετοιμασία και η δημοσίευση σχεδίων μετάβασης σε καθεστώς μηδενικών εκπομπών θα καταστεί υποχρεωτική για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του Ηνωμένου Βασιλείου και τις εισηγμένες εταιρείες έως το 2023 (Gov.uk, 2021). Αυτό προσθέτει ένα νέο επίπεδο απαιτήσεων στις υφιστάμενες συστάσεις γνωστοποίησης, καθώς για πρώτη φορά ζητείται ρητά από τις εταιρείες να δημοσιεύσουν έναν οδικό χάρτη προς ένα βιώσιμο μέλλον. Οι προσπάθειες στο Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζονται από μια υψηλού επιπέδου Transition Plan Taskforce, η οποία στοχεύει στη δημιουργία ενός ασφαλούς χρυσού προτύπου για το τι θα πρέπει να περιλαμβάνουν τα εταιρικά σχέδια μετάβασης.

Διακυβέρνηση

Αφορά την εταιρική διακυβέρνηση γύρω από ρίσκα και ευκαιρίες κλιματικής σημασίας

Στρατηγική

Αφορά τις πραγματικές και πιθανές συνέπειες των σχετιζόμενων με το κλίμα ρίσκων και ευκαιριών στο επιχειρηματικό, στρατηγικό και οικονομικό πλάνο του οργανισμού

Διαχείριση Ρίσκων

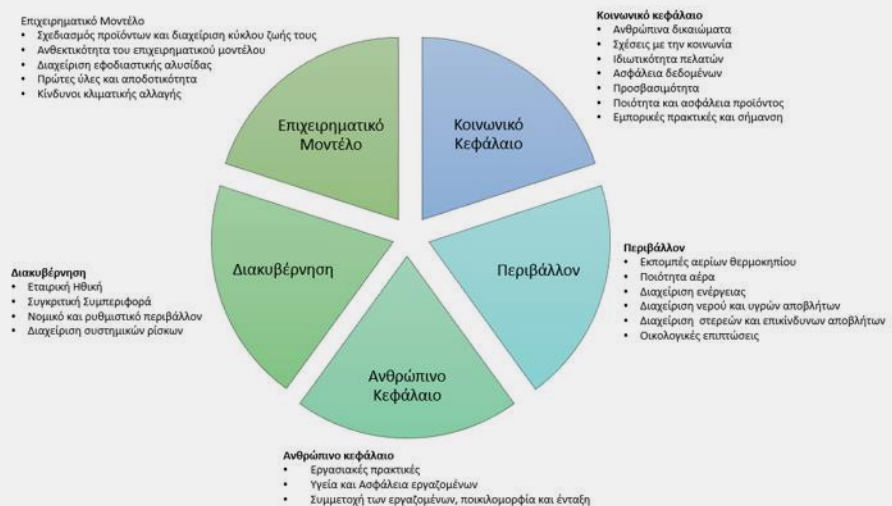
Η διαδικασία αυτή χρησιμοποιείται από τον οργανισμό για τον εντοπισμό, αξιολόγηση και διαχείριση των σχετικών με το κλίμα ρίσκων

Μετρήσεις και στόχοι

Χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των αντίστοιχων ρίσκων

2. SASB - Sustainability Accounting Standards Board

Το Συμβούλιο Προτύπων Λογιστικής Αειφορίας (Sustainability Accounting Standards Board - SASB) ιδρύθηκε το 2011 για να παρέχει συγκρίσιμες μετρήσεις βιωσιμότητας. Η SASB διοικείται ως ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός που θέτει πρότυπα και στοχεύει να καθοδηγήσει και να προωθήσει τη γνωστοποίηση ουσιαστών χρηματοοικονομικών πληροφοριών βιωσιμότητας από εταιρείες στους επενδυτές τους. Τα πρότυπα SASB ξεχωρίζουν τα πιο σημαντικά ζητήματα σε κάθε έναν από τους 77

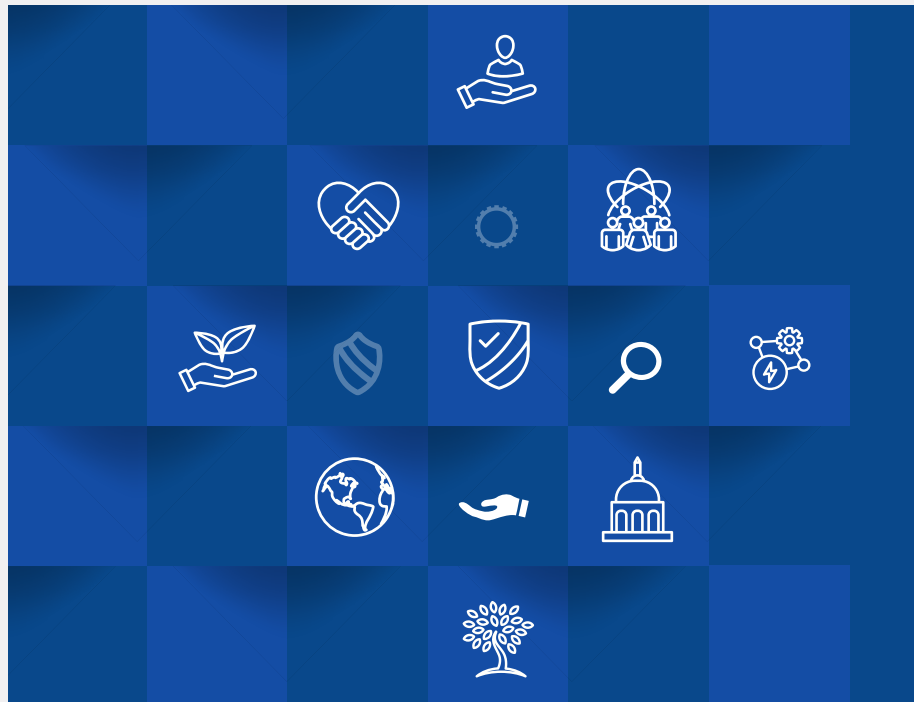
κλάδους που περιλαμβάνουν. Συνολικά, το πλαίσιο χρησιμοποιεί πέντε κύριες διαστάσεις της βιωσιμότητας –κοινωνικό κεφάλαιο, ανθρώπινο κεφάλαιο, διακυβέρνηση, επιχειρηματικό μοντέλο και περιβάλλον– και έχει εντοπίσει ορισμένα βασικά ζητήματα που εμπίπτουν σε αυτές τις κατηγορίες. Η SASB έχει αποκτήσει περαιτέρω εξέχουσα θέση δεδομένου ότι η Blackrock, ο μεγαλύτερος διαχειριστής περιουσιακών στοιχείων στον κόσμο, ζήτησε από τις εταιρείες στις οποίες επενδύονται να αποκαλύπτουν την εταιρική απόδοση σύμφωνα με τις μετρήσεις και τις συστάσεις της SASB.

3. ISSB - International Sustainability Standards Board

Δεδομένης της τρέχουσας πολυπλοκότητας του τοπίου αποκάλυψης στοιχείων βιωσιμότητας, γίνονται συνεχείς προσπάθειες για την ευθυγράμμιση των απαιτήσεων διεθνώς. Μια βασική πρωτοβουλία είναι το International Sustainability Standards Board (ISSB). Τον Μάρτιο του 2022, η ISSB δημοσίευσε αρχικά προσχέδια έκθεσης των γενικών εταιρικών γνωστοποιήσεων που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα και το κλίμα, οι οποίες επιδιώκουν να ευθυγραμμιστούν με τις συστάσεις που παρέχονται από το CDSB, το SASB και το TCFD (μεταξύ άλλων). Αυτά τα προσχέδια περιείχαν αρχική καθοδήγηση σχετικά με τα στοιχεία των στρατηγικών μετάβασης που θα πρέπει να αποκαλύπτουν οι εταιρείες ως μέρος των γνωστοποιήσεών τους σχετικά με το κλίμα. Μια βασική διαμάχη στην ανάπτυξη προτύπων γνωστοποίησης σχεδίων μετάβασης σε μηδενικές εκπομπές είναι το ερώτημα εάν τέτοια πρότυπα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την διπλή ουσιαστικότητα *double materiality*. Αυτός ο όρος επινοήθηκε το 2019 από την ΕΕ και σταδιακά υιοθετείται όλο και περισσότερο. Η ουσιαστικότητα είναι μια έννοια που προέρχεται από οικονομικές γνωστοποιήσεις, η οποία ενθαρρύνει τις εταιρείες να αναφέρουν όλες τις δραστηριότητες, τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που θα μπορούσαν να είναι σημαντικοί, τόσο σε οικονομικούς όσο και σε κοινωνικούς ή περιβαλλοντικούς όρους.

4. SBTi - Science Based Targets Initiative

Η πρωτοβουλία Science-Based Targets (SBTi) αφορά ένα σημαντικό εθελοντικό πρότυπο για τους «βασισμένους στην επιστήμη» στόχους μηδενικών εκπομπών στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Οι στόχοι που βασίζονται στην επιστήμη παρέχουν μια σαφώς καθορισμένη πρόταση για τις εταιρείες και τα χρηματοπιστωτικά

ιδρύματα για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (GHG), συμβάλλοντας στην αποτροπή των χειρότερων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και στην ενίσχυση της μελλοντικής επιχειρηματικής ανάπτυξης.

Το πλαίσιο του, το οποίο δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2022, παρέχει καθοδήγηση σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες ένας στόχος του χρηματοπιστωτικού τομέα μπορεί να θεωρηθεί ότι βασίζεται στην επιστήμη και ευθυγραμμίζεται με τη Συμφωνία των Παρισίων και συγκεκριμένα τον περιορισμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη σε 1,5°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα.

Σε γενικές γραμμές, το SBTi περιγράφει τρεις διαφορετικές προσεγγίσεις που μπορούν να ακολουθήσουν οι χρηματοπιστωτικές εταιρείες για να θέσουν έναν επιστημονικό στόχο

- Απανθρακοποίησης ανά τομέα: Η πρώτη προσέγγιση είναι ο καθορισμός στόχων με βάση την ποσότητα εκπομπών για επενδύσεις και δάνεια, σε έναν προκαθορισμένο κατάλογο τομέων
- Κάλυψη χαρτοφυλακίου SBTi: Μια δεύτερη προσέγγιση που μπορούν να ακολουθήσουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι να εργαστούν για να διασφαλίσουν ότι τα αυξανόμενα ποσοστά των επενδύσεων στα χαρτοφυλάκιά τους έχουν δεσμευτεί για τον αντίστοιχο στόχο τους. Το SBTi υποστηρίζει ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να προσπαθή-

σουν να φτάσουν σε όριο κάλυψης χαρτοφυλακίου 100% έως το 2040 για να παραμείνουν σύμφωνα με τη Συμφωνία των Παρισίων.

- Αξιολόγηση με βάση τη θερμοκρασία: Μια τρίτη πιθανή προσέγγιση για τη ρύθμιση στόχων είναι η αξιολόγηση της τρέχουσας -ισοδύναμης- θερμοκρασίας ενός χρηματοοικονομικού χαρτοφυλακίου και η προσπάθεια ευθυγράμμισής του με μακροπρόθεσμους θερμοκρασιακούς στόχους. Οι στόχοι αυτοί τίθενται συνολικά για το χαρτοφυλάκιο και επιτυγχάνονται μέσα από τη συνεργασία των επιμέρους εταιρειών του. Δημιουργείται με αυτόν τον τρόπο μία κατάσταση οιονεί συμψηφισμού θερμοκρασίας, στην οποία η πέραν του στόχου μείωση του θερμοκρασιακού αποτυπώματος μίας εταιρείας μπορεί να αντισταθμίσει την όχι και τόσο δυναμική μείωση μίας άλλης.

«Με τον όρο θερμοκρασία χρηματοοικονομικού χαρτοφυλακίου αναφερόμαστε στην μακροπρόθεσμη πρόβλεψη εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ενός χαρτοφυλακίου, λόγω των δραστηριοτήτων των εταιρειών του. Οι εκπομπές αυτές αντιστοιχίζονται σε ισοδύναμη αύξηση της θερμοκρασίας του περιβάλλοντος, υπό το σενάριο εργασίας πως όλοι οι επιμέρους παράγοντες της παγκόσμιας οικονομίας παράγουν την ίδια ποσότητα αερίων του θερμοκηπίου, όπως το υπό εξέταση χαρτοφυλάκιο»

Είναι σημαντικό ότι το SBTi προτείνει πως για να επιτευχθούν αποτελεσματικές μειώσεις των εκπομπών, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να συνεργάζονται με τους επενδυτές τους και να τους ενθαρρύνουν να υλοποιήσουν φιλόδοξους στόχους στις επενδύσεις τους. Συμπληρωματικά η αποεπένδυση από εταιρείες με χαμηλούς στόχους συνιστάται αποκλειστικά ως επικουρική στρατηγική, σε περιπτώσεις όπου η δέσμευση σε στόχους δεν οδηγεί στις επιθυμητές βελτιώσεις. (Πηγή: SBTi, 2022)

5. GRI - Global Reporting Initiative

Μια άλλη, παρόμοια πρωτοβουλία είναι η Global Reporting Initiative (GRI), που ιδρύθηκε το 1997 μετά το ατύχημα με την πετρελαιοκηλίδα της Exxon Valdez. Αρχικά, το GRI επικεντρώθηκε σε κατευθυντήριες γραμμές, αλλά από το 2016, έχει προχωρήσει στην παροχή παγκόσμιων προτύπων για την αναφορά βιωσιμότητας.

Με βάση έρευνα της Grant Thornton που πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2021, 75% των Εκθέσεων που συνολικά δημοσιεύθηκαν στην Ελλάδα δήλωσαν πως έχουν εφαρμόσει τα διεθνή πρότυπα GRI standards. Τα GRI πρότυπα, βοηθούν τις εταιρείες να βελτιώσουν τις πρακτικές διαφάνειας που εφαρμόζουν και να

επικοινωνήσουν τη συμβολή τους στη βιωσιμότητα. Με την καλύτερη διαχείριση των εφαρμοζόμενων προτύπων γνωστοποίησης, δίνεται η ευκαιρία στους οργανισμούς να περιορίσουν τους κινδύνους, ενισχύοντας τις επιχειρηματικές ευκαιρίες και τις σχέσεις με τους ενδιαφερόμενους.

Είναι ιδιαίτερος ενδιαφέρον πως το 73% των 250 μεγαλύτερων εταιρειών παγκοσμίως χρησιμοποιούν τα GRI Standards, ενώ ταυτόχρονα, περισσότερες από 160 πολιτικές σε περισσότερες από 60 χώρες και περιοχές αναφέρονται ή απαιτούν την παρουσία των GRI standards.

6. PRI - Principles for Responsible Investment

Στον χώρο της βιωσιμότητας, ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο έχουν διαδραματίσει εταιρικές και επενδυτικές ομάδες και συνασπισμοί, οι οποίοι βοήθησαν στην ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών σε θέματα αειφορίας. Το Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (World Business Council for Sustainable Development - WBCSD) ιδρύθηκε μετά τη Σύνοδο Κορυφής του Ρίο του ΟΗΕ το 1992 και κάνει έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και μοιράζεται τις βέλτιστες πρακτικές για τη βιωσιμότητα μεταξύ των μελών του.

Το Principles for Responsible Investment (PRI), που ξεκίνησε το 2006, έχει διαδραματίσει παρόμοιο ρόλο με το WBCSD για τους επενδυτές.

Με την ένταξή τους στο PRI, οι επενδυτές δεσμεύονται να

1. ενσωματώσουν το ESG σε επενδύσεις και αποφάσεις.
2. τηρούν ενεργά τις δεσμεύσεις που απορρέουν
3. επιδιώκουν γνωστοποιήσεις σχετικά με ζητήματα αναφορικά με το ESG μέσω του των επενδύσεων τους
4. αποδέχονται την εφαρμογή των κανόνων από τις Αρχές
5. συνεργάζονται για την εφαρμογή των κανόνων και
6. να υποβάλουν εκθέσεις για τις δραστηριότητες και την πρόοδο της εφαρμογής των κανόνων

Το PRI, ως ένας πολύ πρώιμος συνασπισμός, βοήθησε να ξεκινήσει η ουσιαστική συζήτηση για μεταγενέστερους συνασπισμούς για συγκεκριμένα ζητήματα που κυμαίνονται από ομάδες όπως η Συμμαχία για τον Τερματισμό των Πλαστικών Απορριμμάτων έως οργανώσεις ειδικών προϊόντων όπως το Roundtable for Sustainable Palm Oil (RSPO) ή το Climate Action 100+

Πρότυπα ISO για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης) έχει μια σειρά προτύπων που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs).

Η χρήση των προτύπων ISO μπορεί να βοηθήσει τους οργανισμούς να εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές και να συμβάλουν στους ΣΒΑ. Ακολουθώντας αυτά τα πρότυπα, οι οργανισμοί μπορούν να επιδείξουν τη δέσμευσή τους για βιώσιμη ανάπτυξη και να αυξήσουν τη διαφάνεια και τη λογοδοσία στις δραστηριότητές τους.

Το **ISO 37120** είναι ένα διεθνές πρότυπο για τη βιώσιμη ανάπτυξη στις πόλεις. Παρέχει ένα ολοκληρωμένο και συνεπές σύνολο δεικτών για τις πόλεις για να μετρήσουν και να αναφέρουν τις επιδόσεις τους στη βιωσιμότητα. Το πρότυπο καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως το περιβάλλον, η οικονομία, η διακυβέρνηση, οι μεταφορές, η υγεία, η στέγαση, η εκπαίδευση και η κοινωνική ευημερία. Χρησιμοποιώντας τους δείκτες που καθορίζονται στο ISO 37120, οι πόλεις μπορούν να αξιολογήσουν την απόδοσή τους σε βασικούς τομείς της αειφόρου ανάπτυξης και να εντοπίσουν τομείς προς βελτίωση. Το πρότυπο παρέχει επίσης μια βάση για τη συγκριτική αξιολόγηση και τη σύγκριση των επιδόσεων βιωσιμότητας των πόλεων σε όλο τον κόσμο. Η χρήση του ISO 37120 μπορεί να βοηθήσει τις πόλεις να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις σχετικά με τον τρόπο προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους. Παρέχει επίσης έναν τρόπο για τις πόλεις να επιδείξουν τη δέσμευσή τους για βιώσιμη ανάπτυξη και να κοινοποιήσουν τα επιτεύγματά τους όσον αφορά τη βιωσιμότητα στους ενδιαφερόμενους φορείς.

Το **ISO 37122** είναι ένα διεθνές πρότυπο για τη βιώσιμη ανάπτυξη στις κοινότητες. Παρέχει ένα ολοκληρωμένο και συνεπές σύνολο δεικτών για τις κοινότητες που μπορούν να μετρήσουν και να αναφέρουν τις επιδόσεις τους στη βιωσιμότητα. Το πρότυπο καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως το περιβάλλον, η οικονομία, η διακυβέρνηση, οι μεταφορές, η υγεία, η στέγαση, η εκπαίδευση και η κοινωνική ευημερία. Χρησιμοποιώντας τους δείκτες που καθορίζονται στο ISO 37122, οι κοινότητες μπορούν να αξιολογήσουν την απόδοσή τους σε βασικούς τομείς της βιώσιμης ανάπτυξης και να εντοπίσουν τομείς προς βελτίωση. Το πρότυπο παρέχει επίσης μια βάση για τη συγκριτική αξιολόγηση και τη σύγκριση των επιδόσεων βιωσιμότητας των κοινοτήτων σε όλο τον κόσμο. Η χρήση του ISO 37122 μπορεί να βοηθήσει τις κοινότητες να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις σχετικά με τον τρόπο προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους. Παρέχει επίσης έναν τρόπο για τις κοινότητες να επιδείξουν τη δέσμευσή τους για βιώσιμη ανάπτυξη και να κοινοποιήσουν τα επιτεύγματά τους αειφορίας στους ενδιαφερόμενους.

Το **ISO 26000** είναι ένα διεθνές πρότυπο που παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για τους οργανισμούς σχετικά με το πώς να λειτουργούν με κοινωνικά υπεύθυνο τρόπο, συμπεριλαμβανομένων συστάσεων για την αντιμετώπιση θεμάτων που σχετίζονται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις εργασιακές πρακτικές, το περιβάλλον και τη διακυβέρνηση.

Το **ISO 14064** παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για τους οργανισμούς σχετικά με τον ποσοτικό προσδιορισμό και την αναφορά των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, κάτι που είναι σημαντικό για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, που αποτελεί βασική πτυχή της βιώσιμης ανάπτυξης και έναν από τους ΣΒΑ.

Το **ISO 20121** είναι ένα πρότυπο για συστήματα διαχείρισης βιωσιμότητας εκδηλώσεων, το οποίο παρέχει κατευθυντήριες γραμμές για οργανισμούς που σχεδιάζουν και διοργανώνουν εκδηλώσεις σχετικά με τον τρόπο ελαχιστοποίησης των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων και τη συμβολή στη βιώσιμη ανάπτυξη.

4.5. Σημαντικά Ορόσημα

Με βάση τις απαιτήσεις της οδηγίας σχετικά με την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες (CSRD) όλες οι μεγάλες εταιρείες (εισηγμένες και μη εισηγμένες εταιρείες της ΕΕ) οφείλουν – μέχρι σήμερα – να δημοσιοποιούν ESG πληροφορίες, αρκεί να πληρούν τουλάχιστον δύο από τα παρακάτω κριτήρια,

Περισσότερους από
250
εργαζόμενους

Καθαρό κύκλο
εργασιών άνω των
€ 40 εκατ.

Πάνω από
€ 20 εκατ.
ετήσιο συνολικό
ισολογισμό

Μέσα στο επόμενο χρονικό διάστημα, η εφαρμογή του κανονισμού αναμένεται να γίνει σε τρία στάδια:

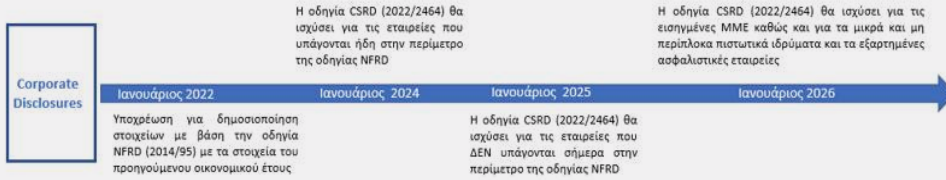
- την **1^η Ιανουαρίου 2024** θα ισχύει η υποχρέωση για τις επιχειρήσεις που υπάγονται ήδη στην οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (NFRD του 2014)
- την **1^η Ιανουαρίου 2025** θα ξεκινήσει η υποχρέωση για τις μεγάλες επιχειρήσεις που δεν υπάγονται σήμερα στην οδηγία για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών
- την **1^η Ιανουαρίου 2026** για τις εισηγμένες ΜΜΕ, καθώς και για τα μικρά και μη πολύπλοκα πιστωτικά ιδρύματα και τις εξαρτημένες ασφαλιστικές εταιρείες.

Οι κανόνες της ΕΕ όσον αφορά τις μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες ισχύουν για όλες τις μεγάλες επιχειρήσεις και για όλες τις εταιρείες που είναι εισηγμένες σε ρυθμιζόμενες αγορές. Οι επιχειρήσεις αυτές είναι επίσης υπεύθυνες για την αξιολόγηση των πληροφοριών στο επίπεδο των θυγατρικών τους.

Οι κανόνες εφαρμόζονται επίσης στις εισηγμένες ΜΜΕ, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων τους. Υπάρχει η δυνατότητα προαιρετικής εξαίρεσης (opt-out) των ΜΜΕ κατά τη διάρκεια μεταβατικής περιόδου, πράγμα που σημαίνει ότι θα εξαιρεθούν από την εφαρμογή της οδηγίας έως το 2028.

Όσον αφορά τις μη ευρωπαϊκές εταιρείες, εφαρμόζεται η υποχρέωση υποβολής έκθεσης βιωσιμότητας σε όλες τις εταιρείες με καθαρό ύψος κύκλου εργασιών στην ΕΕ ίσο με 150 εκατ. ευρώ τουλάχιστον, και με τουλάχιστον μία θυγατρική ή ένα υποκατάστημα στην ΕΕ. Οι εταιρείες αυτές πρέπει να υποβάλλουν εκθέσεις σχε-

τικά με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση, όπως αυτές ορίζονται στην εν λόγω οδηγία.

4.6. Το πρόβλημα του Greenwashing

Τί είναι το greenwashing και γιατί αποτελεί ανερχόμενο πρόβλημα για τους στόχους BA και τα κριτήρια ESG;

Ο όρος Greenwashing θα μπορούσε να μεταφραστεί ως περιβαλλοντικό «πλυντήριο». Είναι μια τακτική μάρκετινγκ που χρησιμοποιούν οι εταιρείες για να προσελκύσουν πελάτες με περιβαλλοντική συνείδηση, παρά το γεγονός ότι τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες τους είναι κάθε άλλο παρά προσανατολισμένα σε περιβαλλοντικά φιλικές πρακτικές.

Με πιο απλά λόγια, greenwashing είναι η παραπλάνηση του κοινού σχετικά με τα μέτρα που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, μπορεί μια μεγάλη εταιρία να διαφημίζει ότι οι συσκευασίες της είναι βιώσιμες, και την ίδια ώρα να δραστηριοποιείται σε κλίμακα που την καθιστά έναν από τους παράγοντες με το μεγαλύτερο ανθρακικό αποτύπωμα παγκοσμίως.

Καθώς τα κριτήρια ESG συνεχίζουν να επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό πλέον τις επενδυτικές ευκαιρίες, το greenwashing γίνεται σιγά-σιγά ένα μεγάλο πρόβλημα παγκοσμίως. Ο φόβος του greenwashing είναι ένα σημαντικό εμπόδιο για τις εταιρείες επενδύσεων που στοχεύουν να εφαρμόσουν τη βιωσιμότητα στην επενδυτική τους στρατηγική ή να προωθήσουν τα βιώσιμα διαπιστευτήριά τους. Αν και διαφορετικοί οργανισμοί περιγράφουν διαφορετικές απαιτήσεις, η έλλειψη σαφών, τυποποιημένων κριτηρίων ESG διαμορφώνει ένα δύσκολο περιβάλλον αντιμετώπισης για τέτοια φαινόμενα.

Σύμφωνα με τους Siano et al (2016), υπάρχουν δύο κύριοι τύποι Greenwashing που έχουν εντοπιστεί στη βιβλιογραφία: η Αποσύνδεση (Decoupling) και η Εκτροπή της Προσοχής (Attention Deflection).

- A. Η Αποσύνδεση (*Decoupling*) συμβαίνει όταν οι Οργανισμοί ισχυρίζονται ότι εκπληρώνουν τις προσδοκίες των ενδιαφερομένων για δράση για τη βιωσιμότητα, χωρίς στην πραγματικότητα να κάνουν αλλαγές στην πράξη. Η Αποσύνδεση περιλαμβάνει εταιρείες που συμμετέχουν εθελοντικά σε πρωτοβουλίες βιωσιμότητας που έχουν δημιουργηθεί από ΜΚΟ, με σκοπό να αποκτήσουν αξιοπιστία μέσω αυτής της συμμετοχής, καθώς και να προωθήσουν πολιτικές οι οποίες στην πραγματικότητα δεν μπορούν να εφαρμοστούν.
- B. Εκτροπή της Προσοχής (*Attention Deflection*) συμβαίνει όταν οι Οργανισμοί αποκρύπτουν μη βιώσιμες πρακτικές από τους ενδιαφερόμενους, προβάλουν επιλεκτικές ή ανακριβείς ενημερώσεις και κάνουν ελλιπείς συγκρίσεις με άλλα προϊόντα και υπηρεσίες χρησιμοποιώντας ασαφείς και άσχετες δηλώσεις. Η Εκτροπή της Προσοχής περιλαμβάνει επίσης την ανάπτυξη παραπλανητικών κειμένων ή/και εικόνων με στόχο την απόκρυψη των ατελειών των προϊόντων ή υπηρεσιών. Σε ακραίο βαθμό, οι εταιρείες μπορούν επίσης να προβούν στις παραπάνω παραποιήσεις με σκοπό να αποκτήσουν συγκεκριμένες πιστοποιήσεις

Το παράδειγμα από τη Βραζιλία

Ένα τέτοιο πρόσφατο παράδειγμα από την παγκόσμια σκηνή αποτελεί η περίπτωση του GFI - Brazilian Teak Forestry Fund, το οποίο είχε λανσάρει στην αγορά ένα "πράσινο" συνταξιοδοτικό πρόγραμμα που υποσχόταν υποκείμενες επενδύσεις στο ταμείο δασοκομίας TEAK της Βραζιλίας. Το σχέδιο είχε αρχικά παρουσιαστεί ως ένα ασφαλές, καλά διαχειριζόμενο, ηθικό επενδυτικό πρόγραμμα, το οποίο θα βοηθούσε στην προστασία του τροπικού δάσους στον Αμαζόνιο και επιπλέον θα στήριζε τις τοπικές κοινότητες. Το GFI κατάφερε να προσελκύσει περίπου 37 εκατ. βρετανικές λίρες επενδυτικά κεφάλαια, προτού τελικά τεθεί σε καθεστώς εκκαθάρισης. Στην πραγματικότητα, η επένδυση ήταν απλώς μια απάτη και ήδη έχει ασκηθεί ποινική δίωξη εναντίον των δύο διευθυντών του GFI.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ESG ΓΙΑ ΤΟ 2023

Σε πρόσφατη έκθεση της PwC²⁶, αποτυπώνονται ορισμένες τάσεις σχετικά με τα ESG, οι οποίες θα τεθούν στο επίκεντρο για το 2023

1. Εστίαση στην ηθική και την ακεραιότητα
2. Προτεραιότητα στην ασφάλεια, ανθεκτικότητα και διαφάνεια της εφοδιαστικής αλυσίδας
3. Εργατικό δυναμικό σε μετάβαση
4. Οι προτεραιότητες για την αειφορία
5. Μεγαλύτερος κίνδυνος εμπλοκής των εταιρειών σε δικαστικές διαμάχες
6. Οι στρατηγικές για το κλίμα θα επανεξεταστούν λόγω της ενεργειακής κρίσης και του πληθωρισμού
7. Αυστηρότερο πλαίσιο για την αντιμετώπιση του Greenwashing

26. ESG trends in 2023 | April 2023 PwC -

https://www.pwc.com/kz/en/publications/new_publication_assets/esg-trends-in-2023-eng.pdf

5 ΘΕΣΜΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

5.1. Ευρωπαϊκό πλαίσιο

Η προσέγγιση της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη συνεπάγεται εξισορρόπηση της οικονομικής ανάπτυξης με κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους. Επιδιώκει να δημιουργήσει μια οικονομία πιο αποδοτική ως προς τους πόρους και χαμηλές εκπομπές άνθρακα που θα είναι ταυτόχρονα ανταγωνιστική και χωρίς αποκλεισμούς. Η στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη σκιαγραφεί το γενικό πλαίσιο για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης, με έμφαση στην προώθηση της πράσινης ανάπτυξης, στη βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων και στην ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης. Η ΕΕ έχει επίσης εφαρμόσει μια σειρά από πολιτικές και πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, την ευρωπαϊκή πράσινη συμφωνία και τη στρατηγική για τη βιώσιμη χρηματοδότηση.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ηγείται της προσπάθειας συστηματοποίησης των πρακτικών ESG, κάτι που ανακλάται στην εκδηλωμένη φιλοδοξία της για τη μετάβαση σε ένα νέο μοντέλο οικονομίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα που σκιαγραφούν τη δέσμευση της Ε.Ε. των 27 κρατών μελών προς αυτή την κατεύθυνση είναι η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal) και το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Facility).

Οι στόχοι που έχουν τεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή περιλαμβάνουν τη μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου κατά 55% μέχρι το 2030, σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 (https://ec.europa.eu/clima/eu-action/european-green-deal/2030-climate-target-plan_en). Επίσης, έχει στοχοθετηθεί η κλιματική ουδετερότητα (climate neutrality) μέχρι το 2050 (https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en). Για την επίτευξη των προαναφερθέντων - διόλου ευκαταφρόνητων - στόχων, απαιτείται η αναδιοργάνωση των ήδη υπάρχοντων χρηματοδοτικών εργαλείων, και η δημόσια στήριξη αυτής της μετάβασης.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία σηματοδοτεί την προσπάθεια της Ε.Ε. να ανακτήσει τη στρατηγική της αυτονομία, και να ηγηθεί της παγκόσμιας προσπάθειας για απεξάρτηση από την οικονομία της τρίτης βιομηχανικής επανάστασης. Το πλάνο αυτό (που δεν έχει ακόμη εξελιχθεί σε νομοθεσία), ουσιαστικά, θέτει τις βάσεις για το μετασχηματισμό της ζωής των ευρωπαίων, με βάση την καθαρή τεχνολογία (clean technology). Η επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας ουσιαστικά συνεπάγεται ένα εντελώς διαφορετικό τρόπο ζωής για τους κατοίκους της γηραιάς ηπείρου. Από τον τρόπο που μετακινούμαστε και τις διαθέσιμες θέσεις εργασίες, μέχρι τα εργαλεία που χρησιμοποιούμε για τη μαγειρική, η ζωή σε 30 χρόνια θα είναι εκ διαμέτρου διαφορετική από τη σημερινή.

Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας είναι η χρηματοδοτική απάντηση της Ε.Ε. στην οικονομική κρίση που προκάλεσαν οι συνέπειες της πανδημίας του κορονοϊού. Τα κράτη-μέλη δανείστηκαν συλλογικά το ποσό των €, το οποίο θα επενδυθεί στις εθνικές οικονομίες, σύμφωνα με συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές. Πιο συγκεκριμένα, το 37% των πόρων θα πρέπει να κατανεμηθεί σε επενδύσεις, μεταρρυθμίσεις και δαπάνες που υποστηρίζουν τους στόχους της πράσινης μετάβασης της Ε.Ε., ενώ κάθε επένδυση (από το σύνολο) θα πρέπει να ακολουθεί την αρχή “do no significant harm”, δηλαδή δε θα πρέπει να έχει αρνητικό αντίκτυπο σε κανένα από τους 6 περιβαλλοντικούς στόχους της Ε.Ε. (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_21_481).

Σε αυτό το πλαίσιο πολιτικής, οι δείκτες ESG αποτελούν την ποσοτικοποίηση της πολιτικής βούλησης της Ένωσης για την πράσινη μετάβαση. Τα παραπάνω παραδείγματα αναφέρθηκαν για να επισημανθεί η έντονη πολιτική βούληση της Ε.Ε. στα περιβαλλοντικά ζητήματα. Ταυτοχρόνως, την τελευταία δεκαετία έχει εισαχθεί και τροποποιηθεί σχετική νομοθεσία που αφορά άμεσα τους δείκτες ESG, και την τυποποίηση της δημοσιοποίησης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών από τις επιχειρήσεις. Η Ε.Ε. έχει νομοθετήσει, δημιουργώντας ένα πρώιμο και συνάμα ικανοποιητικό θεσμικό πλαίσιο, το οποίο περιλαμβάνεται

5.1.1. Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

Η Πράσινη Συμφωνία (GREEN DEAL)²⁷ είναι ένας ολοκληρωμένος οδικός χάρτης και πακέτο πολιτικής που προτάθηκε από την

27. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2019 για να καταστήσει την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) κλιματικά ουδέτερη έως το 2050. Είναι ένα πλαίσιο πολιτικών και πρωτοβουλιών που στοχεύουν στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος ενισχύοντας παράλληλα τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η Πράσινη Συμφωνία περιλαμβάνει μια σειρά μέτρων που αφορούν διάφορους τομείς, όπως η ενέργεια, οι μεταφορές, η γεωργία και η βιομηχανία, και τονίζει τη σημασία του ψηφιακού μετασχηματισμού ως εργαλείου για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Ένα από τα βασικά στοιχεία της Πράσινης Συμφωνίας είναι ο Ευρωπαϊκός Νόμος για το Κλίμα, ο οποίος θέτει έναν νομικά δεσμευτικό στόχο μηδενικών καθαρών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου για την ΕΕ έως το 2050. Η Πράσινη Συμφωνία περιλαμβάνει επίσης μια σειρά στρατηγικών και σχεδίων δράσης για συγκεκριμένους τομείς, όπως το Σχέδιο Δράσης για την Κυκλική Οικονομία, η Στρατηγική Farm to Fork και η Στρατηγική Βιώσιμης και Έξυπνης Κινητικότητας, μεταξύ άλλων.

Όσον αφορά τον ψηφιακό μετασχηματισμό, η Πράσινη Συμφωνία αναγνωρίζει τον ρόλο των ψηφιακών τεχνολογιών στην επιτάχυνση της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα και βιώσιμη. Υπογραμμίζει την ανάγκη ανάπτυξης και ανάπτυξης ψηφιακών λύσεων για την υποστήριξη της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές διάφορων τομέων, συμπεριλαμβανομένων της ενέργειας, των μεταφορών και της γεωργίας. Η Πράσινη Συμφωνία στοχεύει επίσης στη δημιουργία ενός ρυθμιστικού πλαισίου που προωθεί την καινοτομία και τις επενδύσεις σε ψηφιακές τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, το blockchain και το Διαδίκτυο των πραγμάτων.

Για να υποστηρίξει την εφαρμογή της Πράσινης Συμφωνίας, η ΕΕ έχει προτείνει μια σειρά μηχανισμών χρηματοδότησης, μεταξύ άλλων, το Ταμείο Just Transition, το Ταμείο Καινοτομίας και την Τράπεζα για το Κλίμα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Αυτοί οι μηχανισμοί χρηματοδότησης στοχεύουν στη στήριξη της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία, στη διευκόλυνση της ανάπτυξης καινοτόμων τεχνολογιών και στη στήριξη περιοχών και τομέων που πλήττονται περισσότερο από τη μετάβαση.

Η Πράσινη Συμφωνία αντιπροσωπεύει ένα ολοκληρωμένο και φιλόδοξο πλαίσιο πολιτικής που στοχεύει να εξασφαλίσει ένα βιώσιμο μέλλον για την Ευρώπη. Με την ενσωμάτωση του ψηφιακού μετασχηματισμού στο πακέτο πολιτικής του, η Πράσινη Συμφωνία

αναγνωρίζει τις δυνατότητες των ψηφιακών τεχνολογιών για την υποστήριξη της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας.

5.1.2. Το επενδυτικό σχέδιο «Βιώσιμη Ευρώπη»

Το επενδυτικό σχέδιο «Βιώσιμη Ευρώπη»²⁸ είναι ο επενδυτικός πυλώνας της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Για την επίτευξη μιας βιώσιμης Ευρώπης απαιτούνται σημαντικές επενδυτικές προσπάθειες σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Για την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και την ενέργεια 1 έως το 2030 θα απαιτηθούν πρόσθετες επενδύσεις ύψους 260 δισ. EUR ετησίως έως το 2030. Η Επιτροπή έχει ήδη ανακοινώσει την πρόθεσή της να παρουσιάσει ένα σχέδιο, του οποίου οι επιπτώσεις θα έχουν εκτιμηθεί, για να καταστούν πιο φιλόδοξοι οι στόχοι της ΕΕ σε σχέση με το κλίμα για το 2030, θα απαιτηθούν δε πρόσθετες επενδύσεις για την επίτευξη των ευρύτερων περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων που έχει θέσει η ίδια η ΕΕ

5.1.3. Κανονισμός EU Taxonomy 2020/852/ΕΕ

Ο κανονισμός 2020/852²⁹, σχετικά με τη **θέσπιση πλαισίου για τη διευκόλυνση των βιώσιμων επενδύσεων** και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2019/208), προσφέρει ένα σύστημα ταξινόμησης (classification system) περιβαλλοντικά βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων, το οποίο αποσκοπεί στην καλύτερη πληροφόρηση επενδυτικών αποφάσεων. Ο χαρακτηρισμός δραστηριοτήτων ως βιώσιμες εξαρτάται από το εάν συμβάλλουν στην επίτευξη ενός εκ των έξι στόχων που παρατίθενται στο Άρθρο 9, και οι οποίοι είναι οι εξής:

1. ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής
2. η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
3. η βιώσιμη χρήση και προστασία των υδάτινων και των θαλάσσιων πόρων
4. η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία
5. η πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης
6. η προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.

28. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0021>

29. ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2020/852 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 18^{ης} Ιουνίου 2020

Επιπροσθέτως, για το χαρακτηρισμό μίας δραστηριότητας ως βιώσιμης, πρέπει να πληρούνται ακόμη τρία κριτήρια. Αρχικά, θα πρέπει να προκαλεί “no significant harm” για κάθε έναν από τους έξι στόχους που μόλις αναφέρθηκαν. Έπειτα, ο οργανισμός που εξετάζεται θα πρέπει να συμμορφώνεται με τα Ελάχιστα Κριτήρια, όπως αυτά εκτίθενται στο Άρθρο 18, δηλαδή τη συμμόρφωση με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και τις κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων των αρχών και των δικαιωμάτων που καθορίζονται στις οχτώ Θεμελιώδεις Συμβάσεις που προσδιορίζονται στη διακήρυξη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για τις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα εργασίας και στον Διεθνή Χάρτη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.” (σελ. 23). Τέλος, θα πρέπει να συμμορφώνεται με ορισμένα τεχνικά κριτήρια, η ανάλυση των οποίων βρίσκεται εκτός των σκοπών του παρόντος Κανονισμού κειμένου.

Το σκεπτικό που βρίσκεται πίσω από το κείμενο αποτυπώνεται/ εκδηλώνεται στην αιτιολογική σκέψη 10 του Κανονισμού/ παράγραφος 10, όπου αναφέρεται πως “το χρηματοπιστωτικό σύστημα θα πρέπει να προσαρμοστεί σταδιακά ώστε να στηρίζει τη βιώσιμη λειτουργία της οικονομίας” (σελ.2), ενώ στη συνέχεια εκφράζει την άποψη πως η βιώσιμη χρηματοδότηση θα πρέπει να έχει προταγωνιστικό ρόλο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, με τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα να λαμβάνουν υπόψη τον αντίκτυπό τους στη βιωσιμότητα.

Στο Άρθρο 21 προβλέπεται η εθνική ευθύνη της εποπτείας συμμόρφωσης όσων συμμετέχουν στις αγορές κεφαλαίου και ο εποπτικός ρόλος των αρμόδιων αρχών που εδράζεται στην αμοιβαία συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών, ενώ στο Άρθρο 22 αναφέρεται ρητά η υποχρέωση/ η εξουσιοδότηση των αρχών αυτών για την επιβολή κυρώσεων (αναλογικών), όποτε αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Ο κανονισμός προβλέπει ακόμη δύο περιπτώσεις δραστηριοτήτων, οι οποίες εμπίπτουν στον ορισμό των βιώσιμων δράσεων, χωρίς όμως να υπηρετούν αυστηρά τους έξι στόχους. Η πρώτη περίπτωση αφορά τις δραστηριότητες για τις οποίες δεν υφίσταται μέχρι στιγμής κάποια εναλλακτική λύση, είτε για λόγους έλλειψης της διαθέσιμης τεχνολογίας, είτε για λόγους οικονομικής πραγματικότητας (Άρθρο 10, παρ.2), και οι οποίες δύναται να θεωρηθούν βιώσιμες, εάν τα επίπεδα εκπομπών ρύπων τους αντιστοιχούν στο βέλτιστο επίπεδο για τον τομέα τους, εάν δεν παρακωλύουν την ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων χαμηλότερων εκπομπών, και

εάν δεν συνεπάγεται εγκλωβισμό περιουσιακών στοιχείων υψηλής έντασης άνθρακα. Ουσιαστικά, η εξαίρεση αυτή έχει να κάνει με τους κλάδους μετάβασης, για τους οποίους αναγνωρίζεται ότι οι οικονομικές συνθήκες δεν ευνοούν άμεση μετάβαση. Η έτερη εξαίρεση είναι οι Ευνοϊκές Δραστηριότητες (enabling activities), οι οποίες ορίζονται στο Άρθρο 16 ως οι δραστηριότητες οι οποίες δημιουργούν άμεσα ευνοϊκές συνθήκες έτσι ώστε άλλες δραστηριότητες να καταφέρουν να συνεισφέρουν σημαντικά σε κάποιο ή κάποιους από τους έξι στόχους, υπό την αίρεση βέβαια πως η συγκεκριμένη (ευνοϊκή) δραστηριότητα έχει πραγματικά ουσιώδη αντίκτυπο στο περιβάλλον, αλλά και δεν "δεν οδηγεί σε εγκλωβισμό περιουσιακών στοιχείων που υπονομεύουν μακροπρόθεσμους περιβαλλοντικούς στόχους, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική ζωή των στοιχείων αυτών".

5.1.4. Οδηγία NFRD 2014/95/EE

Η Οδηγία NFRD 2014/95/EE για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών αφορά τις δημόσιου συμφέροντος εταιρείες που απασχολούν περισσότερους από 500 υπαλλήλους, και ορίζει ποιες μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες θα πρέπει να δημοσιοποιούν, και με ποιο τρόπο. Αποτελεί τροποποίηση της οδηγίας 2013/34/EE. Στην τροποποίηση του Άρθρου 19α επισημαίνεται πως θα πρέπει να δημοσιοποιούν έκθεση μη χρηματοοικονομικής φύσης, η οποία θα περιλαμβάνει πληροφορίες, στον βαθμό που απαιτείται για την κατανόηση της εξέλιξης, των επιδόσεων, της θέσης και του αντίκτυπου των δραστηριοτήτων της, σε σχέση, τουλάχιστον, με περιβαλλοντικά, κοινωνικά και εργασιακά θέματα, τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και με θέματα σχετικά με τη δωροδοκία", ενώ καθορίζει πως θα πρέπει να δημοσιεύονται μη χρηματοοικονομικοί δείκτες που θα αφορούν τους συγκεκριμένους τομείς ενδιαφέροντος.

Αν και δεν αναφέρεται ρητά η ορολογία ESG ως αυτούσιος όρος, η επισήμανση των όρων που επιλέγονται, δείχνει πρακτικά προς τους δείκτες ESG.

Το άρθρο 20 έχει σειρά, και τροποποιείται με την προσθήκη μίας παραγράφου η οποία επιτάσσει την περιγραφή την πολιτικής της εταιρείας σχετικά με την πολυμορφία (diversity), και πως αυτή λαμβάνει χώρα στη διοίκηση του οργανισμού. Επισημαίνεται πως στο ενδεχόμενο όπου δεν εφαρμόζεται τέτοια πολιτική, απαιτείται εξήγηση που να δικαιολογεί την απουσία της.

Τέλος, προστίθεται το Άρθρο 29α, στο οποίο αναφέρεται ρητά η οδηγία για συμπερίληψη στην έκθεση των κυριότερων κινδύνων που αφορούν τα υπό εξέταση ζητήματα, και πως αυτοί συνδέονται με τις δραστηριότητες του οργανισμού.

5.1.5. Κανονισμός SFDR 2019/2088/ΕΕ

Ο κανονισμός SFRD του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (27.11.2019) **περί γνωστοποιήσεων αειφορίας στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών** απευθύνεται πρωτίστως στις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, και εισάγει κανονισμούς σχετικά με τη διαφάνεια και τη δημοσίευση των κινδύνων βιωσιμότητας των προϊόντων που προσφέρουν. ο κανονισμός στοχεύει στη μείωση της ασυμμετρίας πληροφόρησης στις σχέσεις εντολέα-εντολοδόχου, στα ζητήματα βιωσιμότητας, καθώς και τους σχετικούς κινδύνους που απορρέουν. ο κανονισμός υποχρεώνει τις εταιρείες του χρηματοπιστωτικού κλάδου να δημοσιεύουν τις σχετικές πληροφορίες στις ιστοσελίδες τους (άρθρο 3). Επίσης, θα πρέπει να μεριμνούν έτσι ώστε οι διαφημιστικές τους κινήσεις/εταιρική επικοινωνία να μην έρχονται σε αντίθεση με τις πληροφορίες που δημοσιεύονται σύμφωνα με τον κανονισμό αυτό.

5.1.6. Κανονισμός 2019/2089/ΕΕ

Ο κανονισμός 2019/2089/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου (27.11.2019)³⁰ αφορά στους **ενωσιακούς δείκτες αναφοράς για την κλιματική μετάβαση** και τους ευθυγραμμισμένους με τη συμφωνία του Παρισιού ενωσιακούς δείκτες αναφοράς, καθώς και τις γνωστοποιήσεις σχετικά με την αειφορία για τους ενωσιακούς δείκτες.

Έχοντας ως δεδομένο το επενδυτικό ενδιαφέρον για τη χρήση δεικτών αναφοράς (benchmarks) για την κλιματική μετάβαση, και την εκτενή χρήση της σχετικής ορολογίας για την έκφραση διαφορετικών στόχων, όσων αφορά πχ τις εκπομπές άνθρακα, ανέκυψε η ανάγκη θέσπισης από πλευράς Ε.Ε. συγκεκριμένων ορισμών και κατώτατων ορίων, για την προστασία των καταναλωτών και των επενδυτών από τη μεθοδολογική σύγχυση (Βουλγαράκης, Το νέο ενωσιακό δίκαιο της βιώσιμης χρηματοδότησης, 2022³¹). Έτσι, ο κανονισμός 2019/2089 του Ε. Κ. και του Ε. Σ. εισάγει δύο νέες κα-

30. Τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2016/1011

31. <https://www.sakkoulas-online.gr/reader/59e45f52f27647bf7b1d/>

τηγορίες δεικτών αναφοράς: τους ενωσιακούς δείκτες αναφοράς για την κλιματική μετάβαση και τους ευθυγραμμισμένους με τη συμφωνία του Παρισιού ενωσιακούς δείκτες αναφοράς³².

Σύμφωνα με τον κανονισμό, στο μεν πρώτο δείκτη τα υποκείμενα στοιχεία του ενεργητικού θα πρέπει να επιλέγονται, σταθμίζονται ή εξαιρούνται κατά τρόπο ώστε το προκύπτον χαρτοφυλάκιο αναφοράς να βρίσκεται σε τροχιά απαλλαγής από εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, και στο δεύτερο τα υποκείμενα στοιχεία του ενεργητικού του επιλεγονται, σταθμίζονται ή εξαιρούνται κατά τρόπο ώστε οι ανθρακούχες εκπομπές του χαρτοφυλακίου αναφοράς να ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της συμφωνίας του Παρισιού που εγκρίθηκε στο πλαίσιο της σύμβασης-πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (Άρθρο 1).

5.1.7. Οδηγία CSRD 2022/2464 της ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την πρόταση CSRD - **Corporate Sustainability Reporting Directive**^{33,34} σχετικά με την **υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες** στις 21 Απριλίου 2021, που θα τεθεί σε ισχύ από το 2023 και που τροποποιεί την υπάρχουσα κοινοτική Οδηγία 2014/95/EU περί δημοσίευσης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών.

Αυτή την στιγμή η εν ισχύ 2014/95/EU Οδηγία προβλέπει ότι οι κανόνες της ΕΕ για αναφορά μη χρηματοοικονομικής πληροφορίας ισχύουν για μεγάλες εταιρείες δημοσίου συμφέροντος με περισσότερους από 500 υπαλλήλους, συμπεριλαμβανομένων των εισηγμένων σε χρηματιστηριακή αγορά εταιριών, τραπεζών, ασφαλιστικών εταιριών και άλλων επιχειρήσεων που ορίζονται από τις εθνικές αρχές ως δημοσίου συμφέροντος. Για αυτές τις εταιρίες οι πληροφορίες που πρέπει να δημοσιευθούν αφορούν περιβαλλοντικά θέματα, κοινωνικές επιπτώσεις και μεταχείριση των εργαζομένων, σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καταπολέμηση της διαφθοράς και της δωροδοκίας και ύπαρξη ποικιλομορφίας στα διοικητικά συμβούλια των επιχειρήσεων (όσον αφορά την ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό και επαγγελματικό υπόβαθρο).

32. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R2089&from=EN>

33. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>

34. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/PE-35-2022-INIT/el/pdf>

Η CSRD έχει σκοπό να καλύψει τα κενά στους υφιστάμενους κανόνες σχετικά με τις πληροφορίες περί βιωσιμότητας. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές χρειάζονται πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση, οι οποίες να είναι αξιόπιστες, συναφείς και συγκρίσιμες, προκειμένου να δι-οχετευτούν ιδιωτικά κεφάλαια στη χρηματοδότηση της πράσινης και της κοινωνικής μετάβασης. Η δημοσιοποίηση πληροφοριών βιωσιμότητας θα μπορούσε να προσελκύσει πρόσθετες επενδύ-σεις και χρηματοδότηση ώστε να διευκολυνθεί η μετάβαση σε μια βιώσιμη οικονομία όπως περιγράφεται στην Πράσινη Συμφωνία.

Στις 24 Φεβρουαρίου 2022 τα κράτη μέλη της ΕΕ συμφώνησαν ομόφωνα ως προς τη θέση του Συμβουλίου σχετικά με την πρό-ταση CSRD.

Στις 21 Ιουνίου 2022 το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβού-λιο κατέληξαν σε προσωρινή συμφωνία σχετικά με την CSRD, την οποία προσυπέγραψαν οι εκπρόσωποι των κρατών μελών της ΕΕ στις 30 Ιουνίου 2022.

Η οδηγία CSRD σηματοδοτεί ένα νέο βήμα αλλαγής στο πλαίσιο των εταιρικών δημοσιεύσεων και εκθέσεων και στη διασφάλιση της ορθότητας των μη οικονομικών καταστάσεων.

Οι στόχοι της οδηγίας περιλαμβάνουν:

- Την απαίτηση οι αναφερόμενες πληροφορίες να είναι συγκρί-σιμες και συνεπείς με τους κανονισμούς της ΕΕ.
- Τον στόχο να μειωθεί το περιττό κόστος και να δοθεί η δυνα-τότητα στις εταιρείες να ανταποκριθούν στην αυξανόμενη ζή-τηση για εκθέσεις κλιματικής βιωσιμότητας με ένα οικονομικά αποδοτικό τρόπο.

Το νέο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο μέσω της Οδηγίας CSRD–Corporate Sustainability Reporting Directive που προαναφέρθη-κε όντας πιο αυστηρό θεσπίζει πλέον Ευρωπαϊκά πρότυπα βιω-σιμότητας –ESG με πρώτη εφαρμογή τους τον Οκτώβριο του 2022. Επεκτείνει την υποχρεωτικότητα συμμόρφωσης και δημο-σιοποίησης σε όλες τις μεγάλες επιχειρήσεις, απαιτεί τον έλεγ-χο των αναφερόμενων πληροφοριών από ορκωτό λογιστή, εισάγει πιο λεπτομερείς και αναλυτικές υποχρεώσεις κατά την υποβολή και δημοσιοποίηση των εκθέσεων βιωσιμότητας σύμφωνα με τα υποχρεωτικά πρότυπα αναφοράς βιωσιμότητας της ΕΕ, απαιτώ-ντας από τις εταιρείες να αναρτούν ψηφιακά τις αναφερόμενες πληροφορίες ώστε να είναι αναγνώσιμες από όλους και με μηχα-νικά μέσα αναζήτησης, επιδιώκοντας τη μέγιστη δυνατή διαφά-

νεια. Αυτό που ουσιαστικά επιδιώκεται είναι η καταπολέμηση του φαινομένου του **“greenwashing”** -δηλαδή της ψευδούς επίκλησης ικανοποίησης κριτηρίων βιωσιμότητας από εταιρίες και επενδύσεις- φαινόμενο που συνιστά σημαντικό κίνδυνο για τις παγκόσμιες χρηματαγορές και τους ενδιαφερόμενους επενδυτές.

5.2. Εθνικό πλαίσιο

Η χώρα ακολουθώντας την στρατηγική της Ε.Ε. για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050, έχει ενσωματώσει στη Νομοθεσία – κυρίως μέσω του νέου Κλιματικού Νόμου τις δεσμεύσεις εκείνες που είναι απαραίτητες για την επίτευξη σημαντικών οροσήμων σε σχέση με το κλίμα. Επιπλέον, όσον αφορά τη διάσταση της βιώσιμης ανάπτυξης, ενσωματώνει σταδιακά τις οδηγίες εκείνες που αφορούν κυρίως στη δημοσιοποίηση των μη χρηματοοικονομικών δεικτών (ESG) καθώς και στον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση.

Η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες που θα επηρεαστεί άμεσα και έντονα από την κλιματική αλλαγή (Δούση, 2017). Η θερμοκρασία προβλέπεται ότι θα αυξηθεί κατά 2,5 μονάδες Κελσίου στα μέσα του αιώνα, ενώ οι βροχοπτώσεις θα μειωθούν κατά 1/10 (Kartalis et al, 2017). Την ίδια στιγμή, συντηρητικές εκτιμήσεις τοποθετούν τον αριθμό των ατόμων που θα αναγκαστούν, λόγω της μεταβολής των κλιματικών συνθηκών, να μεταναστεύσουν μέχρι το 2050, σε 216 εκατομμύρια (Clement et al., 2021). Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας, και η εγγύτητά της με την Αφρική, η οποία εκτιμάται ότι θα βρεθεί στο επίκεντρο αυτών των εκτοπισμών, αυξάνουν την ανάγκη η Ελλάδα, στο μερίδιο που της αναλογεί, να συμμετάσχει στη διαδικασία μετασχηματισμού της παγκόσμιας οικονομίας προς την κλιματική ουδετερότητα.

5.2.1. Εθνικός Κλιματικός Νόμος 4936/2022

Ο νέος Εθνικός Κλιματικός Νόμος(ΦΕΚ Α 105 - 27.05.2022)³⁵ με τίτλο «Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή» έχει ως σκοπό τη δημιουργία ενός συνεκτικού πλαισίου για τη βελτίωση της προσαρμοστικής ικανότητας και της κλιματικής ανθεκτικότητας της χώρας και τη διασφάλιση της σταδιακής μετάβασης της χώρας στην κλιματική ουδετερότητα έως το έτος 2050, με τον πλέον περιβαλλοντικά βιώσιμο, κοινωνικά δίκαιο και οικονομικά αποδοτικό τρόπο.

35. https://www.et.gr/api/Download_Small/?fek_pdf=20220100105

Οι θεσπιζόμενες πολιτικές και τα μέτρα για τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής έχουν ως στόχο τη μείωση των εκπομπών και την αύξηση των απορροφήσεων, την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου στους επενδυτές και τους πολίτες, και την ομαλή μετάβαση της οικονομίας και της κοινωνίας στην κλιματική ουδετερότητα.

Ο Εθνικός Κλιματικός Νόμος προβλέπει γενικά και ειδικά («τομεακά») μέτρα για την επίτευξη του στόχου της κλιματικής ουδετερότητας. Τα γενικά μέτρα ενσωματώνονται κάθε φορά στο ΕΣΕΚ, στην ΕΣΠΚΑ και τα ΠεΣΠΚΑ και αφορούν:

1. Τη μεγαλύτερη δυνατή εξοικονόμηση ενέργειας και την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης σε όλους τους τομείς της οικονομίας,
2. Τη μεγαλύτερη δυνατή διείσδυση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας («ΑΠΕ»),
3. Τη σταδιακή εξάλειψη όλων των ορυκτών καυσίμων και την υποκατάστασή τους από ΑΠΕ, μέσω της διασύνδεσης των μη διασυνδεδεμένων νησιών με το ηλεκτρικό δίκτυο της ηπειρωτικής χώρας και της εγκατάστασης συστημάτων ΑΠΕ, καθώς και συστημάτων αποθήκευσης ενέργειας,
4. Τη σταδιακή υποκατάσταση του φυσικού αερίου από ανανεώσιμα αέρια, όπως βιομεθάνιο και πράσινο υδρογόνο, ιδίως στις μεταφορές και τη βιομηχανία,
5. Την προώθηση της ηλεκτροκίνησης,
6. Την προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και της χρήσης μέσων μαζικής μεταφοράς,
7. Τη βελτίωση του ανθρακικού αποτυπώματος κτιρίων και υποδομών,
8. Τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τη διαχείριση των αποβλήτων και την προώθηση της κυκλικής οικονομίας,
9. την αύξηση των απορροφήσεων αερίων του θερμοκηπίου από φυσικά οικοσυστήματα ή μέσω αποθήκευσής τους σε γεωλογικούς σχηματισμούς ή με την επαναχρησιμοποίησή τους,
10. Τη θέσπιση πολιτικών για τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και για τη βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.

5.2.2. Νόμος 4548/2018 - Αναμόρφωση Δικαίου Ανωνύμων Εταιρειών

Ο Νόμος 4548/2018 (ΦΕΚ 104/Α/13-06-2018)³⁶ ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο τον ευρωπαϊκό κανονισμό περί δημοσιοποίησης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών (NFRD). Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της προσθήκης των Άρθρων 151 και 154 στο ένατο τμήμα της νομολογίας. Πιο συγκεκριμένα, αφορά στις εταιρείες δημόσιου συμφέροντος που απασχολούν περισσότερους από 500 εργαζόμενους, οι οποίες πλέον υποχρεούνται να συντάσσουν ετήσιες εκθέσεις σχετικά με τις παραμέτρους που αφορούν σε ζητήματα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και ζητήματα διακυβέρνησης.

5.2.3. Νόμος 4706/2020 - Εταιρική διακυβέρνηση ανωνύμων εταιρειών

Ο Νόμος 4706/2020 (ΦΕΚ 136/Α/17-7-2020)³⁷ με τίτλο «Εταιρική διακυβέρνηση ανωνύμων εταιρειών, σύγχρονη αγορά κεφαλαίου, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2017/828 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, μέτρα προς εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1131 και άλλες διατάξεις» αποσκοπεί στον εκσυγχρονισμό του νομοθετικού πλαισίου για την εταιρική διακυβέρνηση των ανωνύμων εταιρειών. Στο Άρθρο 3, που αφορά στην Πολιτική Καταλληλότητας των Μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, εντάσσονται οι παράμετροι του φύλου και της πολυμορφίας. Προβλέπεται ως κατώτατο όριο το ¼ του συνόλου των μελών του διοικητικού συμβουλίου, για κάθε φύλο. Η προσθήκη αυτή είναι καθοριστικής σημασίας, δεδομένης της υποεκπροσώπησης των γυναικών στα διοικητικά συμβούλια των εισηγμένων εταιρειών, η οποία, πριν τον προαναφερθέν νόμο, αριθμούσε σε 11.3% των θέσεων. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο νόμος έχει αναδρομική ισχύ, και ως έτσι τα διοικητικά συμβούλια που δεν έφταναν το όριο της ποσόστωσης, έπρεπε να προσαρμοστούν, όπως και συνέβη. Ακόμη, ο Ν. 4706/2020, στο Άρθρο 3, αναφέρεται επίσης σε θέσπιση κριτηρίων πολυμορφίας για την επιλογή των μελών των Δ.Σ.

36. https://www.et.gr/api/Download_Small/?fek_pdf=20180100104

37. https://www.et.gr/api/Download_Small/?fek_pdf=20200100136

5.2.4. Εγκύκλιος υπ' αριθ. 62784/06-06-2017 του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης

Στην εν λόγω εγκύκλιο³⁸ διευρύνεται ο αριθμός των εταιρειών που **υποχρεούνται να δημοσιεύουν μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες, με έμφαση αυτή τη φορά στα περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια**. Αυτό ισχύει για κάθε εταιρεία που απασχολεί εργασιακά περισσότερα από 10 άτομα, και έχει είτε καθαρό κύκλο εργασιών μεγαλύτερο των 700.000 ευρώ, ή σύνολο ενεργητικού μεγαλύτερο των 350.000 ευρώ.

5.2.5. Δείκτης ATHEX ESG

Το 2018, το Χρηματιστήριο Αθηνών εντάσσεται στην πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών “Sustainable Stock Exchanges”, η οποία έχει ως σκοπό την παροχή μιας παγκόσμιας πλατφόρμας συνεργασίας μεταξύ των Χρηματιστηρίων και των διεθνών διαμορφωτών πολιτικής, με σκοπό τη βελτίωση της απόδοσης των εταιρειών στα θέματα ESG, και να προωθήσουν τις βιώσιμες επενδύσεις (sustainable investments), όπως επίσης και τη χρηματοδότηση των Στόχων του Ο.Η.Ε. για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη³⁹. Σε αυτό το πλαίσιο προχωρά σε μια σειρά δράσεων, που αποσκοπούν στην αύξηση της ευαισθητοποίησης της ελληνικής κοινής γνώμης και του επιχειρηματικού κόσμου στα θέματα ESG.

Πολύ σημαντική είναι η συνεισφορά του Χρηματιστηρίου Αθηνών, το οποίο το 2019 δημοσίευσε τον πρώτο Οδηγό Δημοσιοποίησης Πληροφοριών ESG. Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο εισαγωγικό σημείωμα, το διεθνές επενδυτικό περιβάλλον, οι νέες κανονιστικές ρυθμίσεις και η public opinion, “μετασχηματίζουν την αντίληψή μας για την εταιρική λογοδοσία” (σελ. 8). Ο οδηγός δεν αφορά μόνο τις εισηγμένες εταιρείες, αλλά όλες τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Πρέπει να σημειωθεί ότι είναι η πρώτη θεσμική προσπάθεια παροχής κατευθυντήριων γραμμών στο θέμα της δημοσιοποίησης πληροφοριών ESG στην Ελλάδα. Ακολουθώντας τις βέλτιστες πρακτικές διεθνώς, παρέχεται αναλυτικός οδηγός για τη δημοσίευση δεδομένων ESG, με ορισμούς, παράθεση κατάλληλου τρόπου μέτρησης, σχετικών πλαισίων και νομοθεσίας, για κάθε ξεχωριστό δείκτη.

Ο δείκτης ATHEX ESG μετουσιώνει σε πράξη το σκεπτικό που αναφέρθηκε παραπάνω. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης “παρακο-

38. ΑΔΑ: 6ΩΙΕ465ΧΙ8-2Α2

39. <https://sseinitiative.org/about/#history>

λουθεί τη χρηματιστηριακή απόδοση των εισηγμένων εταιρειών του Χ.Α. που υιοθετούν και προβάλλουν τις πρακτικές τους σε θέματα περιβάλλοντος, κοινωνίας και εταιρικής διακυβέρνησης (ESG)”⁴⁰. Η λειτουργία του ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2021, με τη συμπερίληψη 35 εταιρειών. Όταν, στο μέλλον, αυξηθεί ο αριθμός των εισηγμένων εταιρειών με επαρκή επίδοση στο δείκτη, τότε οι 60 με τη μεγαλύτερη βαθμολογία θα συμμετέχουν. Για τον υπολογισμό του, χρησιμοποιείται η μεθοδολογία του Οδηγού Δημοσιοποίησης Πληροφοριών ESG.

5.2.6. Ελληνικός Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης

Το Ελληνικό Συμβούλιο Εταιρικής Διακυβέρνησης ιδρύθηκε το 2012, ως αποτέλεσμα της συνεργασίας του Χρηματιστηρίου Αθηνών και του Συνδέσμου Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών (ΣΕΒ). Πλέον, τακτικά μέλη με συμμετοχή στη διοίκηση είναι επίσης η Ελληνική Ένωση Τραπεζών (ΕΕΤ), η Ένωση Θεσμικών Επενδυτών (ΕΘΕ), και η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας (ΕΕ-ΣΥΠ). Σκοπός της ίδρυσής του είναι η παροχή καλύτερης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης από πλευράς επιχειρήσεων, αλλά και την αναβάθμιση του πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα, πέρα από την απλή τήρηση της νομολογίας.

Το 2013 δημοσιεύεται ο πρώτος Ελληνικός Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης, ο οποίος ανανεώθηκε το 2021⁴¹. Στις πρώτες σελίδες παρατίθεται το σκεπτικό που προϋπάρχει της δημοσίευσης του. Σημειώνεται ότι οι προτάσεις του δεν έχουν νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα, προϋποθέτουν όμως την αρχή “συμμόρφωσης ή εξήγησης”, δηλαδή απαιτούν από την εταιρεία είτε τη συμμόρφωση, είτε την επεξήγηση με πειστικό τρόπο των λόγων οπου αυτό δε συνέβη (Ελληνικό Συμβούλιο Εταιρικής Διακυβέρνησης, 2021). Απευθύνεται στις εταιρείες που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, και έχει στόχο να : “θεσπίζει αρχές πέραν του υποχρεωτικού πλαισίου της νομοθεσίας Εταιρικής Διακυβέρνησης και πραγματεύεται εκείνα τα θέματα που είτε α) δεν ρυθμίζονται νομοθετικά, είτε β) ρυθμίζονται, αλλά το ισχύον πλαίσιο επιτρέπει επιλογή ή παρέκκλιση, είτε γ) ρυθμίζονται κατά το ελάχιστο περιεχόμενό τους. Στις περιπτώσεις αυτές, ο Κώδικας είτε συμπληρώνει τις υποχρεωτικές διατάξεις, είτε εισάγει αυστηρότερες αρχές, αντλώντας εμπειρία από τις ευρωπαϊκές και διεθνείς βέλτιστες

40. https://www.athexgroup.gr/el/permalink/-/asset_publisher/contentdispl/content/demiourgia-deikte-esg-apo-to-chrematisterio-athenon

41. [ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ 2021 \(esed.org.gr\)](https://www.esed.org.gr/)

πρακτικές, με γνώμονα πάντα τα χαρακτηριστικά του ελληνικού επιχειρείν και της ελληνικής χρηματιστηριακής αγοράς”.

Ο εν λόγω Κώδικας έχει την ακόλουθη δομή: παραθέτει αυτούσιο τον νόμο 4706/2020 και αφορά το δίκαιο των ανωνύμων εταιρειών, προσθέτοντας, σε κάθε άρθρο για το οποίο αυτό προβλέπεται, οι “ειδικές πρακτικές” που εισάγει ο Κώδικας, και οι οποίες διέπονται από την αρχή της “συμμόρφωσης ή εξήγησης”. Ακόμη, επισημαίνονται ανά άρθρο, οι ρυθμίσεις της Εγκυκλίου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, όσον αφορά την Πολιτική Καταλληλότητας του Διοικητικού Συμβουλίου.

Ο Κώδικας αποτελεί σημαντική πρωτοπορία, καθώς είναι η πρώτη φορά που εισάγεται ρητά η θεματική ESG στο πλαίσιο διοίκησης και λειτουργίας των εισηγμένων εταιρειών υπογραμμίζοντας τη σημασία τους για τη λειτουργία τους, την άντληση κεφαλαίων, και την βελτίωση της αξιοπιστίας τους ως προς τους ξένους επενδυτές.

Στο Άρθρο 2.2.16, επισημαίνεται πως, στα κριτήρια επιλογής των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, πρέπει να συμπεριλαμβάνεται η κατανόηση ζητημάτων που αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνική ευθύνη και τη διακυβέρνηση, με τον όρο ESG να προστίθεται στην παρένθεση στο κλείσιμο της πρότασης. (σελ. 17)

Στο Άρθρο 2.4.10, αναφέρεται πως θα πρέπει το Διοικητικό Συμβούλιο να συνδέσει την αμοιβή των εκτελεστικών μελών με τις επιδόσεις στους δείκτες σχετικούς με θέματα ESG, τα οποία συνδέονται με τη δημιουργία μακροχρόνιας αξίας για τον οργανισμό. (σελ. 22)

Στο πέμπτο μέρος, το οποίο παρατίθεται ως καθοδήγηση για τη σύνταξη των δηλώσεων εταιρικής διακυβέρνησης, προβλέπεται αναφορά στο ουσιώδη (material) θέματα ESG που αφορούν την εταιρεία. (σελ. 45-46)

Επίσης, στην κατάρτιση Πολιτικής Βιωσιμότητας (η οποία προβλέπεται από το νόμο 4706/2020), θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται πως (σελ. 30) :

- i) συνδέεται το εταιρικό συμφέρον και η ανταγωνιστικότητα, με τη βιωσιμότητα της. (5.2)
- ii) η βιωσιμότητα εξαρτάται από την αλληλεπίδραση των δράσεων της με το περιβάλλον - όπως αυτή αποτυπώνεται στους ουσιαστικούς δείκτες ESG - και την ευρύτερη κοινότητα και τα συμφέροντα των βασικών ενδιαφερόμενων μερών, όπως οι ερ-

γαζόμενοι, οι πελάτες, και οι τοπικές κοινότητες, ενδεικτικά. (5.3)

iii) το διοικητικό συμβούλιο φροντίζει για τη γνώση και κατανόηση των συμφερόντων των μερών αυτών (5.4)

5.2.7. Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας

Ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας αποτελεί αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας Sustainable Greece 2020, η οποία προωθεί μέσω μελετών, δράσεων, και κινήσεων, την προώθηση ενός νέου, περισσότερο βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης για την ελληνική οικονομία. Χρησιμοποιεί 20 κριτήρια, τα οποία αφορούν 4 άξονες επίδοσης: κοινωνία, περιβάλλον, διαδικασία διαχείρισης, και στρατηγική (Sustainable Greece 2020, 2015). Όπως και ο Ελληνικός Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης, χρησιμοποιεί την αρχή της "συμμόρφωσης ή εξήγησης", αλλά σε αντίθεση με αυτόν, απευθύνεται σε κάθε ελληνική επιχείρηση, ανεξαρτήτως μεγέθους και παρουσίας στο χρηματιστήριο. Βασίζεται σε διεθνή πρότυπα αναφοράς, και αποσκοπεί στην ενίσχυση της αξίας των ελληνικών εταιρειών, την αύξηση της ελκυστικότητάς τους απέναντι στους διεθνείς επενδυτές, και τη χρήση επικοινωνιακών στρατηγικών για την αύξηση της ενημέρωσης σε θέματα βιωσιμότητας. Οι εταιρείες που ολοκληρώνουν την πιστοποίηση, ανάλογα με το επίπεδο συμμόρφωσης με τα κριτήρια, μπορούν να χρησιμοποιήσουν ειδικά σήματα στην εταιρική τους επικοινωνία.

6 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

6.1. Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης

Στις 2 Μαΐου 2018 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε πρόταση για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο για την περίοδο 2021-2027. Η πρόταση κατέδειξε την αυξημένη φιλοδοξία της Επιτροπής όσον αφορά τις δραστηριότητες που σχετίζονται με το κλίμα και πρότεινε να διατεθεί στις εν λόγω δραστηριότητες το 25% των δαπανών, ύψους 320 δισ. EUR, που θα κινητοποιηθούν μέσω του προϋπολογισμού της ΕΕ⁴².

Ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης θα συμπληρώνει την ουσιαστική συνεισφορά του προϋπολογισμού της ΕΕ μέσω όλων των μέσων που έχουν άμεση σχέση με τη μετάβαση, όπως είναι ιδίως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης («ΕΤΠΑ») και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ («ΕΚΤ+»).

Ο Μηχανισμός θα αποτελείται από τρεις πυλώνες: **1)** ένα Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης που θα υλοποιηθεί στο πλαίσιο της επιμερισμένης διαχείρισης, **2)** ένα ειδικό καθεστώς στο πλαίσιο του InvestEU και **3)** μια δανειακή διευκόλυνση του δημόσιου τομέα από τον όμιλο της ΕΤΕπ για την κινητοποίηση πρόσθετων επενδύσεων στις σχετικές περιφέρειες. Το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα χρησιμοποιηθεί πρωτίστως για την παροχή επιχορηγήσεων· το ειδικό καθεστώς μετάβασης στο πλαίσιο του InvestEU θα προσελκύσει ιδιωτικές επενδύσεις και η εταιρική σχέση με την ΕΤΕπ θα μοχλεύσει δημόσια χρηματοδότηση.

Το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα επικεντρωθεί στην οικονομική διαφοροποίηση των εδαφών που επηρεάζονται περισσότερο από την κλιματική μετάβαση και στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων και την ενεργό ένταξη των εργαζομένων και των ατόμων που αναζητούν εργασία στα εν λόγω εδάφη. Η επιλεξιμότητα των επενδύσεων στο πλαίσιο των άλλων δύο πυλώνων του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης θα είναι ευρύτερη, ώστε να στηρίζονται δραστηριότητες που σχετίζονται με την ενεργειακή μετάβαση. Το ειδικό κα-

42. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0022>

Θεστώς InvestEU θα καλύπτει έργα για υποδομές στον τομέα της ενέργειας και των μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των υποδομών φυσικού αερίου και της τηλεθέρμανσης, καθώς και έργα για την απαλλαγή από τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Στο πλαίσιο της δημόσιας δανειακής διευκόλυνσης μέσω της ΕΤΕπ, θα δοθεί η δυνατότητα στις δημόσιες αρχές να εφαρμόσουν μέτρα για τη διευκόλυνση της μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα. Τα έργα θα ποικίλλουν από υποδομές ενέργειας και μεταφορών έως δίκτυα τηλεθέρμανσης και μέτρα ενεργειακής απόδοσης, συμπεριλαμβανομένης της ανακαίνισης κτιρίων.

Το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα αποτελέσει βασικό εργαλείο για τη στήριξη των εδαφών που επηρεάζονται περισσότερο από τη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα και για την αποφυγή της αύξησης των ανισοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο. Ως εκ τούτου, το Ταμείο θα συσταθεί στο πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή, που αποτελεί το κύριο μέσο πολιτικής της ΕΕ για τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αλλαγών στις περιφέρειες της Ευρώπης και θα έχει κοινούς στόχους με την πολιτική για τη συνοχή στο ειδικό πλαίσιο της μετάβασης προς την ενεργειακή ουδετερότητα. Θα υλοποιηθεί μέσω επιμερισμένης διαχείρισης σε στενή συνεργασία με τις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη. Αυτό θα διασφαλίσει τον ενστερνισμό της στρατηγικής για τη μετάβαση και θα παράσχει τα εργαλεία και τις δομές για ένα αποτελεσματικό πλαίσιο διαχείρισης.

Το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης θα παρέχει στήριξη σε όλα τα κράτη μέλη. Η κατανομή των χρηματοδοτικών του μέσων θα αποτυπώνει την ικανότητα των κρατών μελών να χρηματοδοτήσουν τις απαραίτητες επενδύσεις, ώστε να αντεπεξέλθουν στη μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα.

Ως εκ τούτου, στη μέθοδο κατανομής θα ληφθεί υπόψη η κλίμακα της πρόκλησης που παρουσιάζει η μετάβαση για τις περιφέρειες με την υψηλότερη ένταση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (μέσω των αντίστοιχων βιομηχανικών εκπομπών CO₂), καθώς και οι κοινωνικές προκλήσεις που θα προκύψουν λόγω της ενδεχόμενης απώλειας θέσεων εργασίας στη βιομηχανία, στην εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη και την παραγωγή τύρφης και πετρελαιούχου σχιστόλιθου. Η μέθοδος θα λαμβάνει επίσης υπόψη το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης των κρατών μελών και τη σχετική επενδυτική ικανότητα.

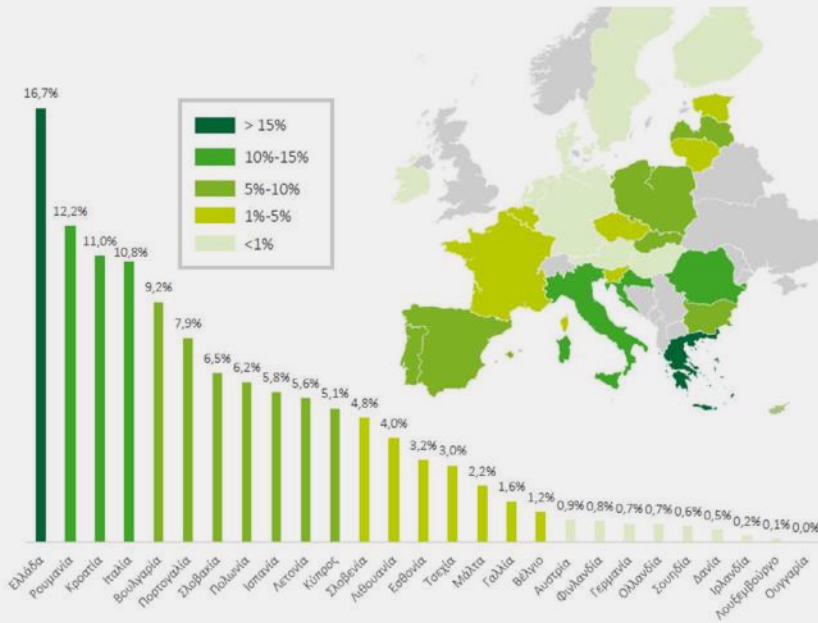
6.2. Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) σχεδιάστηκε ως το κύριο εργαλείο αναπτυξιακής πολιτικής της ελληνικής οικονομίας, με σκοπό την αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την αύξηση της απασχόλησης και την προώθηση δράσεων που θα ενισχύσουν και θα στηρίξουν την κοινωνική συνοχή. Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων χρηματοδοτεί την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, επιδοτεί την επέκταση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της οικονομίας και στηρίζει τον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροπρόθεσμη βάση με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα τόσο στην παραγωγή όσο και στην απασχόληση. Βασικός στόχος του ΠΔΕ είναι η διανομή προκαθορισμένων πόρων με στόχο την επίτευξη του μέγιστου δυνατού αναπτυξιακού αποτυπώματος για την ελληνική οικονομία και κοινωνία. Το ΠΔΕ έχει οριστεί σε 11,6 δισ. ευρώ συνολικά, συμπεριλαμβανομένου ποσού 3,2 δισ. ευρώ για την υλοποίηση έργων που θα χρηματοδοτηθούν από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), το οποίο καλύπτεται από το εθνικό μέρος του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων. Με βάση τη ΜΔΣ (Μεσοπρόθεσμη Δημοσιονομική Στρατηγική) 2022-2025, αναμένεται να προϋπολογιστούν 21 δισ. ευρώ για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων 2023-2025.

6.3. Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Fund - RRF)

Το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Fund - RRF) δημιουργήθηκε για να αντιμετωπίσει την κρίση του COVID-19 και να υποστηρίξει τη μετάβαση σε μια πράσινη και ψηφιακή οικονομία. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας ανταποκρίνεται στην επείγουσα ανάγκη προώθησης μιας ισχυρής ανάκαμψης και προετοιμασίας της Ελλάδας για το μέλλον. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις στο σχέδιο θα βοηθήσουν την Ελλάδα να γίνει πιο βιώσιμη, ανθεκτική και καλύτερα προετοιμασμένη για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης. Για το σκοπό αυτό, το σχέδιο αποτελείται από 106 επενδυτικά μέτρα και 68 μεταρρυθμίσεις. Το σχέδιο αποσκοπεί στην απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές της ελληνικής οικονομίας, τον εκσυγχρονισμό και την ψηφιοποίηση της δημόσιας διοίκησης, μεταξύ άλλων με τη βελτίωση της φορολογικής διοίκησης και των συστημάτων δικαιοσύνης και την αναβάθμιση του εθνικού συστήματος υγείας και εκπαίδευση

Τα μέτρα θα υποστηριχθούν από 17,77 δισ. ευρώ σε επιχορηγήσεις και 12,73 δισ. ευρώ σε δάνεια περίπου 16% του εθνικού ΑΕΠ. Το 37,5% του σχεδίου θα υποστηρίξει τους κλιματικούς στόχους και το 23,3% του σχεδίου θα προωθήσει την ψηφιακή μετάβαση. Το 70% των πόρων RRF αφορά δεσμεύσεις για το 2021 και το 2022 και το 30% των πόρων το 2023.

© 2022 Deloitte Business Solutions S.A. All rights reserved.

Εικόνα 3: Κατανομή κεφαλαίων μεταξύ κρατών-μελών

- **2,7 δισ. ευρώ** από το Ταμείο Ανάκαμψης κατευθύνονται προς τις επιχειρήσεις για χρηματοδότηση επιλέξιμων επιχειρηματικών σχεδίων και επενδύσεων, μέσω της μορφής τραπεζικού δανεισμού, σε τομείς συνδεδεμένους, μεταξύ άλλων, με την «πράσινη και αειφόρο» ανάπτυξη.
- **Άνω των 10 δισ. ευρώ** είναι, μέχρι στιγμής, ο συνολικός προϋπολογισμός των έργων που έχουν ενταχθεί στο Ταμείο Ανάκαμψης, περιλαμβανομένων και των ιδιωτικών επενδύσεων που ανήκουν, μεταξύ άλλων, και στον πυλώνα της «πράσινης μετάβασης».

6.4. Νέος Αναπτυξιακός Νόμος

Ο νέος νόμος περί κινήτρων επενδύσεων (4887/2022) αποτελεί καταστατικό πλαίσιο για τη σύσταση Σχεδίων Ενίσχυσης Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Το πεδίο εφαρμογής του νέου επενδυτικού νόμου είναι η προώθηση βασικών κινήτρων για την επίτευξη οικονομικών κλίμακας, καινοτόμες επενδύσεις, νέα επιχειρηματικότητα, ενίσχυση της απασχόλησης με εξειδικευμένο προσωπικό, ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της χώρας, περαιτέρω ενίσχυση του τουρισμού και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η καθιέρωση καμβά κρατικών ενισχύσεων για επενδυτικά σχέδια περιλαμβάνει **ψηφιακό και τεχνολογικό επιχειρηματικό μετασχηματισμό**, πράσινη μετάβαση - περιβαλλοντική αναβάθμιση επιχειρήσεων, καινοτόμες επιχειρήσεις και νέες τεχνολογίες «Industry 4.0», ρομποτική και τεχνητή νοημοσύνη, μεταβατικό καθεστώς δίκαιης ανάπτυξης, έρευνα και εφαρμοσμένη καινοτομία, αγροδιατροφική-πρωτογενή παραγωγή και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων-αλιεία και υδατοκαλλιέργεια, μεταποίηση-εφοδιαστική αλυσίδα, επιχειρηματική εξωστρέφεια, στήριξη τουριστικών επενδύσεων, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, μεγάλες επενδύσεις, ευρωπαϊκή αλυσίδα αξίας και επιχειρηματικότητα 360°.

6.5. Στρατηγικός Αναπτυξιακός Νόμος

Ως συμπλήρωμα του νέου Αναπτυξιακού Νόμου 4887/2022 έρχεται να ενισχύσει τη χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας ο νέος Στρατηγικός Αναπτυξιακός Νόμος (ΣΑΝ) 4864/2021. Το νέο πλαίσιο αναπτυξιακής στρατηγικής αντικαθιστά ενσωματώνοντας σε μία οδηγία τις προηγούμενες προσπάθειες που έγιναν όπως οι Νόμοι 3894/2010, 3986/2011 και 4608/2019. Ο ΣΑΝ είναι ευθυγραμμισμένος με τους υπ' αριθμόν 8, 9, 10, 13, 14 και 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ και στοχεύει να βελτιώσει το επιχειρηματικό περιβάλλον, απλοποιώντας το νομικό πλαίσιο και εφαρμόζοντας διαδικασίες και στρατηγικές για του επενδυτές, οι οποίες θα οδηγήσουν στην ανθεκτικότητα, ανταγωνιστικότητα, καινοτομία και εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας. Οι στρατηγικές επενδύσεις είναι υψίστης σημασίας για την εθνική, περιφερειακή ή τοπική οικονομία, διότι μπορούν να τονώσουν την απασχόληση, να τονώσουν την οικονομική ανάπτυξη και να προωθήσουν την περιβαλλοντική βιωσιμότητα σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, της κοινωνικής ισότητας και μιας κυκλικής οικονομίας.

Οι στρατηγικές επενδύσεις χωρίζονται σε κατηγορίες ανάλογα με τον προϋπολογισμό τους, τις νέες μόνιμες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται, τα κίνητρα που παρέχονται και το είδος της οικονομικής δραστηριότητας. Ειδικότερα, οι επενδύσεις χωρίζονται σε Στρατηγικές Επενδύσεις 1, για πάνω από 40 εκατ. ευρώ, Στρατηγικές Επενδύσεις 2, για πάνω από 20 εκατ. ευρώ, Εμβληματικές Επενδύσεις, Στρατηγικές Επενδύσεις για Ταχείες Αδειοδοτήσεις για πάνω από 10 εκατ. ευρώ και Αυτόματες Στρατηγικές Επενδύσεις για πάνω από 10 εκατ. ευρώ.

Άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία – άμεσα ή έμμεσα- είναι οι **Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ)** καθώς και αρκετά προγράμματα της **Ελληνικής Αναπτυξιακής Τράπεζας** (Hellenic Development Bank), τα περισσότερα από τα νέα σχήματα της οποίας ενσωματώνουν επιπλέον οφέλη από την επιτυχή ολοκλήρωση επιλεγμένων κριτηρίων ESG.

7 ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΩΣ ΚΑΤΑΛΥΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ESG & Digital Transformation

Σε αυτό το κεφάλαιο θα διερευνήσουμε πως ο ψηφιακός μετασχηματισμός και οι τεχνολογίες αιχμής μπορούν να δράσουν ως καταλύτης σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης αλλά και να διαμορφώσουν πιο αποδοτικούς και ουσιαστικούς τρόπους παρακολούθησης και καταγραφής ESG δεικτών. Θα εστιάσουμε σε αυτό που διεθνώς ονομάζεται **«Drive the ESG Agenda by using Digital Technologies»**.

Σε αυτό το πλαίσιο επίσης, έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον και η αντίστροφη διάσταση, όπου ο τεχνολογικός κλάδος χρειάζεται και ενσωματώνει πλέον τα **ESG** και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης στον πυρήνα της δραστηριότητάς του έτσι ώστε να γίνει πιο αποδοτικός, πιο ανθεκτικός και να δημιουργεί αξία σε ζητήματα κοινωνικά αλλά και περιβαλλοντικά.

Την τελευταία δεκαετία η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και η δημιουργία λύσεων και εργαλείων έχουν φέρει απτές αλλαγές σε κάθε πτυχή της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ταυτόχρονα, την ίδια δεκαετία η κλιματική αλλαγή έχει επιταχυνθεί με πρωτοφανή ρυθμό, με τις επιπτώσεις της να διαμορφώνουν νέες συνθήκες σε παγκόσμιο επίπεδο. Σε αυτή λοιπόν τη δεκαετία της τεχνολογίας και της κλιματικής αλλαγής, διαφαίνεται πως για να ανταποκριθούμε στις προκλήσεις που φέρνει αυτό το πλαίσιο πρέπει να διαμορφώσουμε βιώσιμες, αποδοτικές, ευέλικτες, αποτελεσματικές και ανθεκτικές στρατηγικές είτε μιλάμε για πολιτικές είτε μιλάμε για επιχειρήσεις.

Τόσο η βιώσιμη ανάπτυξη όσο και ο ψηφιακός μετασχηματισμός είναι αρκετά ψηλά στην προτεραιότητα κρατών και επιχειρήσεων. Και αν στη λογική αυτή, η βιώσιμη ανάπτυξη χρειάζεται την τεχνολογία για την επίτευξη των στόχων της, οφείλουμε να παραδεχτούμε πως και η τεχνολογία πρέπει να ενσωματώσει τις αξίες της βιωσιμότητας στη δική της ανάπτυξη για να γίνει ακόμα πιο αποδοτική κυρίως σε επίπεδο οφέλους.

Με βάση όσα αποτυπώσαμε στο παρόν αφιέρωμα, φαίνεται πως η πορεία προς τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι κατά κάποιο τρόπο «χαραγμένη» μέσα από στρατηγικούς στόχους και ορόσημα. Παράλληλα, για την έγκυρη και έγκαιρη επίτευξη των στόχων χρειάζεται και ένας σαφής και μετρήσιμος «οδικός χάρτης».

Ο Πίτερ Ντρούκερ, μία εμβληματική μορφή στην ιστορία του management είχε πεί πριν χρόνια – και όταν δεν υπήρχε ακόμα η δυνατότητα των σημερινών εργαλείων και ψηφιακών τεχνολογιών – πώς μπορείς να διαχειριστείς (αποτελεσματικά) μόνο αυτό που μπορείς να μετρήσεις. Σήμερα είναι εμφανές πως για να μειώσεις ή να βελτιώσεις κάτι συστηματικά και αποδοτικά, οφείλεις να το παρακολουθείς, να το μετράς και να αναλύσεις τα διαθέσιμα γι' αυτό δεδομένα. Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο δημιουργείς αξία, αλλά αξιοποιείς τις διαδικασίες και την πληροφορία με στόχο να βελτιώνεσαι και να προσαρμόζεσαι διαρκώς. Και φυσικά τα διαθέσιμα τεχνολογικά μέσα και εργαλεία αποτελούν καταλύτη ώστε η διαδικασία αυτή να γίνει πιο αποτελεσματική και πιο αποδοτική τόσο σε επίπεδο εταιριών όσο και σε επίπεδο κρατών.

Σε ένα βήμα επιπλέον από αυτό, ας σκεφτούμε πόσο μεγαλύτερη αξία έρχεται όταν τα δεδομένα των πολλών συνδυάζονται στο πλαίσιο ενός οικοσυστήματος (integration).

Καθώς τα κριτήρια ESG, όπως αναλύθηκε, είναι ένας τρόπος να αξιολογούνται οι επιπτώσεις των δραστηριοτήτων και των λειτουργιών των επιχειρήσεων στην κοινωνία και το περιβάλλον, γίνεται αντιληπτό άμεσα πως μαζί με τον ψηφιακό μετασχηματισμό, μια επιχείρηση μπορεί όχι μόνο να λειτουργεί ταχύτερα και πιο αποτελεσματικά, αλλά μπορεί επίσης να αλλάξει την αντίληψη για το πώς επιλύει προβλήματα και διαμορφώνει λύσεις.

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ YARA INTERNATIONAL

Η βιωσιμότητα παρουσιάζει ευκαιρίες τόσο για ανάπτυξη όσο και για μείωση του κόστους, θέτοντας υπό νέο πρίσμα την ανάγκη μείωσης των αποτυπωμάτων άνθρακα ή συμμόρφωσης με τους κοινωνικούς κανονισμούς ή τους κανονισμούς διακυβέρνησης. Αυτές οι ευκαιρίες μπορεί να περιλαμβάνουν τη διακοπή της βασικής δραστηριότητας μιας εταιρείας, προσφέροντας εναλλακτικές λύσεις χαμηλών εκπομπών άνθρακα ή δημιουργώντας νέα προϊόντα και υπηρεσίες που διευρύνουν την προσβασιμότητα. Για παράδειγμα, η Νορβηγική εταιρεία φυτικής διατροφής Yara International, η οποία ιδρύθηκε το 1905 ως ο πρώτος παραγωγός ορυκτών αζωτούχων λιπασμάτων στον κόσμο, προσφέρει σήμερα ένα χαρτοφυλάκιο ψηφιακών γεωργικών λύσεων που επιτρέπουν στους αγρότες να μεγιστοποιήσουν την απόδοση και την ποιότητα των σοδειών τους μειώνοντας παράλληλα τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Όπως λέει ο Διευθύνων Σύμβουλος της εταιρείας, «Τις τελευταίες δεκαετίες, η Yara μετατράπηκε από κάτοχος περιουσιακών στοιχείων και παραγωγός λιπασμάτων σε πλήρη πάροχο λύσεων, τόσο για αγρότες όσο και για εταιρείες τροφίμων. «Μετασχηματιζόμαστε έτσι ώστε να παράγουμε περισσότερο αξία παρά μέγεθος».

7.1. Interesting case studies / best practices

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός μπορεί να υποστηρίξει την εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης και των δεικτών ESG και να συμβάλει σε ένα πιο βιώσιμο μέλλον. Οι πρακτικές που περιγράφονται ενδεικτικά παρέχουν τη βάση για την ανάπτυξη ψηφιακών λύσεων που έχουν σχεδιαστεί για να ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες προκλήσεις βιωσιμότητας που αντιμετωπίζουν διαφορετικές κοινότητες και οργανισμοί.

Υπάρχουν πολλές διεθνείς καλές πρακτικές για την ενσωμάτωση του ψηφιακού μετασχηματισμού και της βιώσιμης ανάπτυξης, μερικά ενδεικτικά παραδείγματα των οποίων αποτυπώνονται στη συνέχεια και επικεντρώνονται κυρίως σε τρόπο με τους οποίους **ο δημόσιος τομέας μπορεί να προωθήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού.**

7.1.1. Green IT Denmark

Το Green IT Denmark⁴³ είναι ένα έργο που στοχεύει στην **προώθηση του βιώσιμου ψηφιακού μετασχηματισμού στη Δανία**. Το έργο είναι μια συνεργασία μεταξύ του Δανικού Υπουργείου Κλίματος, Ενέργειας και Υπηρεσιών κοινής ωφελείας και της

43. https://www.apc.org/sites/default/files/Action_Plan_for_Green_IT_in_Denmark.pdf

βιομηχανίας πληροφορικής της Δανίας⁴⁴. Βασίζεται στην πεποίθηση ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες και οι βιώσιμες πρακτικές δεν αλληλοαποκλείονται, αλλά μάλλον μπορούν να χρησιμοποιηθούν μαζί για την επίτευξη πιο βιώσιμων αποτελεσμάτων.

Η Green IT Denmark παρέχει μια σειρά από υπηρεσίες και πόρους σε επιχειρήσεις και δημόσιους οργανισμούς στη Δανία για να τους βοηθήσει να μειώσουν το αποτύπωμα άνθρακα και να αυξήσουν την ενεργειακή τους απόδοση μέσω της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών. Το έργο προωθεί επίσης την κυκλική οικονομία και τις βιώσιμες πρακτικές προμηθειών και εργάζεται για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις δυνατότητες των ψηφιακών λύσεων για την υποστήριξη της επίτευξης των ΣΒΑ.

Το έργο έχει αναπτύξει ένα σύνολο κριτηρίων Green IT για να βοηθήσει τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς να αξιολογήσουν και να βελτιώσουν τις πρακτικές βιωσιμότητας τους. Αυτά τα κριτήρια καλύπτουν τομείς όπως η ενεργειακή απόδοση, η κυκλική οικονομία και οι βιώσιμες προμήθειες.

Το σχέδιο δράσης για την πράσινη πληροφορική στη Δανία περιγράφει οκτώ βασικές πρωτοβουλίες:

- **Ενεργειακά αποδοτικά κέντρα δεδομένων:** Η Δανία στοχεύει να βελτιώσει την ενεργειακή απόδοση των κέντρων δεδομένων μέσω βέλτιστων πρακτικών, κατευθυντήριων γραμμών και κινήτρων. Στόχος είναι η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών άνθρακα που σχετίζονται με τα κέντρα δεδομένων.
- **Λύσεις έξυπνου δικτύου:** Η ανάπτυξη λύσεων έξυπνου δικτύου, συμπεριλαμβανομένης της ανταπόκρισης στη ζήτηση και της δυναμικής τιμολόγησης, μπορεί να μειώσει την κατανάλωση ενέργειας και να προωθήσει τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- **Πράσινες προμήθειες:** Οι πολιτικές κρατικών προμηθειών μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την προώθηση της αγοράς ενεργειακά αποδοτικού και φιλικού προς το περιβάλλον εξοπλισμού πληροφορικής.
- **Ανάπτυξη πράσινων λογισμικών:** Η ανάπτυξη ενεργειακά αποδοτικού λογισμικού μπορεί να μειώσει την κατανάλωση ενέργειας και τις εκπομπές άνθρακα από δραστηριότητες πληροφορικής.

44. <https://denmark.dk/innovation-and-design/sustainability>

- **Πράσινο cloud computing:** Το cloud computing μπορεί να βελτιώσει την ενεργειακή απόδοση χρησιμοποιώντας κοινή υποδομή, μειώνοντας την ανάγκη για μεμονωμένους οργανισμούς να διατηρούν τους δικούς τους διακομιστές και κέντρα δεδομένων.
- **Πράσινη εκπαίδευση και κατάρτιση πληροφορικής:** Τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης μπορούν να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση για θέματα βιωσιμότητας στον τομέα της πληροφορικής και να προωθήσουν την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών.
- **Αξιολόγηση κύκλου ζωής και οικολογικός σχεδιασμός:** Μια προσέγγιση κύκλου ζωής στο σχεδιασμό και την αξιολόγηση του προϊόντος μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό ευκαιριών για τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε κάθε στάδιο της ζωής του προϊόντος.
- **Εκτεταμένη ευθύνη παραγωγού:** Οι πολιτικές εκτεταμένης ευθύνης παραγωγού μπορούν να παρακινήσουν τους κατασκευαστές να σχεδιάσουν προϊόντα που είναι πιο ενεργειακά αποδοτικά και φιλικά προς το περιβάλλον και να αναλάβουν την ευθύνη για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των προϊόντων τους καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους.

7.1.2. Εσθονικό σύστημα ανταλλαγής δεδομένων X-Road

Είναι η ραχοκοκαλιά του e-Estonia και ξεκίνησε από την κυβέρνηση της Εσθονίας για να επιτρέψει την ασφαλή ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ κυβερνητικών οργανισμών. Η πρώτη έκδοση αναπτύχθηκε από την Cybernetica⁴⁵ και κυκλοφόρησε το 2001.

Έχει επιτρέψει να αυξηθεί το βάθος της συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων οργανισμών και να μειώσει εκθετικά την εργασία με χαρτί, έτσι ώστε οι δημόσιοι υπάλληλοι να μπορούν να επικεντρωθούν σε εργασίες που απαιτούν ανθρώπινη αλληλεπίδραση

Οι πλατφόρμες είναι το κλειδί για την επιτυχή παράδοση μιας πληθώρας εκπαιδεύσεων και ασκήσεων για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο που απευθύνονται σε απλούς χρήστες, τεχνικούς ανταποκριτές και στην κορυφή της στρατηγικής ηγεσίας.

45. [X-Road as created by Cybernetica | Cybernetica](#)

7.1.3. Πράσινη Νέα Συμφωνία της Νέας Υόρκης

Το Green New Deal⁴⁶ της πόλης της Νέας Υόρκης είναι ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, της κοινωνικής ανισότητας και των οικονομικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η πόλη. Το σχέδιο ανακοινώθηκε το 2019 και στοχεύει στην επίτευξη ουδετερότητας άνθρακα έως το 2050.

Η Πράσινη Νέα Συμφωνία περιλαμβάνει επίσης αρκετές πρωτοβουλίες που επικεντρώνονται στη δικαιοσύνη, όπως η επένδυση σε δημόσια στέγαση και η προστασία των ευάλωτων κοινοτήτων από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Το σχέδιο θεωρείται πρότυπο για άλλες πόλεις στις ΗΠΑ και σε όλο τον κόσμο.

Το Green New Deal περιλαμβάνει πολλές βασικές πρωτοβουλίες, όπως:

- Μετασκευή δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων για ενεργειακή απόδοση: Το σχέδιο στοχεύει να εξοπλίσει όλα τα δημόσια κτίρια με ενεργειακά αποδοτικά συστήματα και να θέσει όρια εκπομπών άνθρακα για ιδιωτικά κτίρια. Οι ιδιοκτήτες κτιρίων θα κληθούν να τηρήσουν αυτά τα όρια διαφορετικά θα αντιμετωπίσουν πρόστιμα.
- Επέκταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: Το σχέδιο στοχεύει στην εγκατάσταση δυναμικότητας ανανεώσιμων πηγών ενέργειας 1 gigawatt έως το 2030, συμπεριλαμβανομένων ηλιακών συλλεκτών σε δημόσια κτίρια και υπεράκτιες ανεμογεννήτριες.
- Σταδιακή κατάργηση των ορυκτών καυσίμων: Το σχέδιο περιλαμβάνει δέσμευση για σταδιακή κατάργηση της χρήσης ορυκτών καυσίμων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας της πόλης έως το 2040 και τη μετάβαση όλων των οχημάτων ιδιοκτησίας της πόλης στην ηλεκτρική ενέργεια έως το 2040.
- Βελτίωση των δημόσιων συγκοινωνιών: Το σχέδιο στοχεύει στη βελτίωση και επέκταση των επιλογών δημόσιων συγκοινωνιών, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης του αριθμού των ηλεκτρικών λεωφορείων και της επένδυσης σε ποδηλατόδρομους και υποδομές πεζών.
- Δημιουργία πράσινων θέσεων εργασίας: Το σχέδιο περιλαμβάνει δέσμευση για τη δημιουργία 100.000 πράσινων θέσεων ερ-

46. <https://www.nyc.gov/office-of-the-mayor/news/2019-19/action-global-warming-nyc-s-green-new-deal>

γασίας, ιδιαίτερα σε κοινότητες που ήταν ιστορικά περιθωριοποιημένες.

Οι πολιτικές της Πράσινης Νέας Συμφωνίας διατυπώνονται στο “OneNYC 2050: Building a Strong and Fair City⁴⁷», ένα νέο, ολοκληρωμένο σχέδιο για την προετοιμασία της πόλης για την αντιμετώπιση των προκλήσεων του μέλλοντος.

7.1.4. Κώδικας Πράσινων Προτύπων Δόμησης της Καλιφόρνια

Η Καλιφόρνια υπήρξε ηγέτης στην προώθηση βιώσιμων κτιριακών πρακτικών και ο Κώδικας Πράσινων Προτύπων Δόμησης^{48,49} είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο ο δημόσιος τομέας μπορεί να προωθήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού. Ο κώδικας θέτει πρότυπα για το σχεδιασμό και την κατασκευή νέων κτιρίων και τις ανακαινίσεις, με στόχο τη μείωση της χρήσης ενέργειας και νερού, την ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και τη βελτίωση της ποιότητας του εσωτερικού αέρα.

Ο κώδικας απαιτεί όλα τα νέα κτίρια και οι ανακαινίσεις να πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις ενεργειακής απόδοσης και περιλαμβάνει επίσης απαιτήσεις για εξοικονόμηση νερού, μείωση των απορριμμάτων και χρήση βιώσιμων υλικών. Η Επιτροπή Ενέργειας της Καλιφόρνια παρέχει εργαλεία και πόρους για να βοηθήσει τους κατασκευαστές και τους προγραμματιστές να πληρούν τα πρότυπα, συμπεριλαμβανομένου ενός διαδικτυακού προγράμματος λογισμικού συμμόρφωσης.

Ο Κώδικας Πράσινων Προτύπων Δόμησης βοήθησε στην προώθηση της βιώσιμης αστικοποίησης και στη στήριξη της μετάβασης σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Συνέβαλε επίσης στη βελτίωση της δημόσιας υγείας προωθώντας τη χρήση μη τοξικών οικοδομικών υλικών και βελτιώνοντας την ποιότητα του αέρα σε εσωτερικούς χώρους. Ο κώδικας της Καλιφόρνια είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα για το πώς οι στοχευμένες ενέργειες του δημόσιου τομέα μπορούν να προωθήσουν τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού.

47. <https://onenyc.cityofnewyork.us/>

48. <https://calgreenenergyservices.com/knowledge-center/calgreen-code/>

49. <https://up.codes/viewer/california/ca-green-code-2022>

7.1.5. Green Deal Circular Buildings - Ολλανδία

Στην Ολλανδία, η κυβέρνηση έχει εφαρμόσει το πρόγραμμα "Green Deal Circular Buildings"⁵⁰, το οποίο στοχεύει να καταστήσει το κτιριακό απόθεμα της χώρας πιο βιώσιμο και κυκλικό. Το πρόγραμμα χρησιμοποιεί μια σειρά ψηφιακών εργαλείων για να βοηθήσει τους ιδιοκτήτες και τους διαχειριστές κτιρίων να εντοπίσουν ευκαιρίες για βελτίωση, να παρακολουθήσουν την πρόοδο και να συνδεθούν με συνεργάτες που μπορούν να τους βοηθήσουν να εφαρμόσουν βιώσιμες πρακτικές κατασκευής. Για παράδειγμα, το πρόγραμμα περιλαμβάνει ένα διαδικτυακό εργαλείο που ονομάζεται „Materialenbank“, το οποίο βοηθά τους ιδιοκτήτες κτιρίων να βρουν και να επαναχρησιμοποιήσουν υλικά από άλλα κτίρια που κατεδαφίζονται ή ανακαινίζονται.

Internet of Things (IoT): Τα συστήματα IoT μπορούν να χρησιμοποιηθούν για έξυπνη διαχείριση ενέργειας, εξοικονόμηση νερού, διαχείριση απορριμμάτων και παρακολούθηση της ποιότητας του αέρα.

Τεχνητή Νοημοσύνη (AI): Η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη βελτιστοποίηση των συστημάτων μεταφορών, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, την πρόβλεψη φυσικών καταστροφών αλλά και την ανάλυση διαθέσιμων δεδομένων.

Blockchain: Το blockchain μπορεί να χρησιμοποιηθεί για διαφανείς αλυσίδες εφοδιασμού, αποκεντρωμένα ενεργειακά δίκτυα και εμπορία πιστώσεων άνθρακα.

3D Printing: Η τρισδιάστατη εκτύπωση - μπορεί να βοηθήσει στη μείωση των απορριμμάτων και στη βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων στις διαδικασίες παραγωγής.

Εικονική και επαυξημένη πραγματικότητα (AR): Μπορεί να βοηθήσει στην παροχή καθηλωτικών και βιωματικών εμπειριών μάθησης για εκστρατείες εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης.

Αυτόνομα συστήματα: Τα αυτόνομα συστήματα, όπως τα drones και τα αυτόνομα οχήματα, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση καταστροφών, τη βελτιστοποίηση των μεταφορών και τη γεωργία ακριβείας.

Πρωτοβουλίες για έξυπνες πόλεις: Πολλές πόλεις σε όλο τον κόσμο αξιοποιούν τις ψηφιακές τεχνολογίες για να βελτιώσουν τη βιωσιμότητά τους, μέσω πρωτοβουλιών όπως τα έξυπνα συστή-

50. <https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/nl-branding-circular-buildings.-f.pdf>

ματα διαχείρισης ενέργειας, οι λύσεις ψηφιακής κινητικότητας και ο πολεοδομικός σχεδιασμός βάσει δεδομένων για να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις, να μειώσουν την κατανάλωση ενέργειας και να προωθήσουν τις βιώσιμες μεταφορές. Για παράδειγμα, το Άμστερνταμ στην Ολλανδία έχει εφαρμόσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική έξυπνων πόλεων που περιλαμβάνει την ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, ευφυών συστημάτων μεταφορών και έξυπνου δικτύου.

Υπηρεσίες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης: Πολλές χώρες χρησιμοποιούν ψηφιακές τεχνολογίες για να βελτιώσουν την παροχή δημόσιων υπηρεσιών και να αυξήσουν τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της κυβέρνησης. Για παράδειγμα, η Εσθονία έχει εφαρμόσει ένα εξαιρετικά επιτυχημένο σύστημα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που παρέχει στους πολίτες εύκολη πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα διαδικτυακών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της ψηφοφορίας, των υπηρεσιών υγείας και των φορολογικών δηλώσεων.

Διαχείριση ηλεκτρονικών αποβλήτων: Χρησιμοποιούνται ψηφιακές λύσεις για τη διαχείριση και την ανακύκλωση ηλεκτρονικών απορριμμάτων, μειώνοντας τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των απορριπτόμενων ηλεκτρονικών συσκευών.

Ψηφιακή ένταξη και αναβάθμιση δεξιοτήτων: Σε ορισμένες χώρες, οι κυβερνήσεις και οι οργανισμοί εργάζονται για να γεφυρώσουν το ψηφιακό χάσμα παρέχοντας πρόσβαση στην τεχνολογία και εκπαίδευση ψηφιακών δεξιοτήτων σε περιθωριοποιημένες κοινότητες. Αυτό βοηθά να διασφαλιστεί ότι όλοι έχουν ίση πρόσβαση στα οφέλη του ψηφιακού μετασχηματισμού και μπορούν να συμμετέχουν στην ψηφιακή οικονομία.

Κυκλική οικονομία: Οι ψηφιακές τεχνολογίες βοηθούν τις επιχειρήσεις να μεταβούν σε πιο κυκλικά επιχειρηματικά μοντέλα, όπου μειώνονται τα απόβλητα και επαναχρησιμοποιούνται οι πόροι. Για παράδειγμα, οι ψηφιακές πλατφόρμες χρησιμοποιούνται για τη σύνδεση των παραγωγών με τους αγοραστές δευτερογενών πρώτων υλών και για την υποστήριξη της κοινής χρήσης αγαθών και υπηρεσιών.

Μετάβαση στην καθαρή ενέργεια: Πολλές χώρες χρησιμοποιούν ψηφιακές λύσεις για να υποστηρίξουν τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια, όπως έξυπνα δίκτυα και ψηφιακές πλατφόρμες για τη διαχείριση ενέργειας. Αυτό βοηθά στη μείωση των εκπομπών, στην αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και στην προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: Οι ψηφιακές τεχνολογίες χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της επεκτασιμότητας των συστημάτων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μέσω καινοτομιών όπως τα έξυπνα συστήματα διαχείρισης ενέργειας και οι ψηφιακές πλατφόρμες για ανταλλαγή ενέργειας από ομότιμους.

Δράση για το κλίμα: Οι ψηφιακές τεχνολογίες χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη της υλοποίησης πρωτοβουλιών δράσης για το κλίμα, μέσω πρωτοβουλιών όπως η παρακολούθηση και η αναφορά αποτυπώματος άνθρακα και η ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών χαμηλών εκπομπών άνθρακα.

Βιώσιμες αλυσίδες εφοδιασμού: Οι ψηφιακές τεχνολογίες χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση της βιωσιμότητας των αλυσίδων εφοδιασμού, μέσω πρωτοβουλιών όπως τα συστήματα ικνηλασιμότητας, για την παρακολούθηση και τη διαχείριση των αλυσίδων εφοδιασμού τους, διασφαλίζοντας ότι είναι βιώσιμες και απαλλαγμένες από παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιβαλλοντική υποβάθμιση

Βιώσιμες προμήθειες: Ορισμένοι οργανισμοί εφαρμόζουν βιώσιμες πρακτικές προμηθειών, χρησιμοποιώντας ψηφιακά εργαλεία για την παρακολούθηση και τη μέτρηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των αγορών τους. Αυτό βοηθά στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των δραστηριοτήτων τους και στη στήριξη της μετάβασης σε ένα πιο βιώσιμο μέλλον.

Ανθεκτικές Υποδομές: Οι ψηφιακές τεχνολογίες συμβάλλουν στη βελτίωση της ανθεκτικότητας των υποδομών έναντι των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Για παράδειγμα, τα ψηφιακά συστήματα πρόβλεψης πλημμυρών και έγκαιρης προειδοποίησης συμβάλλουν στη μείωση του κινδύνου ζημιών από φυσικές καταστροφές.

Ψηφιακή Οικονομία: Η ψηφιακή χρηματοδότηση μπορεί να διαδραματίσει ρόλο στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης παρέχοντας πρόσβαση σε χρηματοοικονομικές υπηρεσίες σε άτομα που προηγουμένως είχαν αποκλειστεί και υποστηρίζοντας βιώσιμες επενδύσεις και χρηματοδότηση

Βιώσιμη γεωργία: Οι ψηφιακές τεχνολογίες χρησιμοποιούνται για την υποστήριξη της βιώσιμης γεωργίας, συμπεριλαμβανομένης της γεωργίας ακριβείας, των ψηφιακών συστημάτων παρακολούθησης και ελέγχου και της χρήσης drones για τη διαχείριση των καλλιεργειών.

Περιβαλλοντική παρακολούθηση: Οι ψηφιακές τεχνολογίες χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση και τη διαχείριση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης αισθητήρων και συστημάτων παρακολούθησης για την παρακολούθηση της χρήσης του νερού, της ποιότητας του αέρα και της διαχείρισης αποβλήτων.

8 ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

8.1. Η εποχή των προκλήσεων - Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Εταιρική Διακυβέρνηση στην Ελλάδα

Αλεξάνδρα Σδούκου

Υφυπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Αν θα έπρεπε να περιγράψουμε με λίγες λέξεις την εποχή μας, σίγουρα θα έβρισκαν χώρο στο σχήμα μας λέξεις όπως αβεβαιότητα, ρευστότητα, ανακατατάξεις. Μια εποχή προκλήσεων και πολυπαραγοντικών κρίσεων, όπου ο κόσμος μετασχηματίζεται ταχύτατα και μας κινητοποιεί να προσαρμοστούμε. Είναι μια νέα πραγματικότητα που δεν αφορά μονάχα τις κυβερνήσεις, αλλά συμπεριλαμβάνει το σύνολο των μερών των κοινωνιών μας. Πολίτες, επιχειρήσεις, φορείς, μη κυβερνητικούς οργανισμούς. Σε αυτό το πλαίσιο έννοιες όπως η κλιματική κρίση, η βιώσιμη ανάπτυξη, η εταιρική κοινωνική ευθύνη και το ESG δεν ακούγονται πια εξωτικές, αλλά έχουν κεντρικό ρόλο στους σχεδιασμούς και τις πολιτικές μας.

Για την ελληνική κυβέρνηση η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και η προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα, βρίσκεται ψηλά στις προτεραιότητές μας όπως επιβεβαιώνουν τα σταθερά βήματα που κάνουμε για την υιοθέτηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τον περιορισμό των ρύπων. Μετά όμως από το εξαιρετικά δύσκολο καλοκαίρι του 2023, γίνεται φανερό ότι πρέπει να κάνουμε ακόμα περισσότερα. Ειδικά στο μέρος που αφορά τη διαχείριση των συνεπειών. Για να το πετύχουμε η πολιτεία θα έχει ασφαλώς τον κυρίαρχο ρόλο αλλά δεν αρκεί οι καλές πρακτικές να υπαγορεύονται άνωθεν. Είναι απαραίτητο να γίνουν κτήμα της κοινωνίας.

Στην προσπάθειά μας αυτή, οι επιχειρήσεις και οι εταιρείες, εισηγμένες και μη, είναι οι βασικότεροι σύμμαχοί μας. Ο ρόλος των εταιρειών ξεπερνάει την απλή τήρηση των νομικών και κανονιστι-

κών υποχρεώσεων. Πρέπει, και μπορεί, να πηγαίνει παραπέρα. Οι εταιρείες σήμερα καλούνται να πρωταγωνιστήσουν στην μετάβαση προς μια οικονομία βιώσιμη και ανθεκτική στις κρίσεις. Καλούνται, πέρα από τις νομικές τους υποχρεώσεις, να χαράξουν τις δικές τους μακροπρόθεσμες στρατηγικές και εσωτερικές πολιτικές για να αυξήσουν το θετικό τους αποτύπωμα στην κοινωνία.

Η στρατηγική τους αυτή, όταν μετουσιώνεται σε προσπάθεια, αναγνωρίζεται και ανταμείβεται. Σημαντικά επενδυτικά κεφάλαια προσανατολίζονται σαφώς, πια, σε εταιρείες με θετικό περιβαλλοντικό, κοινωνικό και διαχειριστικό πρόσημο. Η δε πρόσβαση σε κεφάλαια, τόσο για equity όσο και για δανεισμό, συνδέεται ολοένα και περισσότερο με τις επιδόσεις της εταιρείας πέρα από το P & L και το EBITDA.

Συνδέεται με την ενεργό προσπάθεια για τη μείωση των ρύπων, τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των εργαζομένων της και των κοινοτήτων που τη φιλοξενούν ή που επηρεάζονται από τις δραστηριότητές της. Συνδέεται ακόμα με ένα σύγχρονο, διάφανο και δίκαιο σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης και τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνει μία εταιρία για να επιστρέψει πίσω στην κοινωνία μέρος της αξίας που δημιουργεί.

Ο επιχειρηματικός κόσμος δεν δραστηριοποιείται αποκλεισμένος σε κάποια φούσκα και μια υπεύθυνη Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Εταιρική Διακυβέρνηση, πέρα από τους δείκτες, τις οικονομικές καταστάσεις και τις επενδυτικές διαδικασίες, οφείλει να βρίσκεται σε επαφή με την κοινωνία και να λειτουργεί επί ωφέλεια της, στο μέτρο που του αναλογεί.

Θέλουμε λοιπόν να δούμε τα επόμενα χρόνια με αφορμή και τις φετινές καταστροφές, τις ελληνικές εταιρίες να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην ανοικοδόμηση και την οικονομική ανάταξη που θα χρειαστούν εκτεταμένες περιοχές στην πατρίδα μας. Και να είναι βέβαιες ότι η κυβέρνηση θα είναι αρωγός σε αυτή την προσπάθεια.

Στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας για παράδειγμα ήδη έχει διαμορφωθεί ένα πλαίσιο υποδοχής εταιριών που επιθυμούν να συμμετάσχουν στην πρωτοβουλία «GReco Islands» και να γίνουν «ανάδοχοι» περιβαλλοντικών παρεμβάσεων στα νησιά μας. Να υποστηρίξουν δηλαδή τη μετάβασή τους στην καθαρή ενέργεια και συνολικά στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης μέσα από ένα ευρύ πλέγμα παρεμβάσεων στις υποδομές και τις υπηρεσίες.

Η Κυβέρνηση εφαρμόζει από την πρώτη ημέρα που ανέλαβε τα ηνία της χώρας, το 2019, να προωθήσει τις στρατηγικές της Πράσινης Μετάβασης που περιλαμβάνονται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, και ανήκει σήμερα στον σκληρό πυρήνα των ευρωπαϊκών χωρών που πρωτοπορούν στην μάχη κατά της κλιματικής κρίσης με γνώμονα την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και την προστασία της κοινωνίας.

Συμπορευόμαστε με την Ευρώπη σε αυτή την κούρσα για τον ολιστικό μετασχηματισμό του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη λειτουργία της οικονομίας και έχουμε συστρατευθεί πάνω στο πλάνο των όσων προβλέπει η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

Είναι ο μόνος τρόπος να οικοδομήσουμε μια χώρα που θα ακμάζει στις δεκαετίες που έρχονται.

8.2. ΣΕΒ ΚΑΙ ESG

Ευθύμιος Ο. Βιδάλης

Πρόεδρος Εκτελεστικής Επιτροπής Σ.Ε.Β

Ο ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών (ΣΕΒ) αναγνωρίζει την ολοένα αυξανόμενη σημασία των δεικτών ESG για την οικονομία και την κοινωνία. Ειδικά για τις επιχειρήσεις, τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο, η προστασία του περιβάλλοντος, η κοινωνική ευθύνη και η εταιρική διακυβέρνηση αποτελούν κρίσιμα ζητούμενα αλλά και θεμελιώδεις αξίες της σύγχρονης επιχειρηματικότητας.

Οι δείκτες ESG δεν είναι μόνο ένα πλαίσιο υποχρεώσεων ή ηθικής ευθυγράμμισης με τις αρχές της βιωσιμότητας. Τα κριτήρια ESG στην ουσία αφορούν την επανατοποθέτηση της επιχειρηματικότητας σε ένα νέο άξονα που είναι πέρα και πάνω από την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Είναι μια πηγή δημιουργίας αξίας, για τις επιχειρήσεις, την κοινωνία και τη χώρα συνολικά και βάση για βιώσιμη και κοινωνικά συμπεριληπτική ανάπτυξη.

Η ενσωμάτωση των δεικτών ESG ως μια αλυσίδα αρχών στις επιχειρήσεις, ενισχύει την αξιοπιστία της ελληνικής οικονομίας, ενθαρρύνει τις επενδύσεις από την κεφαλαιαγορά ή τις τράπεζες, και χτίζει δεσμούς εμπιστοσύνης με τους καταναλωτές, τους εργαζόμενους, και τους συνεργάτες στην εφοδιαστική αλυσίδα.

Στον ΣΕΒ δίνουμε ιδιαίτερο βάρος στη βιώσιμη επιχειρηματικότητα. Έχουμε δημιουργήσει εξειδικευμένες επιτροπές ESG με τη συμμετοχή επιχειρήσεων μελών από όλους τους κλάδους της οικονομίας. Στόχος είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη διεύρυνση της ενσωμάτωσης και των ωφελειών των δεικτών ESG στις επιχειρήσεις μας, ανεξαρτήτως μεγέθους.

Η προσέγγισή μας επικεντρώνεται σε τρεις βασικές διαστάσεις. Κατ'αρχάς, προωθούμε την ενημέρωση των επιχειρήσεων για τα κριτήρια ESG ως προαπαιτούμενα για πρόσβαση σε χρηματοδότηση, επενδύσεις και συμμετοχή σε σημαντικές εφοδιαστικές αλυσίδες. Σχεδιάζουμε εργαλεία και δράσεις για τη διάχυση της γνώσης και των βέλτιστων πρακτικών που διασφαλίζουν την απο-

τελεσματική ένταξη των δεικτών στις επιχειρηματικές πρακτικές και τις εταιρικές αναφορές. Η πρόσβαση σε τέτοια εργαλεία είναι καίριας σημασίας για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που δεν έχουν τη δυνατότητα ενδογενούς ανάπτυξής τους. Τρίτη βασική διάσταση, η ενίσχυση του ίδιου του ΣΕΒ. Πιστεύουμε ακράδαντα ότι όλες οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, έχουν ρόλο στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης για την οικονομία και την κοινωνία και δουλεύουμε ώστε ο ΣΕΒ να είναι σε θέση να συμβάλλει ακόμα πιο αποτελεσματικά στη διαμόρφωση πολιτικών, στην υιοθέτηση διεθνών προτύπων και στη διάχυση των αρχών του ESG.

Έχουμε την πεποίθηση ότι η απαιτούμενη στροφή προς τη βιωσιμότητα και η ενσωμάτωση των δεικτών και κριτηρίων ESG αποτελεί όχι μόνον υποχρέωση συμμόρφωσης, αλλά και ευκαιρία για τη δημιουργία μεγαλύτερης αξίας από την ελληνική επιχειρηματικότητα. Οι πρωτοβουλίες μας στοχεύουν στην ενίσχυση των επιχειρήσεων για την επίτευξη στόχων που αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνία και την εταιρική διακυβέρνηση.

Με αυτήν τη φιλοσοφία, και αναγνωρίζοντας την ανάγκη ευρύτερων συνεργασιών, και με άλλους φορείς, ο ΣΕΒ χαιρετίζει την πρωτοβουλία του ΔΙΚΤΥΟΥ, και θα συνεχίσει τις εντατικές προσπάθειες για μια βιώσιμη και συμπεριληπτική ανάπτυξη, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη της κοινωνίας και αναδεικνύοντας τη δύναμη της επιχειρηματικότητας ως κινητήριας δύναμης για την πρόοδο και την ευημερία.

8.3. Βιώσιμη χρηματοδότηση: Η νέα μεγάλη πρόκληση

Βασιλική Λαζαράκου

Πρόεδρος της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς

Μέλος του ΔΣ της ESMA & της IOSCO / Μέλος του ΔΣ της Επιτροπής Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ

Στο νέο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον το οποίο έχει διαμορφωθεί, οι εισηγμένες εταιρείες οφείλουν να υλοποιήσουν πολιτικές πλήρους ευθυγράμμισης με τους δείκτες ESG (Περιβάλλον – Κοινωνία- Διακυβέρνηση), αναπτύσσοντας μία ολοκληρωμένη στρατηγική αναφορικά με τον τρόπο ενσωμάτωσης των κριτηρίων αυτών στην πολιτική τους.

Εστιάζοντας ειδικότερα στις ελληνικές εισηγμένες εταιρείες και στο κομμάτι της βιώσιμης χρηματοδότησης, οφείλουμε να τονίσουμε ότι το δίκαιο της Ε.Ε. απαιτεί ήδη από ορισμένες μεγάλες ανώνυμες εταιρείες να δημοσιοποιούν πληροφορίες, σχετικά με τον συνολικότερο τρόπο λειτουργίας τους και ειδικότερα αναφορικά με τη διαχείριση των σύγχρονων κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων. Το γεγονός αυτό ενθαρρύνει τις συγκεκριμένες εταιρείες να μετασχηματίσουν ριζικά το επιχειρηματικό τους μοντέλο, ενώ επίσης βοηθά όλα τους εμπλεκόμενους φορείς να αξιολογήσουν τις μη χρηματοοικονομικές επιδόσεις των εν λόγω εταιριών.

Παράλληλα, ξεχωριστή βαρύτητα διαθέτει η Οδηγία Δημοσιοποίησης μη Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών («NFRD») και επίσης το άρθρο 8 του EU TAXONOMY. Για την παροχή των πληροφοριών αυτών, οι εταιρείες έχουν τη δυνατότητα να βασίζονται σε εθνικά, ευρωπαϊκά ή διεθνή πλαίσια, οφείλοντας να αποσαφηνίσουν όμως σε ποιο πλαίσιο στηρίχθηκαν. Άλλωστε, πλέον η πληροφόρηση που περιλαμβάνεται στη «Μη Χρηματοοικονομική Κατάσταση» της Έκθεσης Διαχείρισης των μεγάλων εισηγμένων εταιριών, εποπτεύεται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Επίσης, πρόσφατα υιοθετήθηκε η Ευρωπαϊκή Οδηγία «Corporate Sustainability Reporting Directive» η οποία μεταξύ άλλων τροποποιεί τις υφιστάμενες απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της NFRD και διευρύνει σημαντικά το πεδίο εφαρμογής.

Σ' αυτήν την κατεύθυνση, στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, έχουμε θέσει τη βιώσιμη χρηματοδότηση ως μια από τις κορυφαίες προτεραιότητές μας και έχουμε ξεκινήσει εγκαίρως και με συστηματικό τρόπο τη διαδικασία ενημέρωσης των συμμετεχόντων ως προς τα θέματα ESG.

Σ' αυτό το πλαίσιο, εντάσσεται και το διεθνές συνέδριο, που διοργανώσαμε τον Ιούνιο του 2022, με θέμα τη διαδικασία μετάβασης προς τη βιώσιμη χρηματοδότηση, το οποίο συνάντησε ευρύτατη ανταπόκριση και είχε αξιοσημείωτη συμβολή στο δημόσιο διάλογο, καθώς συμμετείχαν οι πρόεδροι των τριών ευρωπαϊκών εποπτικών αρχών (ESMA, EBA και EIOPA), εκπρόσωποι εποπτικών αρχών κεφαλαιαγορών της Ε.Ε., της ΤτΕ, αλλά και φορέων και μεγάλων επιχειρήσεων.

Εκεί αναδείχθηκε emphaticά, για ακόμα μια φορά, η αξία που αποδίδουν στις μη χρηματοοικονομικές επιδόσεις των μεγάλων εισηγμένων εταιρειών οι επενδυτές, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι καταναλωτές, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και γενικότερα όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Ιδιαίτερα η παράμετρος "G", που αφορά στην Εταιρική Διακυβέρνηση, έχει μεγάλη σημασία, αφού σχετίζεται άμεσα με την αποτελεσματική εφαρμογή -σε εταιρικό επίπεδο- πολιτικών προώθησης της πράσινης μετάβασης και της βιώσιμης ανάπτυξης. Σε επίπεδο ελληνικής νομοθεσίας, ο ν. 4706/2020 επικαιροποίησε και αναβάθμισε το πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης για τις εισηγμένες εταιρείες, ενσωματώνοντας τις επικρατούσες τάσεις σε παγκόσμια κλίμακα για τα ζητήματα αυτά.

Σχετική είναι και η πρόσφατη αναμόρφωση των Αρχών Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ (G20/OECD Principles of Corporate Governance) από την αντίστοιχη Επιτροπή Εταιρικής Διακυβέρνησης στο Διοικητικό Συμβούλιο της οποίας έχω την τιμή να συμμετέχω. Στις αναθεωρημένες Αρχές περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, και ένα νέο κεφάλαιο με τίτλο «Βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα», που παρέχει συστάσεις για την υποστήριξη των εταιρειών στη διαχείριση των κινδύνων και των ευκαιριών της κλιματικής μετάβασης και άλλων προκλήσεων βιωσιμότητας.

Διαπιστώνουμε, λοιπόν, την ολοένα και μεγαλύτερη σημασία που δίδεται από επενδυτές στα κριτήρια ESG, καθώς ευθυγράμμιση με αυτά σημαίνει στην πράξη κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες εταιρείες, που χαρακτηρίζονται από ορθή διακυβέρνηση και διαφάνεια στον τρόπο λειτουργίας τους.

Αναμφίβολα, οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν σημειώσει αξιόλογα βήματα προόδου στον τομέα αυτόν τα τελευταία χρόνια, χάρη και στην αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου, όμως είναι πολλά ακόμα αυτά που πρέπει να γίνουν, σε ποικίλους τομείς, προκειμένου να αγκαλιάσουμε συνολικά ως ελληνική οικονομία αυτή τη νέα εποχή που ανοίγεται μπροστά μας.

8.4. Η σημασία της αλυσίδας αξίας για επιτυχημένους δείκτες ESG

Κιάρα Κόντη

Εταίρος, Επικεφαλής Υπηρεσιών Κλιματικής Αλλαγής και Βιώσιμης Ανάπτυξης της ΕΥ Ελλάδος και στην περιοχή της Κεντρικής, Ανατολικής, Νοτιοανατολικής Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας (CESA)

Η βιώσιμη ανάπτυξη αφορά στην αντιμετώπιση μίας σειράς περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών προκλήσεων του σήμερα (όπως η κλιματική αλλαγή, η απώλεια της βιοποικιλότητας, η ενεργειακή κρίση, οι πολεμικές συρράξεις, οι κοινωνικές ανισότητες, η ανεργία, οι οικονομικές κρίσεις, κ.ά.), με έναν τρόπο που θα επιτρέψει και στις επόμενες γενιές να αναπτυχθούν.

Είναι μία ευρύτερη έννοια, μεγαλύτερη από τις επιχειρήσεις, τα κράτη, τις γεωγραφίες, τους πολίτες και κάθε έναν από εμάς ξεχωριστά. Μας αφορά όλους συνολικά – με διαφορετικό τρόπο τον καθένα – και μας αφορά, ταυτόχρονα, όλους συστημικά, καθώς η βιώσιμη ανάπτυξη δεν περιορίζεται σε ένα θέμα. Είναι πολυδιάστατη και, την ίδια στιγμή, το εύρος των θεμάτων που περιλαμβάνει, συνδέονται συστημικά. Η μία πρόκληση επηρεάζει την άλλη και, επομένως, η αντιμετώπισή τους απαιτεί συστημική δράση. Για παράδειγμα, η κλιματική αλλαγή, μία περιβαλλοντική πρόκληση, πέραν από ακραία καιρικά φαινόμενα και χρόνιες αλλαγές στο κλίμα και τη βιοποικιλότητα, επιφέρει, παράλληλα, σημαντικές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις.

Από την άλλη, το ESG αφορά μόνο στις επιχειρήσεις/οργανισμούς και τις αφορά, εξίσου, συστημικά. Αναφέρεται στους δείκτες που αξιολογούν πώς μία επιχείρηση ανταποκρίνεται στις προκλήσεις βιώσιμης ανάπτυξης που την αφορούν συγκεκριμένα. Τις περιβαλλοντικές και οικονομικό-κοινωνικές προκλήσεις εκείνες, που επηρεάζουν τη συγκεκριμένη επιχείρηση, και το πώς η ίδια η επιχείρηση είναι οργανωμένη, μέσω χρηστής εταιρικής διακυβέρνησης, για την αντιμετώπισή τους, αλλά και πώς η ίδια επηρεάζει αυτές τις προκλήσεις. Για παράδειγμα, ποιες είναι οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου που δημιουργεί αυτή η επιχείρηση, επηρεάζοντας μέσω των δραστηριοτήτων της την κλιματική αλλαγή,

αλλά και ποια είναι η χρηματοοικονομική επίπτωση των κινδύνων και ευκαιριών της κλιματικής αλλαγής στη συγκεκριμένη επιχείρηση;

Επομένως, δεν υπάρχει μία κοινή προσέγγιση που μπορούν να εφαρμόσουν όλες οι εταιρείες για το ESG, ακριβώς επειδή το πλαίσιο ESG της κάθε εταιρείας είναι τόσο μοναδικό, όσο είναι και η ίδια. Σίγουρα, οι εταιρείες που ανήκουν στον ίδιο κλάδο, θα έχουν κοινά χαρακτηριστικά ως προς τους δείκτες που παρακολουθούν για τις περιβαλλοντικές και οικονομικό-κοινωνικές τους επιδόσεις, καθώς και για τη δομή διακυβέρνησης που ακολουθούν. Όμως, αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα μεταξύ τους, στο πώς χαράσσουν τη στρατηγική τους ή πόσο φιλόδοξοι είναι οι στόχοι τους και, άρα, οι δείκτες ESG που παρακολουθούν, για να τους επιτύχουν.

Επίσης, εξαιρετικά σημαντικό για την ανάπτυξη ουσιαστικών δεικτών ESG, είναι η έννοια της αλυσίδας αξίας. Για παράδειγμα, μία μικρομεσαία επιχείρηση ενδέχεται να έχει περιορισμένες άμεσες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Συνεπώς, σε μία πρώτη ανάγνωση, μπορεί να μη βρίσκει επιχειρηματική αξία στη μέτρηση και τη μείωσή τους. Όμως, οι έμμεσες εκπομπές που ενδέχεται να δημιουργεί το προϊόν ή η υπηρεσία που παρέχει, μπορεί να είναι σημαντικές, τόσο στις επιχειρηματικές λειτουργίες της εφοδιαστικής της αλυσίδας ή κατά τη διάρκεια της χρήσης του προϊόντος ή της υπηρεσίας από τον πελάτη ή τον καταναλωτή.

Επομένως, ακόμα και οι πολύ μικρές, ή και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, προκειμένου να ασχοληθούν με την ανάπτυξη δεικτών παρακολούθησης και στρατηγικής ESG – οι οποίοι έχουν όντως επιχειρηματικό νόημα και αξία για τις ίδιες – οφείλουν να αναλύουν συστηματικά τις θεματικές βιώσιμης ανάπτυξης που είναι σχετικές με τη λειτουργία τους (π.χ., κατανάλωση ενέργειας και νερού, εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, θέματα υγείας και ασφάλειας, κινδύνους ανθρωπίνων δικαιωμάτων) σε όλη την επιχειρηματική αλυσίδα αξίας που συνδέεται με τη δραστηριότητα τους. Δηλαδή, όλες τις σημαντικές επιχειρηματικές σχέσεις που συνάπτουν, τόσο ανάντη (upstream) των δραστηριοτήτων τους (π.χ., προμηθευτές, logistics, κ.ά.), αλλά και κατόντη (downstream), όπως πελάτες, καταναλωτές, εταιρείες διαχείρισης του κύκλου ζωής των προϊόντων, κ.ά.

Παραμένει γεγονός ότι, παρά τα σχεδόν 20 χρόνια που τα θέματα βιώσιμης ανάπτυξης αγγίζουν το επιχειρείν, η μεγαλύτερη πρόοδος έχει σημειωθεί την τελευταία τριετία, και αναμένεται να

εντατικοποιηθεί σημαντικά μέχρι το 2030. Παρόλα αυτά, η μεγαλύτερη πρόκληση παραμένει η ανάγκη μετασχηματισμού των επιχειρηματικών μοντέλων, με τέτοιο τρόπο ώστε η στρατηγική για την κερδοφορία να συνδέεται με τη δημιουργία διαμοιραζόμενης αξίας σε ένα διευρυμένο σύνολο ενδιαφερομένων μερών (πέραν, αμιγώς, των μετόχων), καθώς και η διασφάλιση ότι η δημιουργία της αξίας θα διέπεται από έναν μακροπρόθεσμο ορίζοντα, που λαμβάνει υπόψιν τις ευρύτερες οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος.

8.5. Η Βιώσιμη Ανάπτυξη στη ΔΕΗ

Αχιλλέας Ιωακειμίδης

Διευθυντής Βιώσιμης Ανάπτυξης Δ.Ε.Η.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, υπό την απειλή της κλιματικής κατάρρευσης και των γεωπολιτικών εξελίξεων, η έννοια της Βιώσιμης Ανάπτυξης αναδεικνύεται σε κεντρική πτυχή του δημόσιου διαλόγου, τόσο στην πολιτική σκηνή όσο και στον επιχειρηματικό στίβο. Ο κλάδος της ενέργειας βρίσκεται στο επίκεντρο των εξελίξεων καθώς είναι επιτακτική η ανάγκη για εξεύρεση και εφαρμογή λύσεων που θα ενισχύσουν την περιβαλλοντική αειφορία, θα διασφαλίζουν την κοινωνική ευημερία και θα μετριάσουν την αβεβαιότητα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο.

Η ΔΕΗ, αναπόσπαστο κομμάτι του οικονομικού και κοινωνικού ιστού της χώρας, φιλοδοξεί να αποτελεί παράδειγμα βιώσιμης ανάπτυξης σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ανταποκρινόμενη πλήρως στις διεθνείς απαιτήσεις βιωσιμότητας και συμμετέχοντας ενεργά στην παγκόσμια προσπάθεια για την επίτευξη των 17 στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Η στρατηγική της εταιρείας κινείται σε τρεις άξονες: (1) την εφαρμογή του «green deal» στην ηλεκτροπαραγωγή ως αποτέλεσμα της πλήρους απολιγνιτοποίησης και της εστίασης στις ΑΠΕ, (2) τη ψηφιακοποίηση και λειτουργική αποτελεσματικότητα μέσω νέων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς, και (3) την πελατοκεντρικότητα που περιλαμβάνει και επέκταση σε νέες δραστηριότητες εξηλεκτρισμού της οικονομίας, όπως για παράδειγμα την ηλεκτροκίνηση.

Η αλληλεπίδραση και οι συνέργειες μεταξύ των παραπάνω αξόνων καθοδηγούν έναν ευρύτερο εταιρικό μετασχηματισμό όπου η πράσινη μετάβαση, οι ψηφιακές τεχνολογίες και η πελατοκεντρική προσέγγιση συνοδεύονται και υποστηρίζονται από όλους τους απαραίτητους μηχανισμούς ενσωμάτωσης των βασικών αρχών Βιώσιμης Ανάπτυξης και κριτηρίων ESG.

Η στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης της ΔΕΗ συνοψίζεται στο μοντέλο «Δημιουργίας Διαμοιραζόμενης Αξίας» και εστιάζει σε τρεις κεντρικούς πυλώνες: Πρώτον, στο μηδενικό καθαρό απο-

τύπωμα άνθρακα (net zero), με στόχο τη μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου και ανάπτυξης των ΑΠΕ. Δεύτερον, σε λειτουργίες με θετικό πρόσημο για τη φύση, δηλαδή ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων, μείωση της αρνητικής επίδρασης που προκύπτει από τις εταιρικές δραστηριότητες στο περιβάλλον, διατήρηση των φυσικών συστημάτων και ορθή διαχείριση των απορριμμάτων μέσω της υιοθέτησης αρχών και πρακτικών κυκλικής οικονομίας. Τρίτον, στη δημιουργία κοινωνικοοικονομικής διαμοιραζόμενης αξίας, ενίσχυση δηλαδή της οικονομίας, των ανθρώπων και της κοινωνικής συλλογικής δράσης μέσω εποικοδομητικού διαλόγου με τις τοπικές κοινωνίες, έμφαση στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ευκαιρίες για περαιτέρω εξέλιξη και ενδυνάμωση του ανθρώπινου δυναμικού.

Οι επιδόσεις του Ομίλου καταδεικνύουν κίνηση προς τη σωστή κατεύθυνση, αφού καταγράφεται μείωση 36% των άμεσων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έναντι του 2019, σημαντική αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος σε σταθμούς ΑΠΕ, έχοντας φτάσει τα 670 MW έργων ΑΠΕ σε λειτουργία και επιπλέον έργα ισχύος 1,3 GW υπό κατασκευή, 100% κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στα κτίρια διοίκησης και τα καταστήματα πώλησης και δημιουργία περισσότερων από 1800 σημείων φόρτισης που ενισχύουν σημαντικά τις προοπτικές της ηλεκτροκίνησης στη χώρα.

Τηρώντας πάντα το ρόλο του πολύτιμου κοινωνικού εταίρου, η ΔΕΗ συνέβαλε στην αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης με 1,8 δις € προς το Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης, προσέφερε 7,4 εκατ. € σε δωρεές και υποστήριξη τοπικών κοινωνιών, ενώ συμμετέχει ενεργά και στο Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης των λιγνιτικών περιοχών, με σκοπό τη δημιουργία ενός νέου, ισορροπημένου και βιώσιμου, αναπτυξιακού προτύπου στις εν λόγω περιοχές.

8.6. Πολιτική της TÜV HELLAS (TÜV NORD) για τη βιωσιμότητα

Σάββας Πελτέκης

Διευθύνων Σύμβουλος TÜV Hellas

Οι αυξανόμενες απαιτήσεις τόσο της αγοράς αλλά και της κοινωνίας, απαιτούν από τις επιχειρήσεις να εναρμονίσουν την λειτουργία τους με τις αρχές βιωσιμότητας, υιοθετώντας στρατηγικές και δράσεις που σχετίζονται με το τρίπτυχο Περιβάλλον - Κοινωνία - Εταιρική Διακυβέρνηση (ESG Κριτήρια). Ως φορέας πιστοποίησης υποστηρίζουμε ότι η υιοθέτηση των κριτηρίων ESG είναι απαραίτητη και επιβεβλημένη, από τις επιχειρήσεις αλλά και τους φορείς ανεξαρτήτως κλάδου, ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις αλληπάλλληλες προκλήσεις.

Η TÜV HELLAS (TÜV NORD) θεωρεί ότι οι τρεις πυλώνες των κριτηρίων ESG (Environment – Social – Governance) είναι εξίσου σημαντικοί και ταυτόχρονα άμεσα διασυνδεδεμένοι.

Η Εταιρική Ευθύνη είναι αναπόσπαστο μέρος της επιχειρηματικής μας πολιτικής. Ο όμιλος TÜV NORD δημοσίευσε την πρώτη Έκθεση Εταιρικής Υπευθυνότητας το 2018. Έκτοτε, δημοσιεύει ολοκληρωμένες εκθέσεις κάθε τρία χρόνια με πιο πρόσφατη αυτή του 2021, στην οποία συμμετέχει η TÜV HELLAS ως θυγατρική εταιρία. Έχοντας υιοθετήσει τα πρότυπα GRI (Global Reporting Initiative) ο φορέας μας εμπράκτως έχει αναλάβει μια σειρά από πρωτοβουλίες που αφορούν τους τρεις πυλώνες του ESG. Σε αυτές περιλαμβάνονται δράσεις που αφορούν στη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, στην επέκταση των «πράσινων» πρωτοβουλιών, στην ενίσχυση του κοινωνικού χαρακτήρα, αλλά και λειτουργικές αλλαγές με επίκεντρο τον εργαζόμενο.

Αναλυτικά, για την Εταιρική Διακυβέρνηση, εφαρμόζουμε κατευθυντήριες γραμμές που περιλαμβάνουν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (SDGs) και διέπουν την επιχειρηματική συμπεριφορά και τις αξίες του Ομίλου. Ο Κώδικας Δεοντολογίας μας και ο Κώδικας Συμμόρφωσης Προμηθευτών και Επιχειρηματικών Εταίρων αποτελεί δέσμευσή για τις ενέργειες όλων, εργαζομένων και προμηθευτών.

Μέσω της στοχευμένης χρήσης της τεχνολογίας, όπως τα drone στις επιτόπου επιθεωρήσεις, μπορούμε να μειώσουμε το περιβαλλοντικό μας αποτύπωμα, βελτιώνοντας παράλληλα την αποτελεσματικότητά μας και τις συνθήκες εργασίας των εργαζομένων μας.

Η ευεξία και η ευημερία των εργαζομένων βρίσκεται στο επίκεντρο. Οι άνθρωποι μας είναι η κινητήρια μηχανή που επιτρέπει στην εταιρία να λειτουργεί με επιτυχία. Σε πλήρη συμμόρφωση με τη μητρική μας, εφαρμόζουμε πολιτική ίσων ευκαιριών και αμοιβών ανεξαρτήτως φύλου.

Η επιτυχία έρχεται μέσα από τη Γνώση. Αυτό ξεκινάει από την αρχική εκπαίδευση του εργαζομένου και επιτυγχάνεται μέσω της παρακολούθησης εξ αποστάσεως και δια ζώσης εκπαιδευτικών προγραμμάτων έως και επιδότηση μεταπτυχιακών συναφούς αντικειμένου.

Εφαρμόζουμε την περιστασιακή ευέλικτη εργασία για την εξισορρόπηση της επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, ενώ διοργανώνουμε οικογενειακές, αθλητικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές δραστηριότητες (πχ. δεντροφυτεύσεις, καθαρισμός παραλιών, αιμοδοσία) για το προσωπικό μας.

Δεσμευόμαστε στο κοινωνικό σύνολο πραγματοποιώντας μια σειρά από δωρεές και χορηγίες, όπως δωρεά ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού σε δημόσια νοσοκομεία, δωρεές σε ΜΚΟ, χορηγίες σε πολιτιστικές εκδηλώσεις και σε φορείς ανακατασκευής παλιών κτιρίων με στόχο την ενεργειακή εξοικονόμηση, ημερίδες σε Πανεπιστήμια.

Δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στο περιβάλλον, προσπαθώντας καθημερινά για την μείωση των εκπομπών CO2 που προέρχονται από τις μετακινήσεις των εργαζομένων λόγω της φύσης των δραστηριοτήτων μας. Έχουμε υιοθετήσει ένα πλήρες πρόγραμμα μετάβασης στην ηλεκτροκίνηση, δίνοντας κίνητρα και πρόσβαση σε υβριδικά και ηλεκτρικά οχήματα για τα στελέχη και τους συνεργάτες μας, επεκτείνοντας ταυτόχρονα τις υποδομές φόρτισης στα γραφεία μας.

Προσπαθούμε να είμαστε αποτελεσματικοί και προσεκτικοί στη χρήση των πόρων και εντοπίζουμε δυνατότητες βελτίωσης όπως χρήση ανακυκλωμένου χαρτιού, ανακύκλωση μπαταριών, υποδομές ανακύκλωσης, ψηφιοποίηση, εναλλακτικές μορφές ενέργειας στις εγκαταστάσεις μας.

Τέλος, ισχυρός μοχλός αποτελεί η θετική επίπτωση στους πελάτες μας προσφέροντας υπηρεσίες που στηρίζουν την βιωσιμότητα, όπως επαληθεύσεις με βάση τα πρότυπα GRI, περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις, επαλήθευσεις εκπομπών CO2 κτλ. Εν όψει λοιπόν και της νέας Ευρωπαϊκής Οδηγίας, η οποία απαιτεί οι επιχειρήσεις να υποβάλλουν εκθέσεις για την πολιτική και τις επιδόσεις τους σε θέματα βιωσιμότητας, ο ρόλος μας καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός. Το περιεχόμενο των απολογισμών θα πρέπει να διασφαλίζεται εξωτερικά από αρμόδιους διαπιστευμένους φορείς.

Παρακολουθούμε συνεχώς τις διεθνείς εξελίξεις αναφορικά με τα πρότυπα πιστοποίησης και ενσωματώνουμε άμεσα όλες τις σχετικές αλλαγές, τόσο στα υφιστάμενα σχήματα όσο και σε νέα, ώστε να μπορούμε να επιβεβαιώνουμε και επίσημα τη συμμόρφωση σε θέματα ESG για το σύνολο των συνεργατών μας.

8.7. Κοινωνία της Πληροφορίας ως κόμβος της ψηφιακά βιώσιμης ανάπτυξης

Ελένη Δέδε

Διευθύντρια Επικοινωνίας Κοινωνία της Πληροφορίας (ΚτΠ) ΜΑΕ

Η Βιώσιμη Ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια αποκτά κεντρικό ρόλο σε εθνικό επίπεδο όχι μόνο για την ανάπτυξη της Οικονομίας και τη δημιουργία παραγωγικού πλούτου, αλλά συγχρόνως και για την επίτευξη των στόχων της Κοινωνικής Ευημερίας και της Περιβαλλοντικής Προστασίας.

Η Κοινωνία της Πληροφορίας συμμετέχει θεσμικά στην εξειδίκευση της ψηφιακής στρατηγικής της χώρας, υποστηρίζει τον εντοπισμό αναγκών φορέων της Δημόσιας Διοίκησης σε έργα Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και παρέχει εξειδικευμένη υποστήριξη σε φορείς σε όλο τον κύκλο ζωής των έργων που έχουν κληθεί να υλοποιήσουν.

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός σε όλους τους τομείς των επιχειρήσεων και της κοινωνίας και η υιοθέτηση της νοοτροπίας “Digital with Purpose” «Ψηφιοποίηση με Σκοπό» θα οδηγήσει στην επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης. Εξάλλου η ένταξη νέων ψηφιακών τεχνολογιών οδηγεί σε θεμελιώδεις αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας των οργανισμών και στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας. Λειτουργεί ως καταλύτης παρέχοντας καινοτόμες λύσεις που συμβάλουν στη βελτίωση της αποδοτικότητας των πόρων, στην αύξηση της πρόσβασης σε πληροφορίες και υπηρεσίες και που επιτρέπουν τη λήψη πιο αποτελεσματικών αποφάσεων, στην αύξηση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της δημόσιας δέσμευσης.

Στο πλαίσιο αυτό η Κοινωνία της Πληροφορίας ως ο κόμβος της ψηφιακά βιώσιμης ανάπτυξης, εντάσσει στον επιχειρησιακό της σχεδιασμό συγκεκριμένους στόχους και δράσεις, όπως:

Την εταιρική Υπευθυνότητα της ΚτΠ για τον ίδιο τον οργανισμό, τις δημόσιες δομές, τις εταιρείες, την κοινωνία.

Ενίσχυση της εταιρικής της υπευθυνότητας της ΚτΠ στο πλαίσιο της συμβολής της για την επίτευξη των Παγκόσμιων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και τις αντίστοιχες Εθνικές προτεραιότητες.

Πιο συγκεκριμένα:

- στην καλή υγεία και ευεξία και την αξιοπρεπή εργασία και οικονομική ανάπτυξη των στελεχών της, καλείται με δράσεις να διασφαλίζει ασφαλείς και υγιεινές συνθήκες εργασίας για τους άμεσα και έμμεσα εργαζόμενους της με γνώμονα την πρόληψη.
- Στην ισότητα των φύλων να προωθεί στο εργασιακό της περιβάλλον πολιτικές και πρακτικές που ενισχύουν τις ίσες ευκαιρίες, τον σεβασμό στα Ανθρώπινα Δικαιώματα, με τη συμμετοχή των γυναικών σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα, την ένταξη νέων εργαζομένων και την ένταξη ατόμων με αναπηρία στο δυναμικό της.
- Στην εφαρμογή καλών πρακτικών για τη σωστή διαχείριση και τον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε όλους τους τομείς δραστηριότητας.
- στην εκπαίδευση και ενημέρωση (στο εσωτερικό της και στο εξωτερικό περιβάλλον), σχετικά με θέματα που αφορούν τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τη μείωση των επιπτώσεων και την έγκαιρη προειδοποίηση σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών.
- Ανάπτυξη δράσεων κοινωνικής πολιτικής, μέσω των δράσεων ενίσχυσης με ωφελούμενους το ευρύ κοινό.
- Σταδιακή ένταξη κανόνων περιβαλλοντικής προστασίας στους όρους των διακηρύξεων των έργων που καλείται να σχεδιάσει και να υλοποιήσει.

Την ενίσχυση και ανάπτυξη συνεργασιών με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς με στόχο την εξέλιξη των δράσεων βιώσιμη ανάπτυξη.

- Προγραμματικές συμφωνίες με Δημόσιους Φορείς καθώς και οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στη Βιώσιμη Ανάπτυξη
- Ανάπτυξη διεπαφών με την αγορά πληροφορικής & επικοινωνιών καθώς και με τις συμβουλευτικές εταιρείες για την εφαρμογή δράσεων ψηφιακά βιώσιμης ανάπτυξης.
- Πρόταση για την οργάνωση των εσωτερικών δομών των φορέων για την παρακολούθηση της ΒΑ και την έκδοση απολογιστικών αναφορών βιώσιμης ανάπτυξης.
- Ανάπτυξη πλάνου διάχυσης τεχνογνωσίας.

Την ανάπτυξη συστήματος παρακολούθησης δράσεων ΒΑ Δημόσιου Τομέα

- Δημιουργία συστήματος παρακολούθησης της κατάστασης ΒΑ στο δημόσιο τομέα
- Εκπαίδευση στελεχών στο Δημόσιο Τομέα για την παρακολούθηση του συστήματος.
- Αξιολόγηση δράσεων και ανάπτυξη συστήματος αναφορών για την παρακολούθηση της επίτευξης των στόχων (δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών στοιχείων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα).

Την υλοποίηση δράσεων ΒΑ σε συνεργασία με τρίτους με κοινό στόχο τη ΒΑ δημόσιων οργανισμών, πολιτών, εταιρειών.

- Ανάπτυξη και υποστήριξη δράσεων υποστήριξης των φορέων της δημόσιας διοίκησης
- Ανάπτυξη και υποστήριξη δράσεων υποστήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (με ποικίλα κριτήρια όπως μέγεθος, κλάδο, γεωγραφική περιοχής δραστηριοποίησης κα).
- Ανάπτυξη καμπάνιας δημοσιότητας του νέου ρόλου.

8.8. Ελληνικό Σύμφωνο Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας – ΕΣΒΕ

Μαρία Αλεξίου

Πρόεδρος Δ.Σ. CSR HELLAS (Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη)

Το Δίκτυο CSR Hellas, από την ίδρυσή του το 2000, λειτουργεί με σκοπό τη διάδοση και εφαρμογή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) στη στρατηγική και τη λειτουργία των επιχειρήσεων και των οργανισμών, ανεξάρτητα μεγέθους και κλάδου δραστηριότητας.

Στην υιοθέτηση του νέου Ευρωπαϊκού Προτύπου Δημοσιοποίησης Εταιρικών Πληροφοριών Βιωσιμότητας, η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελεί μέρος των υποχρεωτικών δεικτών που θα καταγράφονται και θα προσμετρώνται στην αξιολόγηση της επίδρασης αλλά και της επίδοσης των επιχειρήσεων σε θέματα ουσιώδη για τη βιωσιμότητα.

Υπό τις νέες συνθήκες, η στρατηγική του CSR Hellas για την εταιρική βιωσιμότητα, αποσκοπώντας στην ενημέρωση, προετοιμασία και στήριξη των εταιρειών-μελών στη μετάβαση προς βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα, είναι πλήρως εναρμονισμένη με την στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ήδη συνεργάζεται με το EFRAG (European Financial Reporting Advisory Group) ώστε να μεταφερθούν τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Εταιρικής Βιωσιμότητας στην Ελλάδα και να προχωρήσει η ενσωμάτωσή τους τόσο από τις μεγάλες επιχειρήσεις όσο και από τις ΜμΕ,

Για τον σκοπό αυτό το CSR Hellas έχει σχεδιάσει και υλοποιεί με τη συνεισφορά πρωτοπόρων επιχειρήσεων, την **Πρωτοβουλία «Ελληνικό Σύμφωνο Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας – ΕΣΒΕ»**, προωθώντας μέσω αυτού συστηματικά τη συνεργασία μεταξύ μεγάλων και ΜμΕ, την ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων σχετικών με την εφαρμογή της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και της βιωσιμότητας καθώς και τη διάδοση επιστημονικών

μεθόδων, εργαλείων και καινοτόμων προσεγγίσεων για την καλύτερη ένταξή τους στο νέο περιβάλλον.

Πιο συγκεκριμένα, οι Στόχοι του Ελληνικού Σύμφωνου Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας είναι:

- **ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑΣ** (readiness) των επιχειρήσεων για την μετάβαση σε ένα νέο βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο, μέσω της συνεργασίας
- **ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ** και βελτίωση της επιχειρηματικής απόδοσης επί των ουσιωδών θεμάτων για την επιχείρηση και την εφοδιαστική της αλυσίδα μέσω των εξειδικευμένων εργαλείων αξιολόγησης MIA Tool & ETHOS
- **ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ** μέσω θεματικών εργαστηρίων κατάρτισης ανά ουσιώδες θέμα στα πλαίσια της λειτουργίας των Ομάδων Εργασίας
- **ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ** σε εθνικό και κλαδικό επίπεδο με έμφαση στους τομείς της ΕΚΕ και της βιώσιμης επιχειρηματικότητας
- **ΕΓΚΑΙΡΗ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ** στο νέο κανονιστικό πλαίσιο
- **ΑΝΑΔΕΙΞΗ** της πρωτοπορίας και των καλών πρακτικών της εταιρίας/ κλαδικής ένωσης σχετικά με τα ουσιώδη θέματα
- **ΣΥΜΠΡΑΞΗ** για την ανταλλαγή γνώσεων και συλλογική υλοποίηση δράσεων με άλλες πρωτοπόρες εταιρίες του κλάδου
- **ΣΥΜΒΟΛΗ** στις πρωτοβουλίες των θεσμικών φορέων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο για ένα βιώσιμο επιχειρηματικό περιβάλλον με τη ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Εθνικού και Ευρωπαϊκού Βαρόμετρου Βιωσιμότητας

8.9. Αποτυπώνοντας την ευκαιρία της Ελλάδας για βιώσιμη ανάπτυξη

Meghan Sheehan

KEKST CNC, Director and Head of ESG And Sustainability

Για χρόνια, η κλιματική αλλαγή εθεωρείτο μια μελλοντική απειλή. Οποιαδήποτε δράση για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής γινόταν με σκοπό να βοηθηθούν οι μελλοντικές γενιές στην αντιμετώπιση της πρόκλησης ενός πλανήτη που θερμαίνεται. Όμως το χρονοδιάγραμμα έχει αλλάξει και η κλιματική αλλαγή δεν αποτελεί πλέον μελλοντική απειλή - αισθανόμαστε τις επιπτώσεις της αυτή τη στιγμή.

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής εκδηλώνονται μπροστά στα μάτια μας. Οι καιρικές συνθήκες αλλάζουν, ανατρέποντας τις εποχές, προκαλώντας πλημμύρες, ξηρασίες, πυρκαγιές και άλλα ανησυχητικά φαινόμενα. Τα πρόσωπα της κλιματικής αλλαγής μας αλλάζουν -και σε ορισμένες περιπτώσεις εξαφανίζονται- καθώς δεν μπορούν να ακολουθήσουν τον ρυθμό με τον οποίο αλλάζει το περιβάλλον τους. Αυτές οι αλλαγές δεν περιορίζονται μόνο στον φυσικό κόσμο· αντηχούν στις πόλεις μας, στις υποδομές, στη γεωργία, στην παραγωγή ενέργειας και στην παροχή νερού.

Οι πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις αγγίζουν επίσης την κοινωνική μας σφαίρα, με τις οξύτερες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής να προκαλούν μαζική μετανάστευση, η οποία ασκεί πίεση στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και στις ευρύτερες δημόσιες υποδομές, και αμφισβητεί την ήδη πολύπλοκη μετάβαση σε καθαρότερες πηγές ενέργειας.

Είναι σαφές ότι ο μετασχηματισμός αυτός επηρεάζει κάθε γωνιά του κόσμου, αλλά η Ελλάδα βρίσκεται στο επίκεντρο αυτής της παγκόσμιας αλλαγής, καθώς είναι μοναδικά τοποθετημένη στη διασταύρωση της ασφάλειας, της οικονομικής προσιτότητας και του τριλήμματος της κλιματικής αλλαγής.

Από τη μία πλευρά, η Ελλάδα πρέπει να πλοηγηθεί στην περίπλοκη ισορροπία μεταξύ της διασφάλισης της ασφάλειας των πολιτών και των υποδομών της απέναντι στις απειλές που σχετίζονται με το κλίμα, όπως τα ακραία καιρικά φαινόμενα και η άνοδος της στάθμης της θάλασσας. Οι παράκτιες περιοχές της χώρας, ειδικό-

τερα, αντιμετωπίζουν ευπάθειες που απαιτούν στρατηγικές προσαρμογής.

Από την άλλη πλευρά, η Ελλάδα παλεύει με τον άξονα της οικονομικής προσιτότητας της μετάβασης. Η μετάβαση σε μια πιο βιώσιμη και ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή οικονομία απαιτεί σημαντικές επενδύσεις σε πράσινες τεχνολογίες, υποδομές και καινοτομία. Η πρόκληση έγκειται στη διαχείριση αυτών των χρηματοδοτικών δεσμεύσεων με παράλληλη διασφάλιση της οικονομικής σταθερότητας και της οικονομικής προσιτότητας για τον πληθυσμό.

Εν μέσω αυτών των προκλήσεων, η Ελλάδα έχει επιδείξει διορατικότητα και δέσμευση όσον αφορά στην κλιματική δράση. Έχει ξεκινήσει ένα ταξίδι που σηματοδοτείται από ουσιαστικές κανονιστικές πρωτοβουλίες και πολιτικές που υπογραμμίζουν την προληπτική προσέγγιση της Ελλάδος στην περιβαλλοντική διαχείριση. Ειδικότερα, η Ελλάδα έχει θέσει φιλόδοξους στόχους για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Δεσμευόμενη να μειώσει πάνω από 56% έως το 2030 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2005, η Ελλάδα σηματοδοτεί την πρόθεσή της να συμβάλει ουσιαστικά στην παγκόσμια προσπάθεια για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Ωστόσο, αυτό που πραγματικά διαφοροποιεί την Ελλάδα είναι το μακροπρόθεσμο όραμά της. Ο απώτερος στόχος της επίτευξης μιας κλιματικά ουδέτερης οικονομίας έως το 2050 καταδεικνύει την αποφασιστικότητα της Ελλάδος να μην ανταποκριθεί απλώς στις απαιτήσεις του παρόντος, αλλά και να πρωτοστατήσει σε ένα βιώσιμο και ανθεκτικό μέλλον. Οι στόχοι αυτοί αποδεικνύουν σαφώς την προληπτική και φιλόδοξη προσέγγιση της Ελλάδος για τη μετάβαση που χρειάζεται ο κόσμος.

Η κλιματική μετάβαση δεν αποτελεί μόνο ένα οικονομικό δίλημμα, αλλά και ένα υπαρξιακό ζήτημα για την ελληνική οικονομία. Από οικονομική και εμπορική άποψη, η μετάβαση παρουσιάζει τόσο κινδύνους όσο και ευκαιρίες για την Ελλάδα και τις επιχειρήσεις της. Οι νευραλγικοί βιομηχανικοί κλάδοι της Ελλάδος, ο τουρισμός, η ενέργεια και η ναυτιλία, βρίσκονται στο στόχαστρο της κλιματικής αλλαγής και αισθάνονται ήδη τις φυσικές επιπτώσεις της, καθώς και τις ρυθμιστικές και οικονομικές.

Οι κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι διεθνείς κανονισμοί, τα επενδυτικά κριτήρια, η ανταγωνιστικότητα της αγοράς και οι εμπορικές σχέσεις δίνουν ολοένα και μεγαλύτερη προτεραιότητα σε ζητήματα περιβαλλοντικής, κοινωνικής και διακυβερνητικής

φύσεως (ESG). Η Ελλάδα δεν έχει την πολυτέλεια να παραμείνει στο περιθώριο ή να μείνει πίσω. Η μη συμμετοχή δεν θα εξέθετε μόνο ολόκληρο το έθνος σε σημαντικούς κινδύνους, αλλά και θα απομόνωνε τη χώρα από τις αναδυόμενες ευκαιρίες.

Για να διατηρήσουν αυτούς τους βιομηχανικούς κλάδους, οι ελληνικές επιχειρήσεις και η κυβέρνηση πρέπει να προσαρμοστούν σε αυτές τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές διαταραχές. Αυτό δεν μπορεί να παραμείνει ένα όραμα για το μακρινό μέλλον· πρέπει να αναληφθεί δράση τώρα. Η Ελλάδα αντιμετωπίζει τις διπλές επιταγές του μετριασμού και της προσαρμογής. Για παράδειγμα, ενώ η Ελλάδα έχει μειώσει την εξάρτησή της από τα ορυκτά καύσιμα από 91% το 2011 σε 82% το 2021, ο ρυθμός αυτός της μείωσης πρέπει να επιταχυνθεί σημαντικά για την επίτευξη του δεσμευτικού στόχου της για καθαρή μηδενική κατανάλωση μέχρι το 2050. Όμως, σε άμεσο χρονικό διάστημα, η ελληνική οικονομία έχει βιώσει σοβαρά πλημμυρικά φαινόμενα, όπως οι πλημμύρες του 2023 που σχετίζονται με καταιγίδες και που στοίχισαν τη ζωή σε ανθρώπους και προκάλεσαν εκτεταμένες ζημιές. Τα περιστατικά αυτά υπογραμμίζουν την ανάγκη για υποδομές που μπορούν να αντέξουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Εντούτοις, η κατάσταση αυτή δεν χαρακτηρίζεται μόνο από καταστροφή και δεινά. Η Ελλάδα και οι επιχειρήσεις της βρίσκονται σε μοναδική θέση για να αναδειχθούν σε παγκόσμιους ηγέτες σε βασικούς τομείς που απαιτούν ουσιαστικό μετασχηματισμό. Η δυνατότητα ανάπτυξης λύσεων απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές για τον τουρισμό και τη ναυτιλία θα μπορούσε να οδηγήσει την Ελλάδα στο να ξεχωρίσει στην παγκόσμια σκηνή. Με τον επιβλητικό της έλεγχο του 25% της παγκόσμιας εμπορικής ναυτιλίας, η Ελλάδα έχει τόσο το κίνητρο όσο και την αρμοδιότητα να ηγηθεί του μετασχηματισμού αυτών των βιομηχανικών κλάδων σε τομείς με κλιματική συνείδηση και βιωσιμότητα.

Αντί να υποκύψετε στην απελπισία, θεωρήστε το ως μια ευκαιρία για την Ελλάδα να πάρει τη θέση που της αξίζει στην πρώτη γραμμή της κλιματικής μετάβασης. Επενδύσεις σε κλιματικούς διαταρακτές μπορούν να προσελκύσουν προοδευτικά σκεπτόμενους επενδυτές στις ακτές της Ελλάδος. Η Ελλάδα μπορεί να χρησιμεύσει ως παγκόσμιο εργαστήριο, με παράδειγμα την πρωτοβουλία για το βιώσιμο νησί στην Αστυπάλαια, παρουσιάζοντας τη διαβίωση χωρίς άνθρακα και προσφέροντας πολύτιμες ενοράσεις για ένα μέλλον όπου η ευρύτερη ΕΕ θα παλεύει με παρόμοιες προκλήσεις.

Η Ελλάδα έχει ήδη αποδείξει την προθυμία της να δώσει το παράδειγμα στην υιοθέτηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το 2021, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αντιπροσώπευαν το 29% της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας εν Ελλάδι, ενώ οι προβλέψεις δείχνουν ότι το ποσοστό αυτό θα ξεπεράσει το 61% έως το 2030. Αυτή η σημαντική αύξηση, σε σύγκριση με μόλις 8% το 2008, αναδεικνύει την ικανότητα της Ελλάδος να μετασχηματίζει με γοργούς ρυθμούς το ενεργειακό της τοπίο. Τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή να επενδύσουμε, να προστατεύσουμε και να εκμεταλλευτούμε την ευκαιρία ηγεσίας που μας δίνει η κλιματική μετάβαση. Το μονοπάτι προς τα εμπρός είναι σαφές· η Ελλάδα οφείλει να αγκαλιάσει το ρόλο της στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου μέλλοντος, όχι μόνο για την ίδια αλλά και για τον κόσμο.

8.10. Μελέτη Περίπτωσης από την Ολλανδία - Συμφωνία Υπεύθυνης Επιχειρηματικής Συμπεριφοράς για τα Συνταξιοδοτικά Ταμεία

Jeroen Verburg

Senior Policy Officer of Ministry of Foreign Affairs, Netherlands

Τα ολλανδικά συνταξιοδοτικά ταμεία, η Ομοσπονδία των Ολλανδικών Συνταξιοδοτικών Ταμείων, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και η ολλανδική κυβέρνηση υπέγραψαν Συμφωνία για την Υπεύθυνη Επιχειρηματική Συμπεριφορά (RBC) σχετικά με τις υπεύθυνες επενδύσεις των συνταξιοδοτικών ταμείων. Η συμφωνία αυτή που είχε τετραετή διάρκεια μεταξύ 2019-2022 βοήθησε τα συνταξιοδοτικά ταμεία να αποκτήσουν μια σαφέστερη εικόνα της διεθνούς επενδυτικής αλυσίδας και έτσι να αποτρέψουν ή να αντιμετωπίσουν περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και διακυβερνητικούς κινδύνους (ESG), όπως παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και περιβαλλοντικές ζημιές. Με τη συμφωνία αυτή, τα συνταξιοδοτικά ταμεία που την έχουν υπογράψει επέλεξαν μια προσέγγιση που βασίζεται στις **Κατευθυντήριες Γραμμές του ΟΟΣΑ για τις Πολυεθνικές Επιχειρήσεις** και στις **Κατευθυντήριες Αρχές του ΟΗΕ για τις Επιχειρήσεις και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (UNGPs)** για τον εντοπισμό, την ιεράρχηση και την αντιμετώπιση αυτών των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και διακυβερνητικών κινδύνων.

Εντοπίζοντας τους περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και διακυβερνητικούς κινδύνους (ESG) που σχετίζονται με τις επενδύσεις που πραγματοποιούν τα συνταξιοδοτικά ταμεία, τα ταμεία αποκτούν καλύτερη κατανόηση του σημείου στο οποίο εμφανίζονται κίνδυνοι, για παράδειγμα, παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή περιβαλλοντικής ζημίας. Σε αυτή τη βάση, μπορούν να ασκήσουν την επιρροή τους για την επίλυση των προβλημάτων και τη μείωση των κινδύνων, με τη βοήθεια των γνώσεων και της εμπειρίας των άλλων μερών της συμφωνίας και των τοπικών εταίρων τους. Επιπλέον, μια ομάδα περίπου δέκα συνταξιοδοτικών ταμείων υπέγραψε ειδικά για να συνεργαστεί με τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη σε περιπτώσεις δέσμευσης, προκειμένου να αναπτύξει

λύσεις για τις καταχρήσεις που συμβαίνουν στην επενδυτική αλυσίδα των συνταξιοδοτικών ταμείων.

Η επισημασμένη μελέτη περίπτωσης περιγράφει τη δέσμευση με μια πολυεθνική εταιρεία εξόρυξης και τις δραστηριότητές της στο Περού. Η εξόρυξη ενέχει σοβαρούς περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και διακυβερνητικούς κινδύνους (ESG). Σε αυτό το συγκεκριμένο πλαίσιο, η εταιρεία εξόρυξης αντιμετωπίζει κινδύνους όσον αφορά τα δικαιώματα της γης και της κοινότητας, ειδικότερα όσον αφορά την ελεύθερη, εκ των προτέρων και εν επιγνώσει συναίνεση (FPIC) και τα εργασιακά δικαιώματα για τους εργαζομένους με υπεργολαβία. Διάφορες δραστηριότητες δημιουργήθηκαν σε αυτή τη δέσμευση, μεταξύ άλλων αποστολή επιστολών προς την εταιρεία, συναντήσεις με μέλη του διοικητικού συμβουλίου και σχέσεις με επενδυτές, μια αποστολή διερεύνησης στοιχείων στο Περού και ερωτήσεις που τέθηκαν στην Ετήσια Γενική Συνέλευση (AGM). Περισσότερες λεπτομέρειες μπορείτε να βρείτε στη δημοσίευσή⁵¹. Παρακάτω θα βρείτε ένα σύντομο ιστορικό και τα συμπεράσματα που αντλήθηκαν από αυτή τη συνεργασία πολλών ενδιαφερομένων.

Αυτή η υπόθεση επικεντρώθηκε σε δύο καίρια ζητήματα που σχετίζονται με την εξόρυξη:

1. Ρύπανση του περιβάλλοντος διαβίωσης, αναγκαστική μεταγκατάσταση, ρύπανση των πηγών νερού, βία από φρουρούς ασφαλείας και ανεπαρκής διαβούλευση με τις εμπλεκόμενες κοινότητες Αυτοχθόνων, με αποτέλεσμα την παραβίαση του ανθρωπίνου δικαιώματος των Αυτόχθονων Λαών στην ελεύθερη, εκ των προτέρων και εν επιγνώσει συναίνεση (FPIC) πριν λάβει χώρα μια δραστηριότητα στη γη από την οποία εξαρτώνται:
2. Επικίνδυνες και αβέβαιες συνθήκες εργασίας και τοπικές συγκρούσεις για εργάτες που σχετίζονται με την εξωτερική ανάθεση και την υπεργολαβία της εργασίας.

51. [Ensuring local impact through global collaboration: Mining in Peru - The added value of a multistakeholder approach](#) (Δεκέμβριος 2021) [μετάφραση αναφοράς κυανού χρώματος: Διασφαλίζοντας τον τοπικό αντίκτυπο μέσω παγκόσμιας συνεργασίας: Εξορύξεις στο Περού - Η προστιθέμενη αξία μιας προσέγγισης πολλαπλών ενδιαφερομένων]

Δέσμευση βασικών πληροφοριών

Κοινή χρήση πληροφοριών:

- Πραγματοποιήθηκαν πολλές διερευνητικές συναντήσεις με τα άλλα μέρη της Συμφωνίας μεταξύ των διαφόρων δραστηριοτήτων δέσμευσης. Οι συναντήσεις βοήθησαν να επικεντρωθούν οι δραστηριότητες δέσμευσης και να ελεγχθούν και να αμφισβητηθούν οι πληροφορίες από την εταιρεία όταν ήταν απαραίτητο.

Δημιουργώντας μόχλευση:

- Η συνεργασία ως επενδυτές βοήθησε να διευκρινιστούν τα ζητήματα στο πλαίσιο της δέσμευσης και να αυξηθεί η μόχλευση έναντι της εταιρείας.

Συνδυάζοντας εργαλεία:

- Κατά τη διάρκεια αυτής της δέσμευσης, τα συνταξιοδοτικά ταμεία συνδύασαν διάφορα υπεύθυνα επενδυτικά μέσα, που κυμαίνονταν από επιστολές και ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της Ετήσιας Γενικής Συνέλευσης (AGM) έως και συναντήσεις δέσμευσης με το διοικητικό συμβούλιο, σχέσεις με τους επενδυτές και εκπροσώπους των τοπικών επιχειρήσεων. Αυτό βοήθησε να τεθούν τα θέματα στην ημερήσια διάταξη σε διάφορα τμήματα της εταιρείας.
- Ακόμη πιο καινοτόμος, ωστόσο, ήταν η αλληλεπίδραση μεταξύ ΜΚΟ, συνδικαλιστικών οργανώσεων, επενδυτών και της εταιρείας. Αυτό κατέστησε δυνατή την ενίσχυση των μηνυμάτων σχετικά με τις συνθήκες εργασίας, για παράδειγμα, και τη μετάδοση του μηνύματος ότι αυτό το θέμα ήταν κοινό μέλημα πολλών μετόχων και ενδιαφερομένων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικά ανά τομέα και χώρα χαρακτηριστικά στη διαδικασία δέσμευσης:

- **Εστιάζοντας σε μια συγκεκριμένη γεωγραφία και συναφή ζητήματα και επιπτώσεις**, τα συνταξιοδοτικά ταμεία μπορούν να κατευθύνουν τη συζήτηση με μια εταιρεία από την πολιτική στην αποτελεσματική εφαρμογή αυτής της πολιτικής επί τόπου.
- **Η γνώση του τοπικού πλαισίου/περιβάλλοντος**, τουλάχιστον στο Περού, ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται μια διαδικασία ελεύθερης, εκ των προτέρων και εν επιγνώσει συναίνεσης (FPIC) εξαρτάται από τους κυβερνητικούς κανονισμούς και τη συμμετοχή. Αυτό σημαίνει ότι η εταιρεία έχει σαφή ευθύνη, αλλά και ότι υπόκειται στον τρόπο με τον οποίο οι κρα-

τικές υπηρεσίες χειρίζονται αυτή τη διαδικασία. Επομένως, η γνώση αυτών των κανονισμών είναι σημαντική για την επιτυχή δέσμευση.

Βασικά συμπεράσματα που προέκυψαν από αυτή τη συνεργασία

1. **Η συνεργασία λειτουργεί** - Η συνεργασία οδήγησε σε δεσμεύσεις πολιτικής και σε αλλαγές επί τόπου.
2. **Η συνεργασία οδηγεί σε ισχυρότερη, εν επιγνώσει δέσμευση/συμμετοχή από τα συνταξιοδοτικά ταμεία** - Η συνεργασία αύξησε τη γνώση, συμπεριλαμβανομένης της κατανόησης του τοπικού πλαισίου, και διεύρυνε τις αντιλήψεις των διαφορετικών ενδιαφερομένων. Οδήγησε σε πολλαπλές πηγές πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών πληροφοριών και της επαλήθευσης, καθώς και στην κατανόηση των τρόπων λειτουργίας των βασικών ενδιαφερομένων.
3. **Είναι σημαντικό για τις πληγείσες κοινότητες και τους εργαζόμενους να γνωρίζουν και να αισθάνονται ότι εισακούγονται**, και ότι οι ξένοι επενδυτές ενδιαφέρονται για την κατάστασή τους και χρησιμοποιούν την επιρροή τους για να αντιμετωπίσουν τα κύρια ζητήματα από τα οποία υποφέρουν.
4. **Καθώς τα μέρη δεσμεύτηκαν επίσης να συνεργαστούν στην υπόθεση για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, τα ανάγκασε να σκάψουν βαθύτερα και οδήγησε σε αλλαγές επί τόπου** - Στην αρχή της διαδικασίας, τα μέρη έθεσαν σαφείς στόχους για την υπόθεση, συμπεριλαμβανομένου του τελικού στόχου τους να υπάρξει επιτόπιος αντίκτυπος, χωρίς να γνωρίζουν εάν αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί εντός του δεδομένου χρονικού πλαισίου. Μέσω της συνεργασίας, οι ενδιαφερόμενοι συνεργάστηκαν με μια κοινή ατζέντα. Η συνεργασία ενίσχυσε την κοινή αποστολή και τα συνταξιοδοτικά ταμεία εμβάθυναν τη δέσμευσή τους με την αντίστοιχη εταιρεία βάσει νέων πληροφοριών.
5. **Η περιφερειακή, θεματική και τομεακή γνώση των ΜΚΟ και των συνδικαλιστικών οργανώσεων επέτρεψε στα συνταξιοδοτικά ταμεία να αμφισβητήσουν την εταιρεία σχετικά με τις πρακτικές της**. Χωρίς αυτή τη συγκεκριμένη γνώση, θα ήταν δύσκολο να αξιολογηθεί η δέσμευση της εταιρείας επί της ουσίας.

Για το αφιέρωμα αυτό συνεργάστηκαν:

**Βασιλική
Μπέσιου**

*Μέλος Διοικητικού
Συμβουλίου Δικτύου*

- Πολιτικός Μηχανικός / Sustainability and Climate Change Adaptation Expert
- Συντονίστρια του αφιέρωματος

**Δημοσθένης
Κόλλιας**

*Οικονομολόγος
- Ερευνητής,
Επιστημονικός
συνεργάτης του
Δικτύου*

**Μάριος
Δαφνομήλης**

*Πολιτικός
Μηχανικός,
Συνεργάτης και
Μέλος του Δικτύου*

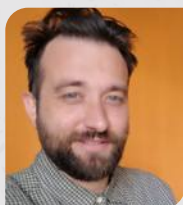
**Παύλος
Πετίδης**

*Πολιτικός
Επιστήμονας,
Επιστημονικός
Συνεργάτης του Δικτύου*

**Βασιλική
Καραμπούλη**

*Διεθνολόγος,
Επιστημονική
Συνεργάτης του
Δικτύου*

**Θάνος
Ιωάννου**

*Σύμβουλος
ιδιωτικού τομέα σε
θέματα ESG και
βιωσιμότητας*

**Αθηνά
Πανούτσου**

*Υπεύθυνη
Διοίκησης
Δικτύου*

www.todiktio.eu

ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ Ευρώπη